

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1946.

Första kammaren.

Nr 15.

Tisdagen den 9 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 220, med förslag till lag om folkpensionering, m. m.;

nr 221, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester, m. m.; samt

nr 223, med förslag till lag angående förlängd giltighet av gällande indelning i ortsgrepp jämlikt lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering.

Justerades protokollen för den 2, 3 och 6 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till uppförande av nybyggnad för barnsjukhuset vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund m. m.;

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till yrkesutbildning av sjöfolk av manskapsgrad m. m., jämte i ämnet väckt motion;

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till Aktiebolaget Stadsholmen;

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för Birger Olof Lennart Löfberg från ersättningsskyldighet;

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från viss betalningsskyldighet för varvsarbetaren Oscar Sigurd Andersson m. fl.;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående från återkrav av vissa ersättningar för vård av krigsskadade; samt

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag.

Föredrogos och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 1, konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, statsutskottets utlåtanden nr 5, 6, 11 och 73—94 samt memorial nr 95, bevillningsutskottets betänkanden nr 25—27, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 26—32, första lagutskottets utlåtanden nr 13 och

20—27, andra lagutskottets utlåtanden nr 21—25, jordbruksutskottets utlåtanden nr 17—31, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 7—9 ävensom kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 220, 221 och 223.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.05 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 10 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren för sin del ville besluta, att ett särskilt utskott, bestående av tjugufyra ledamöter, tolv från vardera kammaren, måtte tillsättas för behandling av ej mindre Kungl. Maj:ts proposition nr 220, med förslag till lag om folkpensionering, m. m., än även de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i omedelbart samband därmed stående frågor; ävensom att andra kammaren inbjudes att i detta beslut förena sig med första kammaren.

Under förutsättning att denna inbjudan från första kammaren bifalles av andra kammaren, hemställer jag, att första kammaren för sin del måtte besluta, att antalet suppleanter i detta särskilda utskott ifrån första kammaren skall vara tjuugu.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Ett protokollsutdrag i ämnet justerades och avsändes till andra kammaren.

Om fortsatt stöd åt intressekassor vid statliga verk.

Ordet lämnades till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet **Wigforss**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Sjödahls interpellation om fortsatt stöd åt intressekassor vid statliga verk, och nu yttrade: Herr talman! I en med första kammarens tillstånd till chefen för kommunikationsdepartementet riktad interpellation, som överlämnats till mig för besvarande, har kammarens ledamot herr Sjödahl framställt följande fråga.

»Vill statsrådet medverka till att de vid de statliga verken befintliga lokala intressekassorna — även efter upphörandet av deras skatteförmedlingsverksamhet — kunna påräkna stöd av de lokala verksamhetsmyndigheterna genom att erforderliga avdrag å lön verkställas på kassans anmodan samt att detta fullgöres utan kostnad för kassorna?»

Beträffande statens medverkan inom intressekontorsrörelsen har uppbördsreformen till en början aktualiserat spörsmålet om bibehållandet av statens in-

Om fortsatt stöd åt intressekassor vid statliga verk. (Forts.)

tressekontor, vilket är anslutet till postgirorörelsen. Den 15 mars 1946 har Kungl. Maj:ts meddelat beslut av innebörd att statens intressekontor efter upphörandet av skatteförmedlingen skall fortsätta förmedlingen av andra slag av utgifter.

Beslutet har delgivits ett antal större verk — däribland de i interpellationen särskilt nämnda — samtidigt varmed verkens yttranden över interpellationen infordrats. De sålunda hörda verken ha genomgående förklarat sig beredda att även efter upphörandet av de lokala intressekassornas skatteförmedling stödja kassornas verksamhet på sätt i interpellationen åsyftas och tidigare skett. Jag biträder för egen del myndigheternas inställning till frågan och är beredd att i den mån så erfordras medverka till att den löses på samma sätt allmänt inom statsförvaltningen.

Herr **Sjödahl**: Herr talman! Jag ber att få tacka för det avgivna svaret och har blott det att tillägga, att medlemmarna av de lokala intressekassorna ha all anledning att vara fullt tillfredsställda med finansministerns svar.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet **Erlander**, som meddelat att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Wahlunds interpellation angående den antisemitiska propagandan bland skolungdomen, erhöll ordet och anförde: Herr talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Wahlund berört den antijudiska propaganda, som i viss utsträckning förekommer bland skolungdom. Herr Wahlund frågar, vilka åtgärder jag anser böra vidtagas för att åstadkomma en motpåverkan till nämnda propaganda.

Ang. den antisemitiska propagandan bland skolungdomen.

Det har sedan några år varit bekant, att den av interpellanten nämnda organisationen »Sveriges antijudiska kampförbund» propagerat för sina åsikter även bland skolungdomen. Flygblad, som emanerat från detta håll, ha vid åtskilliga tillfällen av målsmän och rektorer insänts till skolöverstyrelsen. Dessa propagandaalster äro i hög grad osmakliga och innehållet ofta så befängt, att de icke gärna kunna påverka en något så när omdömesgill läsare. Då de vända sig till en mycket ungdomlig publik, måste man dock räkna med att de i ett och annat fall kunna vinna tilltro och vålla skada.

Skolöverstyrelsen utförde för ett par år sedan stickprovsundersökningar, som visade, att förbundets propaganda då var av tämligen begränsad omfattning, huvudsakligen inriktad på läroverk i Stockholm och dess omgivning och i västkuststäderna. Vanligen erhöles lärjungarna propagandatrycket per post under sina personliga adresser. Sannolikt hade förbundet för att få tag på adresserna i vissa fall begagnat sig av läroverkens kataloger, men även andra källor synas ha begagnats.

Rektorerna utsända naturligtvis icke katalogerna till utomstående, om anledning finnes att misstänka en illojal användning. Katalogerna äro emellertid tryckta och ha utdelats till samtliga lärjungar, varför det ofta torde vara möjligt för den som så vill att komma åt den på omvägar. Det finnes därför knappast någon möjlighet att hindra utsändandet av propagandatryck till lärjungarna. En kontroll från postverkets sida av försändelsernas innehåll skulle stöta på oöverbanneliga tekniska svårigheter.

Skolöverstyrelsen har nu på min anmodan inhämtat förnyade uppgifter från rektorsämbetena vid samtliga allmänna läroverk i den av interpellanten berörda frågan. Rektorerna vid 42 högre allmänna läroverk och 104 realskolor ha sig icke bekant, att antijudisk propaganda förekommit vid läroverket. Däremot rapporteras dylik propaganda i någon form från 23 högre allmänna

Ang. den antisemitiska propagandan bland skolungdomen. (Forts.)
läroverk och 10 realskolor, tillsammans alltså från något mer än en sjätte-
del av hela antalet. Vid icke så få läroverk har propagandan med säkerhet
kunnat återföras på det antijudiska kampförbundet. Troligen är förbundets and-
del i propagandan större, än som framgår av handlingarna, då rektorerna icke
alltid torde ha möjlighet att nu avgöra, varifrån propagandan på sin tid ut-
gått. I viss utsträckning pågår propagandan alltjämt. Sålunda ha lärjungar i
några klasser vid högre allmänna läroverket i Majorna fått mottaga försändel-
ser från Sveriges antijudiska kampförbund, poststämplade i Stockholm den 20
februari detta år.

Antisemitisk propaganda av annat ursprung har i vissa fall kunnat påvisas.
Den torde ha ingått som en mer eller mindre konstant ingrediens i den na-
tionalsocialistiska propaganda, som otvivelaktigt hade en viss jordmån vid
åtskilliga läroverk under nazismens storhetsdagar. Antisemitisk propaganda
har också som bekant i någon utsträckning förekommit i dagspressen. Den har
då inte speciellt vänt sig till skolungdomen men har likväl på någon ort haft
så pass stort inflytande, att rektor funnit upplysningsverksamhet från skolans
sida påkallad.

Alltefter den antisemitiska propagandans omfattning och karaktär och om-
ständigheterna i övrigt ha de vid läroverken vidtagna motåtgärderna varierat
eller i något fall ansetts överflödiga. Sålunda nämner rektor vid ett flick-
läroverk, att han vid samtal med lärjungarna funnit, att flygbladen haft en
motsatt effekt mot vad propagandisterna avsett. Då skrifterna endast väckt
löje eller föregelse och harm, har han icke ansett särskilda motåtgärder be-
hovliga. En och annan rektor har funnit lämpligast att genom enskilda sam-
tal söka leda någon antisemitiskt inställd lärjunge till rätta. Ofta ha lärarna
vid undervisningen i olika ämnen, såsom kristendom, historia och geografi,
upptagit frågan och påvisat ohållbarheten i antisemitismens motivering, eller
ock har vid morgonbönerna eller i särskilda föredrag frågan belysts av rektor
eller lämplig lärare. Så vitt saken kan bedömas på avstånd och på grundval av
rektorernas rapporter, synas rektorerna i regel icke ha underlåtit att vidtaga
de motåtgärder, som kunna anses påkallade.

Av de 179 rektorerna ifrågasätta 5, att cirkulär i frågan skall utsändas av
skolöverstyrelsen. Åtskilligt flera anse, att frågan främst hör hemma i den
vanliga undervisningen och bör bli föremål för överläggningar inom ämnes-
konferenserna. En göteborgsrektor, som meddelar, att han två gånger tagit upp
frågan vid morgonbönerna, anser frågan främst höra hemma inom historie-
undervisningen. En av orsakerna till förekomsten av judehat bland i övrigt
kloka och redliga människor är, framhåller han, den felaktiga föreställningen,
att judar aldrig presterar produktivt arbete. Då lärare vid undervisningen i
historia behandla de antisemitiska rörelserna, är det därför, skriver rektorn,
»mycket viktigt, att de betona judarnas utomordentliga insats i modern vet-
enskap. Betydelsen av de verk, som utförts av t. ex. Herz och Haber, kan
ju var och en fatta.» En stockholmsrektor yttrar på tal om behövligheten av
en särskild upplysningsverksamhet i frågan: »Jag är tveksam om svaret men
lutar mest åt att dylikt skall beivras på indirekt väg: genom en ständigt fort-
gående fostran till tolerans och hänsynsfullhet mot olika tänkande och olika
beskaffade människor. Skollivet bjuder mångfaldiga tillfällen: pojkar och
flickor, 'a-are' och 'b-are', folkskolebarn och läroverksbarn, krigsbarn av
olika nationaliteter o. s. v.» De många rektorer, som icke kunnat konstatera
någon antisemitisk propaganda vid sina läroverk, anse vanligen särskild upp-
lysningsverksamhet överflödig.

Bekämpandet av antisemitismen vid skolorna är tydligen ett led i ungdomens
allmänna fostran till tolerans, till respekt för människovärdet och till upp-

Ang. den antisemitiska propagandan bland skolungdomen. (Forts.)
 skattning av vad andra raser och nationer utträttat under kulturutvecklingens gång. Hur denna fostran lyckas, beror som alltid av uppfostrarens förmåga till inlevelse i de ungas känsloliv och hans personliga inställning och intresse för uppgiften. De medel han tillgriper måste vara avpassade efter situationen i den klass eller vid den skola, där han arbetar. Där ingen antisemitism existerar, äro inga exceptionella åtgärder önskvärda. De skulle till och med, framhålla ett par rektorer, vara pinsamma för barn av judiskt påbrå, som undervisas i skolan och där smält väl in i kamratmiljön. Om en påtaglig disproportion råder mellan de vidtagna arrangemangen och frågans faktiska vikt efter ortens förhållanden, skulle det hela lätt bli mera till skada än till gagn. Där frågan lokalt aktualiseras, t. ex. genom propaganda från Sveriges antijudiska kampförbund, böra däremot givetvis motåtgärder i det rätta ögonblicket insättas genom skolornas försorg. Det faller därvid nödvändigtvis främst på läroverkets rektor att välja de rätta åtgärderna och avpassa dem efter vad som försiggått vid läroverket. I längden är det angelägnast, att frågan i god tid sättes in i undervisningens naturliga sammanhang, att därvid rasegoismen bekämpas lika väl som den egoistiskt färgade bristen på samhällssolidaritet, att det som enar och sammanhåller betonas mer än det ofta oväsentliga som splittar och skiljer och att lärjungarna få lära sig förstå vad ett rättssamhälle är. Insikten om detta sakläge är säkerligen efter de senaste årens fruktansvärda händelser allmän inom våra lärarkårer och kommer utan tvivel även att sätta spår i de undervisningsplaner, som under de närmaste åren skola utarbetas. Det är föga troligt, att en lärare, som icke förmått tillgodogöra sig världshändelsernas lärdomar, skall nämnvärt bättre fylla sin uppgift, om han får dem kompletterade med ett cirkulär från någon överordnad myndighet. Överdimensionerade motåtgärder äro knappast önskvärda. De skulle blott framkalla intrycket, att vi här i landet ha en verklig judefråga, vilket dess bättre inte är fallet. Vad som av interpellantens omnämns är lyckligtvis blott ett tilltag av ett litet fåtal omdömeslösa privatpersoner.

Jag delar alltså interpellantens uppfattning, att den enda eller i vart fall lämpligaste motåtgärden mot den antijudiska propagandan är en objektiv upplysningsverksamhet. För att en sådan skall kunna sättas in vid rätta tidpunkten kräves givetvis, att vederbörande läroverks ledning får kännedom om den propaganda, som sker genom översändande till eleverna av olämplig litteratur. Ofta torde väl någon av eleverna själva reagera så starkt, att han lämnar rektor meddelande om saken. I andra fall böra föräldrarna inte försumma att i detta avseende söka samarbete med skolan.

Herr Wahlund: Herr talman! Jag ber att få tacka ecklesiastikministern för svaret, och jag ber särskilt att få tacka för de omsorgsfulla undersökningar i frågan, som han låtit verkställa.

Vi ha nu en ganska klar bild av den antisemitiska propagandans omfattning vid våra läroanstalter. Vi veta, att den inte i så stor utsträckning har förekommit vid realskolorna — bara vid 10 realskolor, d. v. s. en knapp tiondel av samtliga — men i så mycket större omfattning vid läroverken, nämligen vid 23 av landets läroverk, d. v. s. mer än tredjedelen. Vi veta, att rektorer och lärare i en hel del fall ha reagerat och vidtagit motåtgärder. Det har, som vi hörde, hänt, att rektor haft personliga samtal med elever, som varit särskilt antisemitiskt inriktade. I åtskilliga fall tycks det också ha förekommit, att lärare mött den antisemitiska propagandan genom att bedriva objektiv upplysningsverksamhet i samband med den ordinarie undervisningen, i historia, i kristendom och i geografi. Det har slutligen hänt, att rektor eller lämplig

Ang. den antisemitiska propagandan bland skolungdomen. (Forts.)
lärare hållit föredrag för eleverna, endera separat eller i samband med morgonbönerna.

Allt detta är gott och väl. Jag är också utomordentligt tillfredsställd med herr statsrådets allmänna inställning i fråga om vad som bör göras. Herr statsrådet sade, att det, där de lokala förhållandena så påkalla — där exempelvis Sveriges antijudiska kampförbund har bedrivit propaganda bland skolungdomen — ankommer på rektor att vid lämpligt tillfälle och på lämpligt sätt vidtaga åtgärder. Vi hörde också, att statsrådet anser, att de senaste tio årens fruktansvärda händelser med rashets och rasföljelser rimligen böra föranleda vissa förändringar av innehållet i skolundervisningen.

Statsrådet har samma mening som jag, nämligen att vi måste möta en propaganda av detta slag med saklig, objektiv upplysningsverksamhet. Statsrådet anser det rimligt att rektor, när sådan propagandaverksamhet förekommer i en läroanstalt, skall få reda på saken. Han bör kunna få kännedom om den genom enskilda elever, men också, säger herr statsrådet, genom föräldrarna. Jag ber särskilt att få taga fasta på detta sista yttrande. Genom tillmötesgående från statsrådet har jag fått tillgång till interpellationssvaret på förhand, och vi ha inom Målsmännens riksförbund, centralorganisationen för Sveriges föräldraföreningar, redan behandlat frågan. Vi ha beslutat att till samtliga föräldraföreningar i landet utsända statsrådets interpellationssvar, dock med uttryckligt understrykande av vad som i svaret framhålles, nämligen att det i sakens intresse erfordras en viss återhållsamhet när det gäller att vidtaga motåtgärder mot den antisemitiska propaganda, som förekommer.

Jag är alltså, herr talman, till alla delar tillfredsställd med det svar, jag erhållit, och jag skulle därför ha kunnat stanna här. Men under det jag varit sysselsatt med denna fråga har det kommit en del dokument i min hand, vilkas innehåll jag ej anser mig böra undanhålla kammarens ärade ledamöter: jag har fått ett 30-tal sidor officiella utdrag ur protokollen från processen nere i Nürnberg. Dessa protokollsutdrag — jag har dem med mig här — innehålla märkliga upplysningar om rasföljelserna, från den mera »enkla» åtgärden att man berövat judarna deras levebröd till, som det heter, »die physische Vernichtung», men det är inte den saken som i dag är mest aktuell, utan den propaganda som, inspirerad från nazityskt håll, bedrivits inom de neutrala länderna, särskilt Sverige. I protokollen får man dokumentariska belegg på att tyskarna så sent som för två år sedan, närmare bestämt i april år 1944, startade en regelrätt antijudisk propagandakampanj med direkt inriktning på länder, som då lågo utanför Tysklands dåvarande maktområde, eller jag kanske hellre skall säga, centrala maktområde. Führern hade sagt, att det var nödvändigt att intensifiera den antisemitiska propagandan och att det var särskilt viktigt, att denna propaganda stimulerades inom de neutrala länderna. På så sätt, sade man sig nere i Tyskland, skulle det bli en möjlighet att också nå opinionen i de länder, med vilka Tyskland befann sig i krig. Till olika tyska legationer, också legationen i Stockholm, utgick ett hemligt dekret, vari bland annat föreskrevs, att vid varje legation skulle anställas en konsult just för den judiska frågan. Propagandamaterial skulle enligt dekretet införskaffas även i de neutrala länderna. Med tysk noggrannhet lämnas så en lång lista över vad som borde insamlas: naturligtvis antisemitiska böcker, tidskrifter och tidningsartiklar, skämtnotiser om judar och fotografiskt material, men först och sist personbeskrivningar, listor över judar. Det framhölls i diskussionerna kring detta ämne, vilka återfinnas i dessa protokoll, att det var särskilt viktigt att få listor på frimurare av högre grader, på judiska författare, journalister, affärsmän o. s. v. Allt detta material skulle insändas till en central i Tyskland,

Ang. den antisemitiska propagandan bland skolungdomen. (Forts.)

Zentralstelle XIV, som stod i kontakt med olika tyska organisationer och som bearbetade och utsände det propagandamaterial, som skulle användas.

Vad beträffar Sverige erkände man, att vårt land inte har någon judefråga, men man vidtog trots detta åtgärder för att få till stånd en antijudisk opinion. Det finns i Sverige mycket väl möjlighet, sade man — observera att detta skedde för bara två år sedan — att anordna en antijudisk kongress. Det är omöjligt att använda den svenska radion, sade man, och av tekniska skäl icke heller möjligt att utnyttja affischering. Den vanliga metoden med skämtvykort — menade man — duger inte när det gäller Sverige. Nej, det propagandamedel som rekommenderades till användning var just sådana pamfletter, som Sveriges antijudiska kampförbund utsänt och utsänder. Det framhölls, att detta propagandamaterial borde vara så beskaffat, att det inte på något sätt fick tysk färg. Det var nödvändigt, sade man, att propagandamaterialet trycktes i Sverige.

Jag vet mycket väl, herr talman, att tiden runnit undan mycket snabbt och att dessa dokument, som bara äro två år gamla, numera i huvudsak ha historiskt intresse. De visa, vad som hade kunnat hända och vad som säkert hade hänt i vårt land, när det gäller denna fråga, om icke Tyskland militärt brutit samman. Jag vill icke med det sagda påstå, att Sveriges antijudiska kampförbund tagit emot tyska pengar. Jag har inte ett spår till bevis för den saken. Men jag vill påstå, att det propagandamaterial, som detta kampförbund sänder ut, tydligt har tyska källor. Jag vet mycket väl — och jag instämmer där med vad statsrådet nyss sade — att detta förbunds propaganda är överdriven och att ingen människa borde ta den på allvar. Den hantering, som kampförbundet bedriver, borde snarare hänföras under rubriken »förargelseväckande beteende». Men det kan dock inte hjälpas, att man rent känslomässigt reagerar. Nere i Nürnberg stå nu de tyska rashetsarna inför rätta, men här i Sverige skall en herre i Äppelviken under den svenska lagens hägn kunna skicka ut de mest infama, rashetsande pamfletter till våra unga i skolorna. Känslan reagerar, men förnuftet säger att vi icke få gå till överdrifter i vår reaktion. Det är nog riktigt, som statsrådet sade, att vi inte böra överdimensionera våra åtgärder. Eliest föreligger risken, att resultatet blir ett annat än det, vi avse, och att folk suggereras till att tro att vi i Sverige ha någon stor judefråga, vilket lyckligtvis icke är fallet.

Jag vill säga, herr talman, att jag också på denna punkt är helt överens med hrr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, och jag ber allra sist att ännu en gång få tacka för statsrådets positiva svar.

Herr Nerman: Herr talman! Jag ber att få ta ett par, tre minuter av kammarrens tid i anspråk i denna fråga.

Jag skulle vilja betona en synpunkt, som jag tycker inte tillräckligt har framförts i debatten: det officiella Sveriges och likaså svenska folkets obenägenhet att ta allvarligt på antisemitismens rashets. Det är, som om man — trots den klara läxan från Tyskland, nyligen inlärd av bondeförbundet — ännu inte skulle ha förstått vad antisemitismen är: själva inkörsporten till nazismen, som man för övrigt heller inte har tagit på tillbörligt allvar i Sverige.

Den antisemitiska propagandan i Sverige ledes visserligen av en psykopat — det förbättrar ju inte saken: mestaren Hitler var också psykopat — men var får han pengar till sin omfattande propaganda? Tydligen från kallt beräknande människor med pengar. Man bör också betänka Antijudiska kampförbundets dokumenterade intima sammanhang med en av de ledande nazioorganisationerna här i landet, den svenske underofficern S. O. Lindholms Svensk-socialistisk Samling.

Ang. den antisemitiska propagandan bland skolungdomen. (Forts.)

Hur ogenerat den antisemitiska rashetsen bedrivs — och tillåtes bedrivas — här i landet, har av interpellanten påvisats beträffande skolungdomen. Man kunde ju också erinra om, att riksdagens medlemmar för en tid sedan genom postverket fingo rashetsskrifter i öppna brev.

Jag tror, att det är farligt att bagatellisera antisemitismen, att betrakta Sverige som immunt mot en pest av den art som här debatteras. Överhuvud har man både officiellt och inom svenska folket som folk alltför mycket levat i den vackra inbillningen, att Sverige är en ö — en sorts Lycksalighetens ö — långt utanför sammanhanget med den fördärvade och pinade mänskligheten. Den inbillningen har fött en isolationism, som har präglat vår officiella passivitet till mänsklighetens kamp mot nihilismen i dessa år. Jag kritiserar icke vår officiella statliga neutralitet i det andra världskriget, och har aldrig gjort det, men jag beklagar mycket vår officiella moraliska neutralitet. Den har gjort oss mycket ont, utåt och inåt.

Jag kan heller inte undgå, herr talman, att erinra om ett par typiska händelser just i samband med antisemitismen i Sverige. Jag tillät mig våren 1933 i denna kammare interpellationsvis föreslå, att Sverige skulle ta emot — inte bara av humanitet ta emot, men i eget intresse inbjuda — betydande vetenskapliga och konstnärliga judiska personligheter från Hitlers Tyskland, en Einstein, en Reinhardt. Kammaren avlog min begäran att få framställa den interpellationen. Nu kanske man tänker litet annorlunda. Jag erinrar också om de kusliga antisemitiska demonstrationerna i Uppsala, Lund och Stockholm av tusentals svenska studenter vintern för krigsutbrottet mot att man ville ge en fristad och möjligheter till studier i vårt land åt ett 10-tal judiska medicinare från Tyskland. Jag erinrar också om, hur svenska affärsföretag efter påtryckning från Hitlers Tyskland avskedat judiska medarbetare, hur svensk film under samma tryck och för att få avsättning i Hitlers Tyskland gjort judiska skådespelare brödlösa. Nu förstå vi bättre, även bondeförbundet, som på Hitlers glanstid var ganska förstående för rassynpunkter ovanför kreaturen och till och med hade en klart antisemitisk ledamot i riksdagens andra kammare.

Vad som har hänt i Sverige under Hitler-epoken visar, att vi som folk visst inte äro immuna mot antisemitisk rashets eller överhuvud stå utan samband med den sjuka mänskligheten. Under tillräckligt tryck utifrån, direkt eller av det allmänna läget, uppstår också här utan tvivel en antisemitisk stämning, ovärdig ett kulturfolk. Det borde vara den svenska riksledningens sak — inte bara läroverkslärarnas — att i tal och skrift arbeta mot rashets och nihilism, för en aktiv demokrati. Det borde vara Sveriges riksdags sak att stadga tillräckligt laga skydd mot rashetspropagandan, en grundlagsfäst garanti för de elementära mänskliga rättigheterna. Överallt ute i världen har man börjat fatta antisemitismens sammanhang med nazismens anslag mot mänskligheten, dess roll som inkörsporten till hela den nihilistiska förintelsen av all mänsklig frihet: trosfrihet, yttrandefrihet, församlingsfrihet, arbetarrörelsens frihet och allt annat som utgör det elementärt mänskliga. Inte bara en allmän humanitet, men våra egna enklaste egoistiska intressen borde därför göra oss aktiva mot antisemitismen.

Herr statsrådet **Erlander**: Herr talman! Jag vill med anledning av herr Nermans inlägg försäkra, att åtminstone från min sida icke föreligger någon brist i allvaret, då jag talar om kampen emot antisemitismen. Jag underskattar visst inte riskerna i en kritisk period av det gift, som kan spridas från de antisemitiska propagandahärdarna.

Att jag icke i mitt interpellationssvar tagit med ett ord om exempelvis lag-

Ang. den antisemitiska propogandan bland skolungdomen. (Forts.)

stiftning mot den antisemitiska propogandan, sammanhänger med att jag inte har med det att göra. Jag är inte föredragande för de ärenden, som därav beröras, men jag kan ju meddela, att man inom justitiedepartementet i samband med överväganden om den nya strafflagsrevisionen funderar på tanken att införa ett lagskydd mot rashetsande propoganda. Men saken har sina sidor; tryckfriheten är ett värde, som jag tror att också de gångna krisåren har lärt oss att uppskatta, och det är ganska riskabelt att här börja ge sig in på en beskrifning av dessa ting. Till vilket resultat regeringen kan komma i sina överväganden på denna punkt vågar jag inte säga, men jag tror, att dagens debatt skulle vinna på att vi vänta med att diskutera denna sak, till dess regeringens ställningstagande är klart i fråga om hur man skall göra med lagstiftningen emot den antisemitiska propogandan.

Jag vill gärna ge herr Nerman rätt i att erfarenheterna ha visat, att stora kretsar inte äro immuna emot den antisemitiska propogandan i vårt land. Jag föreställer mig, att det är inte bara jag, utan också åtskilliga andra studentrepresentanter, som kände skammens rodnad bränna inför flyktingresolutionerna åren 1938 och 1939, då man från »ljusets riddarvakt» protesterade mot att ett fåtal judiska flyktingar sökte sig hit undan den nazistiska terrorregimen. Vinden har nu vänt sig, och vi hoppas ju att något sådant inte mera skall inträffa.

Erfarenheten visar alltså, såsom herr Nerman säger, att vi inte voro immuna vid det tillfället. Men, herr Nerman, vi kunna säkerligen inte göra oss immuna med strafflagsbestämmelser. Den vaccinering, som hjälper oss, är nog i stället en fostran av vårt folk till ett folk med respekt för människovärdet, med respekt för de kulturella värden, som vi här i vårt land förknippa med begreppet rättsamhälle.

Jag vågar påstå, herr talman, att om vi kunde fostra vårt folk till ett kulturfolk, så är den antisemitiska propogandan verkningslös.

Herr Lindström: Herr talman! Ehuru icke interpellant skulle jag också vilja uttala min tillfredsställelse över det svar, som chefen för ecklesiastikdepartementet lämnat interpellanten herr Wahlund i fråga om den antisemitiska propogandan i skolorna. Jag vill därtill säga, att jag också delar de synpunkter på problemet, som framförts av interpellanten själv. Då jag ändå har begärt ordet, är det därför, att jag anser det ganska angeläget att man från skilda håll i kammaren manifesterar sina meningar i detta spörsmål, som förvisso icke har gått till de döda, som tyvärr icke hör till de avslutade kapitlen.

Antisemitismen är ingen åsikt i vanlig mening, utan snarare ett slags sjukdom. Den är ett slags slemmigt inferioritetskomplex, som inte kan behandlas som en mer eller mindre tolerabel åsikt, utan måste behandlas som en samhällsskadlig farsot. När man har denna uppfattning, måste man också komma fram till att upplysningen, ehuru den härvidlag måste spela en mycket stor roll, ändå mången gång kan vara ganska hjälplös. Hela den företeelse, man här har att göra med, är, där den gör sig verkligt gällande, i hög grad — jag säger ännu en gång, tyvärr, herr talman — oåtkomlig för intellektuella argument, oåtkomlig för vad vi nämna upplysning.

Jag instämmer med herr statsrådet därutinnan, att man naturligtvis inte bör göra saken för stor, ty då kunna därur komma ting, som icke äro angenäma, som icke främja de syften, vi här vilja gagna. Men även om man är fullkomligt klar över detta, kan man inte blunda för att giftet finns kvar i världsdelen. Det finns länder österut i Europa, vilkas judebefolkning har i detta nu blivit kanske lika mycket malträterad som judebefolkningen i vissa länder under kriget. De stater, jag åsyftar, ha, åtminstone i viss grad, återfått sin nationella självständighet, men där ta sig ändå de antisemitiska rörelserna

Ang. den antisemitiska propagandan bland skolungdomen. (Forts.)
mycket påtagliga uttryck, vilket inger en hemsk känsla av att nazismens fruktansvärda läxa inte räckt till för att befria mänskligheten och framför allt människorna i Europa från denna farsot.

Man kan säga, och det är riktigt, att läget dock är ett annat nu än det var under nazismens stora högkonjunktur. Men i kölvattnet av de stora fasorna lever som sagt sjukdomen kvar, och man har ingen absolut garanti för att den inte återigen kan sprida sig vid nya kastningar i läget och inom opinionen. Det är därför jag har velat understryka, att det är i allra högsta grad angeläget att vaksamhet alltjämt iakttages ifrån våra statsmaktens sida. Jag hoppas, och jag knyter därvid an till herr statsrådets senaste anförande, att de, som ha att göra med utformningen av lagstiftningen i dessa stycken, också skola tänka på de dystra sidor av saken, som jag här har velat peka på.

Herr **Ström**: Herr talman! Jag instämmer till fullo med interpellanten och med herrar Nerman och Lindström, men jag skulle dessutom vilja peka på några speciella ting.

Vad jag anser böra ske är, att vi få ett grundlagsskydd gentemot rashets och rasfientligheter, så att det blir klarlagt såsom en grundlag, att sådant inte får förekomma. Då blir det mycket lättare för regeringar och myndigheter att kunna föra striden mot marodörer sådana som de, vilka varit i farten nu och under hela den nazistiska epoken och även tidigare.

En annan sak, som herr Nerman också har berört, skulle jag vilja ytterligare understryka. Jag syftar på det förhållandet, att striden mot nazismen, mot antisemitismen och mot dess orsaker faktiskt har avmattats och delvis upphört, sedan Hitler besegrades i det stora kriget. Men i själva verket leva alla dessa frön från nazismen och antisemitismen under jorden, och de ha, såvitt jag kan se, ingalunda förlorat sin grokraft. Det är en stor olycka, att vi inte ha tagit itu med att rycka upp det onda med rötterna. Göra vi icke det, så komma vi att få uppleva samma företeelser på nytt som dem, vi nu under många sorgliga år ha varit vittne till.

Bland annat skulle det vara mycket nyttigt, om herr statsrådet skulle vilja inte bara låta granska alla läroböcker och verkligen ur dem söka få utrotat varje spår av sådant, som kan tänkas ligga bakom dessa nazistiska och antisemitiska företeelser, utan även söka få fram läroböcker i en helt annan anda, som verkligen för barnen stämpla nazismen och antisemitismen så som de äro värda, liksom överhuvud taget all orättfärdighet, orätttrådighet, brutalitet och terror. Ända ifrån ABC-boken och fram till universitetsstudierna borde detta såsom en läxa inpräntas i det svenska folket.

Frågan är nu, om vi kunna rycka upp oss till att åstadkomma en sådan uppfostran av vårt folk. Vad vi uppleva i Europa nu ger oss en skrämmande bild av hur litet folk lär av även de mest olyckliga öden. Alla, som komma söderifrån, äro överens om att där frodas under jorden nazismen, antisemitismen och andra samhällsfarsoter, och hur vi skola kunna för vårt lands del hindra, att dessa ånyo så småningom sprida sig till oss, vet jag inte. Men jag har vid många tillfällen här i kammaren sagt, och jag vill upprepa det återigen: nazismen och sådana företeelser som den äro att likna vid en pest, en smittsam sjukdom, såsom herr Lindström också sade; den är jämförlig med kolera. Liksom vi försöka utrota kolera och pest och liksom vi försöka hindra sådan smitta att komma in i landet, måste vi allvarligt försöka att göra sammaledes på detta område. Vi måste göra det med alla de medel, som stå till vårt förfogande; i första rummet med det medel, som heter upplysning, men även med andra medel, som kunna hindra smittans spridning.

Slutligen vill jag, herr talman, peka på ännu en sak, som är av största vikt,

Ang. den antisemitiska propagandan bland skolungdomen. (Forts.)

då det gäller att kunna hindra ett totalt utrotande av det judiska folket, som är ett av mänsklighetens mest begåvade folk, och när det gäller att kunna hindra en inflammation bland vissa folk på grund av den antisemitiska propagandan. Jag kan inte, herr talman, finna någon annan väg att lösa detta problem än att förverkliga den judiska parollen om »ett fosterland även åt det judiska folket». Innan vi ha löst detta problem i Europa och i världen, är det fara värt att förföljelserna mot det judiska folket komma att fortsätta. Detta bör Sverige bidraga till att hindra genom att söka göra allt för att skapa möjligheter för det judiska folket att återvinna sitt förlorade fosterland eller att få ett land som sitt hemvist utan att därigenom hindra de judiska kretsar, som ha slagit rot i andra länder, där inte någon nämnvärd antisemitism förekommer, att få assimilera sig med folken i dessa länder.

Herr Holmbäck: Herr talman! Ecklesiastikministern berörde med några ord frågan om en lagstiftning emot den antisemitiska propagandan. Han gjorde gällande, att man naturligtvis får vara försiktig, då det gäller inskränkningar i den medborgerliga friheten, och jag förstår mycket väl den synpunkt han då anlade. Men beträffande den antisemitiska propagandan ligger saken till så, att en sådan inskränkning är absolut befogad. Man får därför hoppas, att vi få en lagstiftning emot rashets. Förslag till dylik lagstiftning har redan för något år sedan framlagts av straffrättskommittén i dess förslag till »lag om brott mot staten och allmänheten», och detta förslag är för närvarande på remiss. Man får hoppas, att justitiedepartementets överläggningar komma att resultera i att vi få ett förslag till lagstiftning på detta område förelagt 1947 års riksdag.

För någon tid sedan fingo kammarens ledamöter från det antijudiska kampförbundet en ströskrift, i vilken antisemitiska uppfattningar gjordes gällande. Jag tänkte då bringa saken på tal här i kammaren för att höra efter, hur läget var beträffande lagstiftningen emot rashets. Men vid närmare övervägande underlät jag detta, därför att en lagstiftning emot rashets knappast kan ha någon effektivitet, om den inte består i en lagstiftning dels i den allmänna strafflagen och dels i tryckfrihetsförordningen. Vi kunna emellertid inte få någon ändrad lagstiftning i fråga om tryckfrihetsförordningen förrän år 1949, alltså efter 1948 års val. Det spelar därför inte så stor roll, om den kungl. propositionen om ändring av strafflagstiftningen kommer år 1947 eller år 1948, men man får uttrycka den förhoppningen, att vi i varje fall vid början av riksdagen 1949 skola kunna antaga sådana regler, att Sverige såväl i strafflagen som i tryckfrihetsförordningen har stadganden emot rashets.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 282, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 220 m. m.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde torsdagen den 25 innevarande månad företaga val av ledamöter och suppleanter i det särskilda utskott, kamrarna nu beslutit tillsätta.

Detta förslag antogs.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 220, med förslag till lag om folkpensionering, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 221, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester, m. m.; och

nr 223, med förslag till lag angående förlängd giltighet av gällande indelning i ortsgupper jämlikt lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering.

Vid förnyad föredragning av utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratificering av vissa ändringar i stadgan för Internationella arbetsorganisationen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion angående ändring av bestämmelserna om motionsrätt i lagen om kommunalstyrelse på landet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under femte huvudtiteln avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Anslag till socialstyrelsens statistiska specialundersökningar.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till Socialstyrelsen: Avlöningar till viss personal för större statistiska specialundersökningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Johan Bernhard Johansson, Gränebo, Heiding, Mannerskantz, Ragnar Bergh, Rubbestad, Staxäng, Onsjö* och *Birke*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade. Det av reservanterna förordade yttrandet innehöll följande uttalande:

»Utskottet vill framhålla nödvändigheten av att statistiska undersökningar i görligaste mån begränsas till antal och omfattning såväl ur synpunkten av besparingar i ekonomiskt hänseende som med hänsyn till att myndigheter och allmänheten icke i onödan besväras.»

Herr **Mannerskantz**: Herr talman! Vid denna punkts behandling inom utskottet har ett antal ledamöter ansett, att man borde göra ett uttalande, som ginge ut på att det inte skall svävas ut alltför mycket i fråga de statistiska undersökningarnas vare sig omfattning eller antal.

I vårt land liksom inom en del andra länder har det åtminstone i modern tid uppgjorts ganska mycket statistik. Men jag undrar, om vi inte nära nog hålla på att hemfalla åt en sjukdom, som yttrar sig däri, att vi skola ha fram statistik vid alla möjliga och omöjliga tillfällen. Inom avdelningen ha vi resonerat om detta och funnit, att såväl riksdagen som — kanske framför allt — våra kommittéer kräva för mycket statistik. En normal utredning här i

Anslag till socialstyrelsens statistiska specialundersökningar. (Forts.)

Sverige börjar ju sitt arbete med att vid ett sammanträde besluta infordra statistiska uppgifter från det och det hållet. Min tro är, att detta infordrande av statistiska uppgifter mången gång sker rent schablonmässigt. Jag vill visst inte förneka, att det i många fall kan vara nödvändigt, men när utredningens resultat sedan framlägges och man får se den stora mängd tabeller, som åtföljer betänkandet, kan man — det är jag ganska övertygad om — mången gång finna, att åtminstone vissa av dessa statistiska tabeller hade kunnat undvaras eller inte hade behövt vara så detaljrika. Även om det mången gång kan förefinnas behov av en statistisk undersökning i ett visst ämne, bör man enligt min mening försöka begränsa detaljrikedomen till sådant, som kan bedömas vara nödvändigt eller till någon nytta.

På den punkt, som det här är fråga om, säges det i propositionen, att avsikten är att göra en statistisk undersökning bland annat av klientelet på våra ålderdomshem i landet.

Jag förstår, att det ur vissa synpunkter kan vara till nytta att få reda på dels hur stort detta klientel är — i den mån man inte har reda på den saken förut — och dels hur det kan grupperas ur olika synpunkter.

Efter vad jag kan förstå, är det en uppdelning därvidlag, som kan vara av speciellt intresse att få fram, då den rör särskilt socialhuvudtiteln, nämligen den, hur många av dem, som ligga på ålderdomshemmen, som rätteligen skulle betraktas såsom kroniskt sjuka eller såsom lättskötta sinnessjuka. Att ta reda på den saken föreställer jag mig inte behöver åsamka så värst mycket besvär, ty landstingen till exempel ha själva ett mycket stort intresse av att hålla reda på detta, och jag är säker på att man skulle kunna be landstingen att utan några egentliga kostnader för statsverket samla sådana uppgifter vart och ett inom sitt landstingsområde. Detsamma gäller i fråga om de städer, som inte lyda under landsting. På detta sätt kunde en enklare statistisk sammanställning åvägbringas än den, som jag fruktar annars kommer att göras, sedan man besvärat de olika kommunernas fattigvårdsanstalter med begäran om uppgifter enligt särskilda utsända frågeformulär, försedda med massor av olika rubriker.

Formen för en sådan utredning är rätt betydelsefull, och det är inte bara fråga om *att* göra en statistisk undersökning, utan också om *hur* den göres.

Vi ha i fråga om statistiska utredningar haft många avskräckande exempel, som jag tycker borde kunna tjäna som varning för ett återupprepande. Det senaste stora exemplet torde väl vara den bostadsräkning, som ägde rum i höstas. Den framstår, tycker jag, såsom ganska meningslös, då bostadssociala utredningen, kort efter det att denna statistik hade samlats in, men årtal innan resultatet därav föreligger, redan har ansett sig kunna lägga fram sitt stora förslag till byggnadsverksamhetens ordnande. Därav framgår, att bostadssociala utredningen inte anser sig ha haft så stort behov av denna bostadsräkning. Men den har kostat staten hundratusentals kronor, och kommunerna ha fått ge ut tiotusentals kronor för att få uppgifterna insamlade. Särskilt den del av utredningen, som ålade kommunerna en viss övervakande uppgift, kostade vissa kommuner tusentals kronor. Jag räknar med att i hela landet kostade den kanske kommunerna sammanlagt något hundratusental kronor. Dessutom tog utredningen bort tid för personer, som ha mycket annat att sköta, och slutligen besvärade och förargade den ju allmänheten — ja, inte bara förargade, utan den spred också löje över statens funktioner. Jag tänker då på det sätt, på vilket frågeformulären voro utformade. Sådant bör inte förekomma.

Man frågar sig: vilken nytta har detta, som åsamkat så mycket kostnader och så mycket förargelse? Utredningen kommer inte att bli färdig på ett par tre år ännu. Jag frågar mig: vilken institution kommer att få en verklig nytta

Anslag till socialstyrelsens statistiska specialundersökningar. (Forts.)
 av utredningen om bostadsförhållandena hösten 1945, när den någon gång omkring 1948 blir färdig? Det är inte bara kostnaderna man behöver dra sig för i dessa tider — fast det skall man också göra — utan detta tar ju en massa personal från nödvändiga ting. Enligt uppgift sitta ett par hundra människor i statistiska centralbyrån, eller var det nu är, och bearbeta blanketterna från bostadsräkningen. De skola sitta där i ett par tre år. Dessa människor hade behövt bättre på andra håll, där det är brist på folk. Man bör inte sätta i gång med onödiga saker, som kräva arbetstimmar, allra minst i dessa tider, då just bristen på arbetstimmar är det mest framträdande.

Man har också andra sådana statistiska insamlingar av uppgifter att vänta. Här planlägges ju en undersökning av bostadsvanorna. Jag vet inte, om det är någonting så givande och nödvändigt, att man därtill skall ta arbetstimmar från saker, som är ofrånkomligt nödvändiga.

Vi reservanter ha ansett, att man vid behandlingen av denna punkt borde säga ett varningens ord från riksdagens sida, så att verkligen både Kungl. Maj:t och olika verk och inrättningar låta bli att sväva ut alltför långt på detta område.

Jag ber, herr talman, att få yrka, att de ord, som anges i reservationen, måtte fogas till utskottets utlåtande.

Häri instämde herr *Johansson, Johan Bernhard*.

Herr **Bäckström**: Herr talman! Jag vill inte gå in på någon polemik med den föregående ärade talaren om statistiken, jag vill endast redogöra för de synpunkter, som ha varit vägledande för avdelningen och utskottet.

I socialstyrelsens petita den 31 augusti 1945 säges: »Härvid förklarar styrelsen sig ha för avsikt att inom den närmaste tiden framlägga ett förslag om en större statistisk undersökning på socialvårdens område, avseende fattigvårdsanstalterna och deras klientel. Styrelsen finner att, därest en sådan undersökning kommer till stånd, kostnaderna härför — enligt under hand lämnad upplysning av styrelsen uppskattade till 37 500 kronor — böra bestridas från ifrågavarande anslag. Med hänsyn härtill föreslår styrelsen, att anslaget för budgetåret 1946/47 upptages med oförändrat belopp, 30 000 kronor.» Departementschefen har biträtt socialstyrelsens hemställan, och utskottets motivering är tämligen kort. Utskottet skriver endast ett par rader: »I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag och under erinran, att samma belopp anvisats för innevarande budgetår, hemställer utskottet», att riksdagen beviljar 30 000 kronor liksom föregående år.

Utskottsavdelningen har också haft besök av generaldirektör Bergquist, som varit i tillfälle att redogöra för motiven till detta anslag m. m. Vi kommo då till den uppfattningen, att det inte var så mycket att göra åt saken, utan vi ansågo det bäst att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Mannerskantz** talar om statistik, och det är ju riktigt: statistik är statistik. Men hur är det: äro vi inte alla i behov av statistik vid utredningar av olika spörsmål? Jag anser, att det inte är så mycket att göra åt denna sak, utan vi böra biträda, vad Kungl. Maj:t har föreslagit.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr **Wahlund**: Herr talman! Jag kom in i kammaren under senaste delen av herr **Mannerskantz**' anförande, och jag kunde inte uppfatta stort mer än att han levererade »eine grausame Salbe» mot statistiken. Herr **Mannerskantz** väntar sig nu säkert, att jag skall bemöta honom, men jag är ganska långt överens med honom i hans kritik. Jag väckte vid föregående riksdag en mo-

Anslag till socialstyrelsens statistiska specialundersökningar. (Forts.)
tion, där jag ville, att vi skulle företa en omorganisation av statistiken. Vi skulle inrätta ett kollegium för översyn av statistiken o. s. v. Det förvånar mig, att inte herr Mannerskantz och övriga reservanter i utskottet stödde mig den gången, ty jag gick direkt på det problem, reservationen berör.

Här ha reservanterna hängt upp sin reservation på rubriken specialundersökningar. Det förvånar mig också en smula. Jag känner inte så mycket till den där fattigvårdsstatistiken, jag har inte haft anledning att titta på detta ärende, men jag vet överhuvud taget, att skall man göra besparingar inom statistiken, är det inte i första hand på dessa specialundersökningar man skall spara. Jag vet, vad jag talar om, ty jag har för ett par tre år sedan på statligt uppdrag inventerat allt vad vi ha av officiell statistik i detta land. Det är inte på specialundersökningarna vi skola göra besparingarna, utan framför allt på den löpande statistiken. Där finns det stora besparingsmöjligheter.

Sedan tillkommer en sak, som också den föregående ärade talaren antydde, nämligen att vi *behöva* de statistiska siffrorna. Vi behöva dem för vårt samhälleliga arbete, naturligtvis inte minst i denna riksdag. Man kan inte skära all statistik över en kam. Statistiken är inte bara ett bokhålleri för stats-hushållet, utan den skall, om den är rätt bedriven, vara något av en strålkastare, som rikts på det sociala skeendet och som varskor om var ett samhälligt ingripande kräves.

Men om det finns möjligheter till besparingar inom statistiken, så är inte den metod, som, efter vad jag förstår, reservanterna närmast äro inne på, nämligen nedskärningens metod, den väsentliga, utan de stora besparingsmöjligheterna inom den svenska statistiken finnas på annat håll. Det finns möjligheter att utföra statistiska undersökningar till långt lägre kostnader än vad som vanligen uppstå. En väg är att göra representativundersökningar. Sådant praktiseras redan i många fall, senast vid den sista folkräkningen. Då tar man ut en representativ, mindre del av totalmaterialet och kan på så sätt göra undersökningen för en bråkdel av den kostnad, som annars skulle uppstå. Det finns också andra möjligheter. Vi ha de moderna maskinstatistiska metoderna, som nu inte kunna tillämpas i önskvärd utsträckning av den enkla anledningen, att maskinerna äro dyra. Bara det maskinaggregat, som jag själv har på min lilla institution, kostar 20 000—30 000 kronor om året i hyra. Det är bara de större ämbetsverken, som kunna använda sådana maskinaggregat. De mindre verken få ofta göra statistiska undersökningar med den kostbara manuella metoden i stället för att använda dessa aggregat. En möjlighet vore att göra en central för maskinell statistisk bearbetning. Även den möjligheten påpekades i den motion, som jag omnämnde. En tredje väg finns också, och där äro kanske de största besparingarna tänkbara: man kan centralisera den lägre statistiska personalen och se till, att den inte får bli bunden vid ett visst ämbetsverk och ett visst tjänsteställe. Det blir ofta så, att arbetet tryter inom ett ämbetsverk, och då sätts personalen kanske in på mindre viktiga uppgifter. Här ha vi den möjligheten till effektivisering, att ämbetsverken få rekvirera personal från en central. På så sätt kunna ojämnheter i arbetsbelastningen neutraliseras.

De synpunkter, som framhöllos i den motion, vilken jag nyss har åberopat, bygga på en utredning, som vi gjorde för några år sedan. Det var statistikerna själva — det vill jag också säga till herr Mannerskantz — som i full vetskap om missförhållandena privat satte i gång den utredningen för att effektivisera statistiken. Sedan kom besparingsutredningen, och så blev statistikutredningen statlig, och dess förslag föreligger nu sedan ett par år. Finansministern har inte gjort någonting åt detta förslag ännu, men jag vill

Anslag till socialstyrelsens statistiska specialundersökningar. (Forts.)
 inte, att vad jag här säger skall anses som ett klander mot honom. Jag förstår mycket väl, att han inte har framlagt en proposition i ämnet. Det har nämligen i detta sammanhang varit många andra frågor på tapeten, senast den stora folkbokföringsreformen. Den ingriper ju på ett mycket centralt område av statistiken, nämligen befolkningsstatistiken. Den ingriper också i statistiska centralbyråns organisation.

Men jag är glad över att denna debatt har kommit till stånd. Den ger mig tillfälle att säga, att nu, när folkbokföringsfrågan är i land, vore tidpunkten inne att göra någonting verkligt effektivt på detta område, och jag förväntar en proposition från finansministern i ämnet.

Herr **Bergquist**: Herr talman! Herr Mannerskantz riktade en stilla varning till Kungl. Maj:t och de centrala ämbetsverken och bad dem akta sig för att falla offer för statistikkrasiet. I den mån en sådan varning är befogad, bör den kanske riktas inte bara till Kungl. Maj:t och de centrala myndigheterna, utan också till riksdagen. Alla de stora utredningar, som ha verkställts under de gångna åren, och de utredningar, som nu pågå, ha beslutats av riksdagen och ha alltså tillkommit under folkrepresentationens medverkan.

Det är inte någon tvekan om att de statistiska undersökningarna ha svällt åtskilligt under de senaste åren, men det finns inte heller någon anledning att förundra sig över att så har skett. Allt eftersom samhället undan för undan ingriper på det ena nya området efter det andra, blir det också nödvändigt att söka kartlägga dessa områden och försöka få en bas för de åtgärder, som böra vidtagas. Utvecklingen av statistiken sammanhänger alltså enligt min mening helt med den vidgade verksamheten från samhällets sida.

Herr Mannerskantz sade, att det väl ändå inte är nödvändigt, att man gör så mycket statistiska undersökningar och gör dem så detaljrika, och herr Mannerskantz framhöll särskilt, att alla kommittéer sätta en heder och en ära i att komma med fullständig statistik, som sedan visar sig onödig. Det kan naturligtvis diskuteras, hur långt man skall gå i en utredning och vilka uppgifter man skall skaffa sig, men det är ju en mycket känd erfarenhet, att om en utredningskommitté eller en myndighet kommer fram med ett förslag och icke har statistiskt underlag, så drabbas kommittén eller myndigheten i regel av kritik. Man säger: »Det här ha ni inte utrett ordentligt: här komma ni med förslag på fullständigt lösa boliner. Hur skall man kunna ta ställning till detta?» Kommer kommittén eller myndigheten med en ordentlig statistisk utredning, blir kritiken den motsatta: »Här ha ni lagt ned för mycket arbete på statistik.» Det är självfallet, att det gäller att hålla en gyllene medelväg på detta område, och jag tror, att det är en strävan hos de centrala verken att i varje fall inte ta med för mycket statistik men göra statistiska undersökningar på de områden, där det är nödvändigt för att man skall kunna komma med välgrundade positiva förslag.

Herr Mannerskantz anförde som exempel på hur galet det är ordnat nu den stora bostadsundersökningen, som påbörjades förra hösten och vars material nu är under bearbetning, och han framhöll, att den inte kommer att ge någon som helst glädje. Jag vill erinra herr Mannerskantz om att denna bostadsundersökning är nödvändig för den dyrortsgruppering, som riksdagen beslöt förra året. Denna dyrortsgruppering skall ju grunda sig på levnadskostnader och skatter samt avse bl. a. folkpensioneringen, och för att man skall kunna utföra den, måste man självfallet skaffa in uppgifter om den mycket betydelsefulla bostadsposten. Här har det helt enkelt varit nödvändigt att få in uppgifter.

Men denna omfattande bostadsundersökning har säkerligen trots vad herr

Anslag till socialstyrelsens statistiska specialundersökningar. (Forts.)

Mannerskantz sade en ganska stor betydelse även ur andra synpunkter. Det är alldeles riktigt, att bostadssociala utredningen lagt fram sitt förslag om riktlinjerna för den framtida bostadspolitiken utan att ha tillgång till det material, som bostadsräkningen avser att ge, men man får komma ihåg, att bostadssociala utredningens förslag är ett stort principbetänkande, som anger de allmänna riktlinjerna för hur vår bostadspolitik bör bedrivas under de kommande åren. Den måste sedan följas av en detaljplanering, och för att en sådan skall kunna ske, måste man ha ett underlag. Man måste ha reda på hur förhållandena äro i denna dag och vad som behöver bättras. Detta har säkerligen mycket stor betydelse både för statens allmänna bostadspolitik och icke minst för kommunerna. Enligt bostadssociala utredningens förslag skall det hädanefter åligga kommunerna att verkligen ordentligt ta upp bostadsfrågan på sina arbetsprogram och försöka göra upp planer för hur de skola lösa sina egna bostadsproblem. Denna stora bostadsutredning vill ge de olika kommunerna ett tillförlitligt material, på vilket de kunna basera sina undersökningar och framlägga sina planer. Jag är övertygad om att detta arbete kommer att ge positivt resultat och bli av värde.

Vad jag vill instämna med herr Mannerskantz i är, att man kan beklaga, att det dröjer så lång tid, innan resultaten av de statistiska undersökningarna föreligga. Det är självfallet önskvärt, att redogörelsen för undersökningarna skall komma så nära själva undersökningarna som möjligt, och det är en strävan åtminstone i det verk, som jag företräder, att knappa in på tiden så mycket som någonsin är möjligt. I fråga om denna bostadsräkning ha vi planer på — och vi hoppas kunna genomföra dem — att vad gäller uppgifterna för dyrortsgrupperingen ha undersökningen färdig före detta års utgång. Det skall alltså inte bli någon långrotning där, och man försöker nu med utnyttjande av maskinella hjälpmedel att på alla sätt forcera bearbetningen så mycket som möjligt.

Herr Mannerskantz framhöll en sak, som jag gärna skulle vilja beröra i detta sammanhang. Han sade, att man plågar allmänheten så mycket med dessa statistiska undersökningar och att de statliga myndigheterna göra sig löjliga genom de mer eller mindre lustiga frågor, som framställas i formulären. Att man plågar allmänheten kan jag hålla med om, ty det svenska folket är mycket olustigt, då det gäller att fylla i formulär och tabeller och dylikt. Folk betraktar det som en mycket stor möda, vilket det inte är, ty tar man en timme på sig eller något sådant, klarar man saken, men denna uppgift tycker svenska folket mycket illa om. Det har jag fått en riklig erfarenhet av. Men vi få väl hoppas, att svenska folket skall kunna övervinna denna motvilja mot att fylla i formulär.

Vad beträffar, att man gör sig löjlig genom frågorna, är det en sak, som jag inte fäster något avseende vid. När man en tid har sysslat med sådana saker, blir man rätt hårdhudad och tar det inte så dystert, om en och annan tidningskåsör får tag i en godbit i ett formulär, vilken lösryckt ur sitt sammanhang verkar något löjlig. Frågorna äro verkligen motiverade, om man ser dem i det rätta sammanhanget.

Jag vill med detta säga, att jag tror, att vi måste räkna med en ganska omfattande statistisk verksamhet under de kommande åren med hänsyn till det stora program, som man har lagt upp för sociala reformer av olika natur.

Jag vill instämna med herr Wahlund i att man kan vinna en del genom att centralisera organisationen mera eller kanske snarare genom att få fram ett bättre samarbete mellan alla de olika institutioner, som ha att syssla med statistiska problem. Det har varit en strävan för oss, då vi sysslat t. ex. med bostadsräkningen, att hålla kontakt med alla de olika organ, som ha med denna fråga att

Anslag till socialstyrelsens statistiska specialundersökningar. (Forts.)
göra, och det bör vara angeläget för alla statliga myndigheter, som ha med statistiska utredningar att göra, att hålla kontakt med varandra, så att man till varje pris undviker dubbelarbete och får arbetet utfört på det smidigaste och bästa sättet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med godkännande av den motivering, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 5 och 6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8 och 9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 14 och 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkten 18.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkterna 20 och 21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22.

Lades till handlingarna.

Punkterna 23—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkten 27.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

Punkterna 29—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36—41.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 42.

Lades till handlingarna.

Punkterna 43 och 44.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 45.

Lades till handlingarna.

Punkterna 46—57.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 58.

Lades till handlingarna.

Punkten 59.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 60.

Lades till handlingarna.

Punkterna 61 och 62.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 63.

Lades till handlingarna.

Punkterna 64 och 65.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 66.

Lades till handlingarna.

Punkterna 67—76.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 77.

Om ökat anslag till bostäder åt provinsialläkare.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *E. Hage* m. fl. (I:119) och den andra inom andra kammaren av herr *J. O. Gavelin* m. fl. (II:220), hade hemställts, att riksdagen måtte till anskaffande av bostäder till provinsialläkare å landsbygden för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor samt att riksdagen måtte bestämma, att detta anslag skulle kunna i första hand användas till anskaffande av sådan bostad åt provinsialläkare i distrikt inom rikets ödemarksområden, där lämplig läkarbostad icke kunde på annat sätt erhållas, men även för samma ändamål inom kommun i övrigt, där skattetungan m. m. motiverade ett sådant anslag.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten yttrat:

»Riksdagen har i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 2 framlagda förslag ävensom en i ämnet väckt motion (II:221) å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår anvisat ett reservationsanslag av 50 000 kronor till det i förevarande motioner angivna ändamålet. I samband därmed beslöt riksdagen höja maximibeloppet av statsbidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden från 18 000 kronor till 25 000 kronor.

Nämnda medelsanvisning avsåg bidrag till uppförande av provinsialläkarbostäderna i Vilhelmina och Fredrika distrikt. Enligt vad utskottet under hand inhämtat rörande planerna i fråga om inrättande av nya provinsialläkardistrikt, kan behov av bidrag till ytterligare ett tjugotal provinsialläkarbostäder beräknas uppkomma i samband med det successiva genomförandet av ny distriktsindelning. Huruvida medelsbehov för ändamålet skall uppkomma redan under loppet av nästa budgetår är dock ovisst. Under sådana omständigheter är utskottet ej berett att tillstyrka motionärernas förslag om ytterligare medelsanvisning.

Den i ämnet gällande statsbidragskungörelsen av den 2 december 1921 (nr 687; ändr. 152/1927 och 411/1936) avser allenast provinsialläkarbostäder inom rikets ödemarksområden. Motionärerna föreslå, att bidragsrätten utsträcker till jämväl vissa andra orter. Utskottet har ej ansett sig böra tillstyrka, att ifrågakvarande spörsmål upptages till bedömande i detta sammanhang.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer utskottet,

a) att motionerna I: 119 och II: 220, i vad de avse anslagsfrågan, ej må av riksdagen bifallas;

b) att nämnda motioner, i den mån de ej behandlats under a), ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Viklund* ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Riksdagen har — — — 25 000 kronor.

Nämnda medelsanvisning — — — ytterligare medelsanvisning.

Den i — — — andra orter. Med hänsyn till pågående utbyggnad av provinsialläkarorganisationen anser utskottet, att denna fråga nu bör tagas under närmare övervägande, helst som åtskilliga smärre kommuner med ringa skatteunderlag kunna antagas bliva belastade med avsevärda kostnader för byggnad av bostäder åt provinsialläkare. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t låter undersöka frågans ekonomiska sida och för riksdagen framlägger resultatet av de överväganden, vilka utskottet funnit påkallade.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

Om ökat anslag till bostäder åt provinsialläkare. (Forts.)

- a) att motionerna — — — riksdagen bifallas;
b) att riksdagen må i anledning av nämnda motioner, i den mån de ej behandlats under a), i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet ovan anfört.»

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Vid denna punkt har avgivits en reservation. Reservanterna ha inte någon annan mening än majoriteten i anslagsfrågan, men de ha ansett lämpligt, att man begärde en undersökning beträffande byggandet av provinsialläkarbostäder i smärre kommuner med ringa skatteunderlag. Gällande kungörelse av den 2 december 1921 om statsbidrag avser ju endast provinsialläkarbostäder inom rikets ödemarksområden. Nu har i reservationen föreslagits en undersökning om utsträckning av denna kungörelse, så att den bleve gällande över hela landet.

Som bekant pågår för närvarande en mycket kraftig utökning av antalet provinsialläkardistrikt i landet. Under denna nyindelning, som ju på sina håll praktiskt taget innebär en fördubbling av distriktens antal, tar man också sikte på att stationsorten för provinsialläkaren bör ligga inom distriktet och således ute på landsbygden i större utsträckning än vad nu är fallet. Detta motiveras med att läkarna hädanefter mer än hittills skola deltaga i den socialhygieniska vården.

Det pågår, som jag nämnde, en indelning i nya distrikt, och det är bara någon vecka sedan jag deltog i ett sammanträde inför en länsstyrelse, där ombud för medicinalstyrelsen diskuterade med sockenombud från hela länet om indelningen i det länet. Det framgick under denna överläggning, vilka besvärigheter som möta vid bestämmande av stationsorterna för läkarna att få lämpliga bostäder inom distriktet på de såsom stationsorter mest lämpliga platserna.

Nu begära reservanterna, att denna fråga tas under närmare övervägande, »helst som åtskilliga smärre kommuner med ringa skatteunderlag kunna antagas bliva belastade med avsevärda kostnader för byggande av bostäder åt provinsialläkare.» Det kommer att bli en tävlan mellan kommunerna om läkarna. Det kan hända, att den absolut lämpligaste stationsorten ligger i en mindre, skattetyngd och föga bärkraftig kommun, omgiven av ekonomiskt starkare kommuner, som gärna vilja draga läkaren till sig och som ha råd att bjuda på en större och dyrbarare bostad. På det sättet kan stationeringen inom provinsialläkardistriktet förryckas, och det blir inte alltid den bästa platsen, som läkaren kommer att bo på.

Vid behandlingen av detta ärende inom statsutskottet framfördes till min förvåning — det var för övrigt från bondeförbundshåll — den argumenteringen, att kommunerna komma att konkurrera sinsemellan om läkarna som skatteobjekt och att staten därför inte behöver ingripa. Men då uppkommer ju den situationen, som jag nämnde nyss, att de bärkraftiga kommunerna vinna i konkurrensen genom att bygga bostäder, under det att de mindre bärkraftiga inte kunna fylla denna uppgift utan större svårighet, ehuru dessa kommuner kanske ligga så till inom distriktet, att det för allmänheten vore bäst, om provinsialläkaren stationerades där. Om en liten, skattetyngd kommun bjuder en läkarbostad på 5 rum, bjuder en annan en bostad på 8 rum för att få läkaren stationerad inom kommunen. En sådan dragkamp mellan kommunerna är mycket olämplig och leder till att stationsorten för läkaren inte alltid blir den ur patienternas synpunkt bästa.

Det vore mycket lämpligt, att kammaren följde den moderata och jag vill nästan säga blygsamma hemställan som göres i reservationen, där vi säga: »Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t låter undersöka frågans ekonomiska sida och för riksdagen framlägger resultatet av de överväganden, vilka utskot-

Om ökat anslag till bostäder åt provinsialläkare. (Forts.)
tet funnit påkallade.» Vi sluta med en kläm, vari vi hemställa, att riksdagen måtte »i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anför». Det är som sagt en blygsam hemställan till Kungl. Maj:t att ägna uppmärksamhet åt den ekonomiska sidan av saken och göra de överväganden, som Kungl. Maj:t kan finna påkallade.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten avgivna reservationen.

Herr **Hage**: Herr talman! Jag har väckt motion i denna fråga, och jag beklagar, att både utskottsmajoriteten och reservanterna ha avstyrkt förslaget att nu förorda ett anslag för åstadkommande av bostäder åt provinsialläkare. Utskottet anför emellertid på s. 40: »Huruvida medelsbehov för ändamålet skall uppkomma redan under loppet av nästa budgetår» — jag har ju begärt anslag för det budgetåret — »är dock ovisst.» Jag vågar tvärtom påstå, att det är mycket troligt, att medelsbehovet kommer att inställa sig under nästa budgetår. Det är nämligen på det sättet, att till exempel i Norrbotten föreligga framställningar om att dela gamla provinsialläkardistrikt och bilda nya på följande platser: Arvidsjaur, Arjeplog, Älvsby, Råneå, Överkalix, Karl Gustav, Korpilombolo och Pajala.

Jag har i dag gjort mig underrättad om att i fem av dessa distrikt är frågan så gott som klar och kommer att föredras i konseljen tämligen snart. Meningen är, att de nya provinsialläkardistrikten skola träda i funktion från den 1 juli i år. Då är det ganska naturligt, att när det blir fråga om att få dit provinsialläkare, komma dessa antagligen inte att söka — den föregående talaren var inne på det — om de inte få en lämplig bostad. Nu försöker man naturligtvis i dessa kommuner att göra allt vad man kan för att åstadkomma en bostad. Det gäller i stor utsträckning skattetyngda kommuner, vilket jag påvisat i min motion. Det finns en kommun, som har endast 4,2 skattekronor per invånare. Den är alltså mycket fattig på skattekronor, och för den ställer det sig verkligen dyrbart att ta på sig hela den börda, som följer med att uppföra en provinsialläkarbostad. I det sammanhanget vill jag säga, att våra läkare nog inte gärna krypa in i vilken koja som helst, utan de ha ganska stora pretentioner på bostaden.

Kort sagt, jag vågar det påståendet, att det finns risk för att om man inte gör någonting tillfredsställande på detta område, så blir det till föga gagn att vi till exempel bevilja anslag — vilket vi redan gjort — för att bilda femtio nya provinsialläkardistrikt. Om nämligen läkarna finna, att de inte kunna få bostad på platsen och av denna anledning inte söka befattningen, är det inte mycket bevänt med att riksdagen beviljar anslag till bildandet av distrikt.

En av förutsättningarna för att beslutet att upprätta nya provinsialläkar-distrikt överhuvud taget skall få någon effekt är således, att man kan offerera läkarna en fullgod bostad. När kostnaden härför skall läggas på fattiga kommuner, finns det anledning, liksom förut har skett, att staten biträder genom tillräckliga bidrag härtill.

För övrigt vill jag i detta fall säga, att det hittills i allmänhet varit ödebygdskommunerna som fått dylika bidrag. Men såsom jag har framhållit i motionen och såsom den föregående talaren, statsutskottets ärade ordförande, också antydde, finns det anledning att sträcka anslagsbeviljandet utöver ödebygdskommunerna och tillåta, att även kommuner, som ha hård skattetunga och litet antal skattekronor per invånare, komma i åtnjutande av anslaget. Det är efter mitt sätt att se en fullständigt omotiverad gräns, som vi ha haft

Om ökat anslag till bostäder åt provinsialläkare. (Forts.)

hittills, då endast ödebygdskommuner och lappmarkskommuner haft möjlighet att få detta bidrag.

Från denna utgångspunkt och då behov av anslag från staten till dessa kommuner, såvitt jag kan förstå, kommer att inställa sig redan under budgetåret 1 juli 1946—30 juni 1947, hade jag för min del gärna sett, att någon reservant inom utskottet hade tillstyrkt anslaget. Då så inte är fallet, bätar det givetvis föga, om jag yrkar bifall till min motion, och jag skall därför inte framställa något sådant yrkande. Jag skall tillåta mig att i stället förorda den reservation, som statsutskottets ordförande här har talat för. Den är dock från mina utgångspunkter mera sympatisk än statsutskottets definitiva avstyrkande av motionen.

När man i reservationen talar om att Kungl. Maj:t skulle ha möjlighet att undersöka denna sak, tycker jag emellertid, att man skulle kunna tänka sig — efter som man vet att anslagsbehovet kommer att inställa sig under det nu stundande budgetåret — att Kungl. Maj:t borde kunna lägga fram ett förslag i denna fråga till höstriksdagen. Skulle man kunna vinna detta — och det kan vinnas på reservationens linje, såvitt jag förstår — hade man åtminstone vunnit något. Då skulle man i alla fall vid nämnda riksdag kunna bevilja ett anslag, genom vilket kommunerna skulle kunna få hjälp i detta avseende.

Jag ber från denna utgångspunkt att få yrka bifall till reservationen.

Herr Bäckström: Herr talman! Årets riksdag har tidigare beslutat att öka anslaget till läkarbostäder i ödemarksområden från 18 000 till 25 000 kronor.

Jag vill nu först tala något om herr Hages motion. Motionären räknar upp en hel del provinsialläkardistrikt, och enligt de uppgifter jag har fått av honom själv i dag skulle Arvidsjaur, Arjeplog, Korpilombolo och Pajala anses som ödemarksområden. Den saken är alldeles klar och kommer som ett brev på posten i vad det gäller anslag till läkarbostäder efter riksdagens beslut. De andra av herr Hage uppräknade områdena komma däremot inte med.

Herr Hage nämnde något om att vissa provinsialläkartjänster i Norrbotten skulle tillsättas redan den 1 juli. Utskottet har emellertid uttalat, att det är ovisst, om medelsbehov skall uppkomma redan under nästa budgetår — uppgiften lär ha meddelats av chefen för medicinalstyrelsen. Skulle behov uppkomma under nästa budgetår, går det att på samma sätt som nu ta upp beloppet på tilläggsstaten. Jag menar därför, att det inte råder någon tvekan om att anslaget kommer att behövas.

Sedan gäller det de kommuner, om vilka herr Hage talar, som inte räknas till ödemarksområdena. Man kan ha sympatier för dem. Enligt de uppgifter, som nämnts här, är det ju tämligen skattetyngda kommuner. Men frågan gäller, om det kan vara alldeles riktigt att nu göra någonting. Vi ha ansett oss inte kunna vara med om det i utskottet, utan medicinalstyrelsen får väl göra framställning till nästa års riksdag, skulle jag tro.

Vidare säger utskottets ärade ordförande, att byggandet av provinsialläkarbostäderna skulle bli så betungande för kommunerna, vilket han uppriktigt beklagar. Det var en bondeförbundare i statsutskottet, nämligen herr Rubbestad, som gjorde en kalkyl därom, och hans uppgifter äro nog ganska riktiga. Före år 1939 gällde nämligen, att provinsialläkarna skulle betala en bostadshyra av 1 800 kronor, men sedan ändrades författningen därhän, att hyran skulle utgå efter ortens pris. En provinsialläkarbostad innehåller väl sex eller kanske sju rum, och en sådan bostad bör betinga en ganska hög hyra. Det torde röra sig om 2 500 à 3 000 kronor. Härtill kommer, att provinsialläkarens inkomst som bekant är hög och att kommunalskatten därför blir ganska avsevärt stor. Jag skulle tro, att om man skulle realisera reservan-

Om ökat anslag till bostäder åt provinsialläkare. (Forts.)

ternas förslag över hela landet, så skulle man finna, att byggnadskostnaderna inte äro lika. När vi i statsutskottet behandlade frågan om ödemarksområdena, angavs och visades med siffror, att en läkarbostad där drog en byggnadskostnad av 100 000 kronor, vill jag minnas, men en läkarbostad längre söderut kan inte dra så höga byggnadskostnader. Om man alltså räknar ihop vad som inflyter i skatt och i hyra, tror jag, att kommunerna inte bli ekonomiskt lidande på att bygga en läkarbostad.

Sedan nämnde statsutskottets ärade ordförande, att det skulle bli en tävlan mellan kommunerna. Därom kan jag inte yttra mig bestämt. Men är det inte så, att medicinalstyrelsen bestämmer stationsorten för provinsialläkarna? I så fall torde det väl inte föreligga motiv för en konkurrens mellan kommunerna.

En annan omständighet, som man bör beakta vid behandlingen av denna fråga och som har framhållits inom avdelningen i statsutskottet, är att under fjolåret äskade Kungl. Maj:t tjugo nya provinsialläkardistrikt och att riksdagen på grund av motioner ökade antalet till trettiofem. I år föreslår Kungl. Maj:t trettiofem provinsialläkardistrikt, och nu har utskottet tillstyrkt femtio. Om man skulle utgå från att vart och ett av dessa femtio nya provinsialläkardistrikt skulle få statsanslag med 25 000 kronor, blir det 1 250 000 kronor. Det skulle bli alldeles för dyrbart. Staten måste väl spara på pengarna i detta avseende, då alltför stora utgifter här skulle kunna hindra genomförandet av vad som är så trängande, nämligen att få så många provinsialläkardistrikt som möjligt besatta.

Jag tror ändå, att utskottets ståndpunkt är den riktiga, och jag har intet annat yrkande att framställa, herr talman, än om bifall till utskottets förslag.

Herr Hage: Herr talman! Innan kammaren går att ta ståndpunkt till utskottsförslaget och reservationen, bör kammaren observera, att utskottsutlåtandet bestämt avstyrker tanken att utsträcka bidraget till att omfatta andra skattetyngda kommuner än sådana inom ödebygderna. Många av kammarens medlemmar kanske representera en skattetyngd kommun, som skulle behöva detta bidrag. Om ni följa statsutskottet, säger kammaren därmed ifrån, att en sådan skattetyngd kommun exempelvis någonstans i nedre Norrland eller kanske i Småland — det finns ju skattetyngda kommuner där också — inte bör komma i åtnjutande av bidraget, ty det har ju utskottet bestämt avstyrkt. Däremot har jag fattat reservationen på det sättet, att det är meningen, att även andra skattetyngda kommuner än sådana i ödebygdssområdena skola få bidrag, och det tycker jag är en rimlig ståndpunkt.

Sedan vill jag vända mig mot herr Bäckström. Han sade, att Arvidsjaur, Arjeplog, Korpilombolo och Pajala äro ödebygdskommuner och att det är klart, att dessa skola få statsbidrag till uppförande av läkarbostäder. Men det är att märka, att intet anslag härför ännu är beviljat. Har man den bestämda uppfattningen, att det kommer att behövas bidrag från staten till dessa kommuner, bör man föra upp anslaget på budgeten. Jag har nu i dag inte yrkat detta, men jag föreställer mig, att om man går på reservationens linje, får Kungl. Maj:t större möjligheter att redan till höstrikdagen framlägga ett förslag i frågan, och även från denna utgångspunkt skulle jag vilja säga, att reservationen är bättre än utskottets förslag.

Herr Karlsson, Gustaf: Herr talman! Den föregående talaren sade, att utskottet har avvisat varje tanke på att rätten till bidrag till provinsialläkarbostäder skulle utvidgas. Det är ju inte alldeles riktigt, utan utskottet säger, att det inte anser sig kunna tillstyrka motionärernas förslag i detta sam-

Om ökat anslag till bostäder åt provinsialläkare. (Forts.)

manhang. Utskottet — och alldeles särskilt då tredje avdelningen — anser nämligen att detta är en så stor ekonomisk fråga, att man här måste se på de svårigheter, som kunna uppstå.

Det kan vara riktigt, såsom herr J. B. Johansson sade tidigare, att en provinsialläkare kan stationeras i en liten kommun med svagt skatteunderlag. Det är nog obestridligt, att så kan ske, men man får ändå försöka att ta reda på i hur många fall detta kan inträffa. Det är lika ostridigt, att kommunerna ävlas om att få provinsialläkarbostäderna till sig. Tyvärr måste jag nog säga, att det åtminstone inte alltid är kommunernas intresse för sjuk- och hälsovården som ligger till grund för detta, utan deras intresse att inom sina gränser få skatteobjekt. Detta kan naturligtvis i och för sig vara vällovligt, men det vittnar ändå om att det kan vara en rätt god affär för en kommun, även om utgifterna för provinsialläkarbostället bli ganska höga.

Avdelningen har efter en grundlig behandling av ärendet kommit till den slutsatsen, att skulle man rekommendera ett bidrag över hela linjen, skulle det ovillkorligen medföra så stora ekonomiska konsekvenser, att det skulle bromsa upp bildandet av nya provinsialläkardistrikt. Det är en ganska allvarlig sak, och det vill inte avdelningen eller utskottet för sin del vara med om. Som herr Bäckström också tidigare har anfört, kunna kommunerna inte direkt överbjuda varandra här, utan det blir ju Kungl. Maj:t, som på medicinalstyrelsens förslag bestämmer, var provinsialläkarens bostad skall vara förlagd. Om nu denna bostad ligger, som jag förut nämnde, i en liten kommun med svagt skatteunderlag, kan det möjligen bli svårigheter — det vill jag inte bestrida. Men hittills ha svårigheterna inte varit större än att kommunerna kunnat bemästra dem, och kommunerna ha gärna byggt de provinsialläkarbostäder, till vilka de fått bidrag.

Medan jag har ordet, vill jag ytterligare säga något med anledning av herr Hages farhågor för att det inte skulle finnas pengar till de nya distrikt som planeras i Norrbotten. Jag vill här bara understryka vad herr Bäckström sade, att det i sämsta fall möjligen blir uppskov med utbetalningen något halvår. Medicinalstyrelsen har ju att begära anslag, och Kungl. Maj:t får framlägga förslag för riksdagen, i brådska fall på tilläggsstat.

Herr talman! Som frågan nu ligger till måste jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Talesmannen för utskotts-majoriteten yttrade, att om kommunerna bygga en läkarbostad, kunna de numera få »skälig hyra». Jag har fått den uppgiften att maximeringen till 1 800 kronor alltjämt gäller. Även om det talas om »skälig hyra», är alltså 1 800 kronor den högsta gränsen för hyran. Men det inträffar ju i de flesta fall, att kommunen efter förhandlingar med läkaren, som vill ha så billig hyra som möjligt, får tillhandahålla bostaden för en vida lägre avgift. Jag vet en kommun i min hemtrakt, som på egen bekostnad — således utan statsbidrag — har byggt en läkarbostad för 54 000 kronor, för vilken läkaren under alla år betalat 1 500 kronor i hyra. Det blir en dålig ränta på anläggningskostnaden.

När det här talas om att detta är en så stor ekonomisk fråga, tyckas herrarna utgå från att den begärda undersökningen skulle innebära, att man på alla platser skulle få statsbidrag och samma statsbidrag. Det behöver naturligtvis inte vara så, utan det kan med hänsyn till kommunens skatteunderlag prövas, om och till vilket belopp bidrag bör lämnas. Men möjligheten att få bidrag bör finnas, och det kan väl inte vara någon stor sak att, såsom reservanterna säga, undersöka frågans ekonomiska sida. Vi begära ju bara, att Kungl. Maj:t skall göra en sådan undersökning och framlägga resultatet av de

Om ökat anslag till bostäder åt provinsialläkare. (Forts.)
 överväganden, som kunna finnas påkallade. Det är således en mycket blygsam hemställan. Jag tror, att om man vill gagna landsbygdsintressena just på sjukvårdens område, har man här en form att främja den utvecklingen, att provinsialläkarna stationeras ute på landsbygden i största möjliga utsträckning.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Bäckström: Herr talman! Endast några ord! Jag tror, att herr Karlsson i Munkedal bemötte herr Hages argument för att man skulle rösta med reservationen, nämligen att ett bifall till denna skulle innebära, att frågan skulle kunna tas upp av medicinalstyrelsen och Kungl. Maj:t. Men jag skall i alla fall be att få läsa upp vad utskottet har skrivit: »Motionärerna föreslå, att bidragsrätten utsträcker till jämväl vissa andra orter. Utskottet har ej ansett sig böra tillstyrka, att ifrågavarande spörsmål upptages till bedömande i detta sammanhang.» Därmed menar utskottet, att vederbörande har att vända sig till medicinalstyrelsen och att ärendet därifrån kommer till Kungl. Maj:t. Det är inte ett direkt avstyrkande, som herr Hage sade. Det har inte varit avsikten inom utskottet, åtminstone inte inom avdelningen, som samrått med chefen för medicinalstyrelsen.

Sedan säger utskottets ärade ordförande, att en kommun hade byggt en läkarbostad, för vilken hyran var 1 500 kronor. Skola vi tala om sådana saker, kan jag berätta, att det i Västerbottens län till och med funnits en provinsialläkare, som hade byggt egen bostad och sålde den till sin efterträdare, när han flyttade därifrån. Vad innebär det? Jo, att det inte är förlustbringande att bygga en läkarbostad. Märk väl, att denna läkarbostad var belägen i en köping. Är det då riktigt, att man skall lämna anslag till hela landsbygden, om vilken herr J. B. Johansson talar så vackert? Vi anse det inte vara riktigt, utan förmena, att det rent ekonomiskt skall gå ihop att bygga en läkarbostad tack vare inflytande hyror och kommunalskatter.

Herr Grym: Herr talman! I utskottets utlåtande framhålles bl. a. »Enligt vad utskottet under hand inhämtat rörande planerna i fråga om inrättande av nya provinsialläkardistrikt, kan behov av bidrag till ytterligare ett tjugotal provinsialläkarbostäder beräknas uppkomma i samband med det successiva genomförandet av ny distriktsindelning. Huruvida medelsbehov för ändamålet skall uppkomma redan under loppet av nästa budgetår är dock ovisst.» Det är enligt min mening uppenbart, att medelsbehov kommer att föreligga under nästa budgetår, då det ute i bygderna skall tillsättas ett flertal nya provinsialläkarbefattningar och det inte finns tillgång till lämpliga och moderna bostäder för de nya provinsialläkarna. Vi kunna helt enkelt inte få några läkare till de nya distrikten med mindre än att vi kunna erbjuda dem moderna bostäder. En provinsialläkare eller läkare överhuvud taget godtar inte nu för tiden vilken bostad som helst. Medicinalstyrelsen har för övrigt rent ut förklarat, att om kommunerna inte skaffa tillfredsställande bostäder, kunna de inte räkna med att få några provinsialläkare.

Det är givetvis ingen lönande affär för en kommun att bygga en dyrbar läkarbostad. Det är här ofta fråga om hårt skattetyngda kommuner som redan förut ha det mycket besvärligt i ekonomiskt avseende. Det skulle därför innebära en god hjälp för dem, om staten beviljade ett visst bidrag till uppförande av provinsialläkarbostäder. Jag är övertygad om att detta skulle vara väl använda pengar.

Motionärerna ha begärt ett mycket blygsamt belopp, och jag anser att statsutskottets majoritet borde ha kunnat tillstyrka motionärernas framställning. Om staten gör en besparing på detta område, blir det bara landstingen och de

Om ökat anslag till bostäder åt provinsialläkare. (Forts.)

fattiga kommunerna som få sitta emellan, vilket inte kan vara riktigt. Det vore inte mer än rättvist att staten toge på sig en del av dessa kostnader, framför allt när det gäller ekonomiskt svagt ställda kommuner.

Då frågan nu ligger så till att man inte gärna kan yrka bifall till motionerna, anser jag, att kammaren bör följa reservationen. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr Andersson, Karl: Herr talman! Jag har inte deltagit i behandlingen i statsutskottet av detta ärende. Hade jag gjort det, hade jag nog befunnit mig bland reservanterna. Jag hade inte heller tänkt att delta i debatten här, men det är en passus i utskottets utlåtande som jag inte gärna vill låta stå oemotsagd.

I utskottets motivering förklaras: »Huruvida medelsbehov för ändamålet skall uppkomma redan under loppet av nästa budgetår är dock ovisst.» Men medelsbehovet är inte ovisst, utan det föreligger faktiskt redan nu och kommer att förefinnas i ännu högre grad under nästa budgetår. Jag erinrar om att föregående års riksdag beslöt att inrätta 35 nya provinsialläkartjänster, vilka nu hålla på att tillsättas. I flera fall har man ute i kommunerna planerat nybyggnader för provinsialläkarbostäder. Således föreligger det uppenbarligen redan nu ett behov av medel. Det förvånade mig, att utskottets talesman, som förklarade, att utskottet mycket ingående hade behandlat detta ärende, likväl kunde ifrågasätta, huruvida behov av medel för ändamålet kommer att inträda under nästa budgetår.

Härutöver vill jag, herr talman, göra ett par anmärkningar med anledning av herr Bäckströms inlägg. Herr Bäckström talade om hur förmånligt det blir för kommunerna att bygga provinsialläkarbostäder genom att de kunna er-hålla höga hyror o. s. v. Provinsialläkarna ha, sade han, stora inkomster och kunna följaktligen betala höga hyror, varigenom kommunerna få goda inkomster. De nya provinsialläkar-distrikt, som numera inrättas, äro emellertid inte så stora, att de ge innehavarna lika höga inkomster som provinsialläkarna tidigare hade i de gamla, stora distrikten. Man strävar nu efter att komma ned till distrikt med 4 000—6 000 invånare. Dessa mindre distrikt ge inte provinsialläkarna lika stora inkomster som tidigare. Kommunerna måste därför räkna med att lämna en viss kompensation i form av billiga bostäder till provinsialläkarna, om de skola stanna kvar i de små distrikten. Det kommer därför säkerligen att bli ekonomiskt betungande för de kommuner som skola hålla provinsialläkarbostäder.

Min gode vän till vänster i bänken, herr Karlsson i Munkedal, gjorde gällande, att kommunerna av ren ekonomisk beräkning slåss om att få provinsialläkare. Jag har inte så stor erfarenhet av den saken att jag vågar uttala mig om hur det ligger till på olika håll i landet. Jag håller dock för troligt, att om det förekommer en viss konkurrens mellan kommunerna om att erhålla provinsialläkare, ligga bakom denna konkurrens hälsovårdssynpunkter och en önskan att få provinsialläkare till de platser som äro lämpliga härför med hänsyn till befolkningen inom distriktet och dess behov att ha tillgång till läkare. Det är säkerligen inte kalla ekonomiska spekulationer, utan helt andra skäl, som ligga bakom konkurrensen mellan kommunerna att erhålla provinsialläkare.

Det är framför allt en omständighet som gör att man bör undersöka, om vi inte kunna vidga möjligheterna för kommunerna att erhålla statsbidrag. Jag anser nämligen, att ekonomiska skäl inte böra få lägga hinder i vägen för en liten skattetyngd kommun att erhålla provinsialläkare, därest detta från andra synpunkter är lämpligt. Vi kunna givetvis inte helt bortse från de eko-

Om ökat anslag till bostäder åt provinsialläkare. (Forts.)
nomiska synpunkter, som här ha framförts, men om det endast gäller att utsträcka möjligheterna att erhålla statsbidrag till att omfatta förutom de nuvarande ödemarkskommunerna även små skattetyngda kommuner, kunna ju de ekonomiska följderna av ett sådant beslut inte bli oöverkomliga. När det nu gäller att ordna provinsialläkarorganisationen på ett rationellt sätt, synes det mig därför, som om starka skäl tala för att frågan om vidgade möjligheter till statsbidrag för byggande av provinsialläkarbostäder bör tagas under omprövning.

Jag vill till sist, herr talman, erinra om att det numera ställes mycket stora anspråk på provinsialläkarbostäderna. Det är myndigheterna som fastställa dessa anspråk, och kommunerna åläggas helt enkelt att bygga efter en viss standard och få själva bära kostnaderna härför. Det är inget ovanligt, att en provinsialläkarbostad nu för tiden kostar 100 000 kronor och ibland ännu mer.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Anderberg, Ramberg* och *Ström*.

Herr **Hage**: Herr talman! Herrar Karlsson i Munkedal och Bäckström ha nu förklarat, hur det mycket omstridda uttalandet överst på s. 41 i utlåtandet skall tolkas. De ha givit en annan tolkning av uttalandet i fråga än vad jag ansåg mig kunna få fram. Men även om uttalandet skall tolkas på det sätt, som dessa tvenne herrar från statsutskottet göra gällande, kommer jag ändock — när jag jämför utskottets uttalande med vad reservanternas ha anfört — till den bestämda uppfattningen, att reservanternas uttalande innebär en direkt uppfordran till Kungl. Maj:t att ta upp saken till omprövning. Reservanternas uttalande andas sympati för frågan, under det att man i utskottets utlåtande inte kan finna någon sympati för tanken på utsträckt bidragsrätt. Utskottet resonerar ungefär som så, att om medicinalstyrelsen vill ta upp saken, må det vara hänt, men man förordar inte direkt att frågan skall tas upp till omprövning. Alla som här i kamnaren vilja ge de skattetyngda kommunerna ett handtag böra därför rösta för reservationen.

Herr **Mannerskantz**: Herr talman! Det är inte riktigt att lägga skatteutjämnings-synpunkter på denna fråga. Vi ha ju en särskild form för skatteutjämnings och hjälp åt skattetyngda kommuner. Om man anlägger skatteutjämnings-synpunkter på alla möjliga områden, går man för långt.

Vad som framför allt gör att jag inte kan ansluta mig till reservationen är att det i de allra flesta fall faktiskt är en god affär för kommunerna att bygga provinsialläkarbostäder även med de krav som myndigheterna nu för tiden ställa. De undantagsfall, då medicinalstyrelsen bestämmer att en provinsialläkarbostad skall förläggas till en kommun med svagt skatteunderlag, kunna inte vara många. Det vore för övrigt intressant att få veta, vilket fall man här närmast syftar på. Dessutom kommer ju den planerade kommunsammanslagningen att medföra, att denna svårighet så småningom helt bringas ur världen.

Det skulle dessutom knappast vara rättvist, om vi, när det hittills har byggts 406 provinsialläkarbostäder — i varje fall finns det så många provinsialläkartjänster i landet — plötsligt skulle börja ge statsbidrag åt de kommuner som hädanefter bygga provinsialläkarbostäder. Då det inte heller är nödvändigt att för nästa budgetår ha mera pengar till förfogande för detta ändamål än vad Kungl. Maj:t har föreslagit, har jag inte kunnat finna något skäl för att ansluta mig till reservationen. Man har ju inte kunnat visa, att någon kommun, som borde erhålla statsbidrag, inte har fått det på grund av att medel inte fun-

Om ökat anslag till bostäder åt provinsialläkare. (Forts.)

nits tillgängliga. När det blir aktuellt att bevilja en kommun statsbidrag för uppförande av en provinsialläkarbostad, begär ju socialministern anslag här för av riksdagen. Både Vilhelmina och Fredrika ha fått statsbidrag. Kungl. Maj:ts begäran om anslag till dessa kommuner behandlades mycket snabbt av statsutskottets tredje avdelning; jag tror att det till och med var innan motions-tiden hade utgått. Herr Hage och de övriga representanterna för ödebygderna behöva därför inte vara oroliga för att man inte skall få pengar, där så behövs. Tanken är ju, att det skall beviljas medel för detta ändamål, så snart det uppstår ett styrkt behov av bidrag. Men det måste först visas, att det föreligger ett faktiskt behov av statsbidrag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Man kan inte göra den jämförelse som herr Mannerskantz gjorde med de redan inrättade provinsialläkar-distrikten. Det övervägande antalet provinsialläkare bor i städerna, medan deras distrikt ligga på landsbygden. Vi vilja nu söka komma ifrån det hittillsvarande systemet och ordna det så, att provinsialläkarna på landsbygden skola få sina stationsorter inom distriktet -- i ett distrikt, som har anslutning till en stad, är det naturligt att staden blir stationsort. Det är denna nya princip som gör sig gällande under den stora omorganisation och utvidgning av antalet provinsialläkar-distrikt som nu har kommit i gång.

Det gäller här för övrigt inte bara att bygga bostäder för provinsialläkarna, utan man måste ordna med utrymmen för väntrum, mödrahjälpstationer, vissa mottagningar för socialhygienisk vård o. s. v. Det blir därför fråga om byggnader av en större typ än tidigare, då det främst gällde att skaffa provinsialläkaren bostad.

Jag har den bestämda övertygelsen att det är rättvist att vi söka bereda möjlighet för mindre bärkraftiga kommuner att erhålla statsbidrag till uppförande av provinsialläkarbostäder. I reservationen begäres blott, att frågan skall tas under omprövning. Vi ifrågasätta inte, att rika och bärkraftiga kommuner skola erhålla statsbidrag, utan det är de skattetyngda kommunerna som vi i första hand sikta på.

Herr Grym: Herr talman! Därest herr Mannerskantz tror, att det är en god affär för kommunerna att bygga provinsialläkarbostäder, måste jag säga, att det tvärtom är en synnerlig dålig affär för dem. Vi byggde i Övertorneå kommun en provinsialläkarbostad åren 1937/38. Den kostade ungefär 100 000 kronor, och provinsialläkaren betalar en hyra av 3 000 kronor. Man behöver inte vara någon större räknemästare för att kunna konstatera, att det är en dålig affär för kommunen. Det blir visserligen ett litet tillskott i form av skatter, men det är inte mycket att tala om. Om kommunerna skulle ta ut höga hyror för bostäderna, skulle de helt enkelt inte få några duktiga provinsialläkare. Vi måste utöver lönen ge dem en viss kompensation i form av låga hyror.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Johansson, Johan Bernhard*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Om ökat anslag till bostäder åt provinsialläkare. (Forts.)

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 77, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 59.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Behandlingen av det föreliggande utlåtandet blev nu för en stund avbruten för att begärt tillfälle skulle lämnas vissa av statsrådets ledamöter att avlämna kungl. propositioner.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 211, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47;

nr 222, med anhållan om riksdagens yttrande angående avvecklingen av den allmänna omsättningsskatten;

nr 226, angående reglering av vissa familjepensioner m. m.;

nr 229, angående markförvärv för flygfältsarbeten; samt

nr 235, angående ombyggnad till normalspår av vissa av Blekingenätets järnvägar.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 224, angående utbyggnad av reumatikervården;

nr 227, angående provisorisk förbättring av distriktsbarnmorskornas löneförmåner;

nr 228, angående anslag för vissa undersökningar vid statens institut för folkhälsan;

nr 230, med förslag till lag om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253);

nr 231, med förslag till lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1946/47 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m.;

nr 233, angående åtgärder för beredande av vila och rekreation åt mödrar och barn;

nr 234, angående anslag till statens tvångsarbets- och alkoholistanstalter; samt

nr 236, med förslag till lag rörande ny indelning av riket i borgerliga kommuner m. m.

Herr statsrådet *Gjöres* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 237, angående prisutjämningsavgifter m. m.

Herr statsrådet *Sträng* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 232, angående reglering av priserna å vissa slag av fisk m. m.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7.30 eftermiddagen.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 5.

Punkten 78.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 79.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för statens sinnessjukhus, att lämna till efterrättelse från och med den 1 juli 1946, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens sinnessjukhus, att tillämpas under budgetåret 1946/47, dels ock till Statens sinnessjukhus: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 28 000 000 kronor.

I den av Kungl. Maj:t föreslagna personalförteckningen hade under rubriken Tjänstemän å ordinarie stat upptagits bland annat 59 hantverksföreståndare i lönegraden A 10 och 107 hantverksföreståndare i lönegraden A 8. I den av departementschefen förordade avlöningsstaten hade under Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal bland annat beräknats ett belopp av 15 000 kronor för tillgodoseende av behoven av personalförstärkning i anledning av klienteletts oroliga beskaffenhet.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehåft

dels en inom första kammaren av herr *Gottfrid Karlsson* väckt motion (I: 63), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att hantverksföreståndartjänsten i skrädderiet vid Vipeholms sjukhus i Lund skulle placeras i A 10 och att antalet hantverksföreståndare i den högre gruppen i anledning härav skulle ökas från 59 till 60 och antalet i den lägre gruppen minskas från 107 till 106,

dels en av herr *Gottfrid Karlsson* väckt motion (I: 120), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att det av Kungl. Maj:t äskade anslaget för tillgodoseende av behovet av personalförstärkning vid statens sinnessjukhus skulle höjas till 50 000 kronor,

dels en inom första kammaren av herrarna *P. J. Näslund* och *J. Björck* väckt motion (I: 199),

dels ock en inom andra kammaren av herr *G. Svedman* m. fl. väckt motion (II: 101).

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte

1) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 63 samt II: 101 godkänna under punkten införd personalförteckning för statens sinnessjukhus, att lämna till efterrättelse från och med den 1 juli 1946;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 120 a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statens sinnessjukhus, att tillämpas under budgetåret 1946/47;

b) till Statens sinnessjukhus: Avlöningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 28 000 000 kronor;

B. att motionen I: 199 ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

*Anslag till
statens sinnessjukhus.*

Anslag till statens sinnessjukhus. (Forts.)

Herr **Karlsson, Gottfrid:** Herr talman! Jag har i anslutning till Kungl. Maj:ts äskande på denna punkt väckt ett par motioner. Den ena, nr 63, har, såsom framgår av utskottsutlåtandet, blivit tillstyrkt. Jag har alltså inte, herr talman, haft någon anledning att begära ordet för den sakens skull. Jag vill bara uttrycka min tillfredsställelse med utskottets behandling av densamma.

Den andra motionen, nr 120, gäller ett äskande om höjning av det anslag, 15 000 kronor, som departementementschefen har tagit upp för tillgodoseende av vissa trängande behov av personalförstärkning vid sinnessjukhusen. Medicinalstyrelsen har på denna punkt begärt, att ett belopp på 50 000 kronor skulle ställas till förfogande, och jag har i min motion yrkat att anslaget skall höjas till detta belopp. Utskottet har emellertid inte ansett sig kunna tillstyrka det yrkande, som jag har framställt i motionen nr 120; ehuru utskottet säger, att det finner vad motionären anfört i viss mån beaktansvärt, har utskottet dock inte ansett sig kunna föreslå någon förändring i fråga om det belopp, som Kungl. Maj:t har föreslagit. Jag skall, herr talman, inte heller göra något yrkande, men jag vill passa på tillfället att vid denna punkt understryka det i många fall mycket berättigade och mycket trängande behovet av en förstärkning av personalen vid våra sinnessjukhus.

Jag har rätt stor erfarenhet på detta område, då jag sedan åtskilliga år tillhör direktionen vid ett av våra sinnessjukhus och där vid flerfaldiga tillfällen fått framställningar från personalens sida om en ökning av personalen med hänsyn dels till den mycket stora och besvärliga överbeläggning, som ständigt måste ske, dels också — och icke minst — till den förändring, höll jag på att säga, av patientklientelet, en förändring, som har kommit att uppstå närmast till följd av att landstingen ha hem för lättskötta sinnessjuka, vilka då i främsta rummet gå till landstingets sjukvårdsanstalter, under det att de mer svårskötta fallen stanna kvar vid de statliga sjukhusen, där man alltså måste sköta dem. När det då samtidigt föreligger en sådan oerhörd överbeläggning, som varit fallet under de senaste åren, förstår man, att arbetet blir i en alldeles oerhörd hög grad pressande för den personal, som skall handha dessa så betydelsefulla uppgifter.

Det är inte länge sedan vi från direktionen vid sjukhuset hemma, på begäran av personalen, gjorde en framställning hos medicinalstyrelsen om överflyttning av en viss del av patienterna till ett annat sjukhus — dit de rätteligen hörde med hänsyn till upptagningsområdet — för att på så sätt få en lättnad till stånd i den oerhörda överbeläggningen. Enligt vad jag såg i en notis i tidningen nu för bara några dagar sedan har medicinalstyrelsen delvis tillmötesgått den framställningen. Någon gång under vintern uppstod också den situationen, att en sköterskeskola, som hade ett visst antal elever i tjänstgöring vid sjukhuset, vilka i viss utsträckning ersatte personal inom sjukhuset, av skäl, som jag inte har anledning att gå in på i detta sammanhang, återkallade sina elever från sjukhuset; dessa skulle få fullfölja sin psykiatriska utbildning vid ett annat statens sinnessjukhus. Då uppstod frågan hur direktionen skulle ha möjlighet att ersätta den arbetskraft, som på grund av denna överflyttning av lasarettssköterskelever togs ifrån sjukhuset. Ifrån medicinalstyrelsens sida förklarades, att man inte hade några möjligheter att ställa arbetskraft till förfogande för att ersätta den arbetskraft, som tagits från sjukhuset.

Jag har velat, herr talman, i detta sammanhang passa på att understryka behovet av att erforderliga medel ställas till vederbörande styrelsers förfogande, så att dessa ha möjlighet att tillgodose de mest oundgängliga behov, som kunna komma att göra sig gällande hos vederbörande sjukhusdirektioner.

Jag har, herr talman, endast med dessa ord velat understryka vikten och be-

Anslag till statens sinnessjukhus. (Forts.)

tydelsen av att vi få möjlighet att på ett fullgott sätt ordna frågan om arbetskraften vid våra sinnessjukhus.

Herr Ström: Herr talman! Jag har begärt ordet för att framföra vissa synpunkter, som jag från olika håll blivit ombedd att framföra i frågan om våra sinnessjukhus.

Vad man klagat över är till en början det förhållandet, att bristen på sinnessjukhus lett dithän, att våra ålderdomshem i mycket stor utsträckning få tjänstgöra som sinnessjukhus, genom att sinnessjuka förlagts dit, varigenom de friska åldringarna känt sig illa till mods och ej heller kunnat få den ro, som de behöva liksom ej heller de sjuka den vård de böra få.

Vidare framföres det mycket starka klagomål över den överbeläggning, som äger rum på såväl de kommunala som de statliga sinnessjukhusen. Den kan i vissa fall bli så stor, att läkarna och de anställda icke kunna handha vården om de sjuka på ett tillfredsställande sätt. De sinnessjuka bli eftersatta. Det råder överhuvud taget en så stor skillnad i standarden mellan de vanliga kroppssjukhusen och sinnessjukhusen, att man förväntar sig över att något sådant kan få förekomma. Orsakerna härtill äro framför allt överbeläggningen, det alltför ringa antalet läkare och den alltför fåtaliga personalen, vars utbildning bör vidgas och arbetstid lindras. Här måste ske en rättelse, om vi inte skola sjunka ned i ett tillstånd, som ger vid handen en det allmännas likgiltighet för de sinnessjuka och deras vårdare och läkare.

Det förhåller sig även så, att läkarna i allra högsta grad äro överansträngda. Jag hade för något mer än ett år sedan ett samtal med överläkaren vid ett av våra största sinnessjukhus; det gällde en flykting, som blivit intagen där. Läkaren berättade för mig, att han hade att utföra ett organisatoriskt, administrativt och statistiskt arbete, som var av en alldeles oerhörd omfattning. Han hade som närmaste hjälp ett mycket ringa antal underläkare och med dem jämställda läkare. Han fick själv inte sova mer än tre, fyra timmar om dygnet på grund av de tunga arbetsuppgifterna. En månad efter detta samtal såg jag i pressen att denne överläkare var död. Jag tvekar inte att säga, att samhället har en skuld till den oerhörda överansträngning, som denne läkare blev utsatt för. Det är inte rimligt att vi skola låta oss nöja med att våra sinnessjukhus skötas på detta sätt, med ett så ringa antal läkare, med en så otillräcklig personal och med en sådan överbeläggning. Det går inte! Vi kunna inte stå till svars med det. Till de kommunala sjukhus, som i vissa städer ha hand om sjukvården på detta område, måste vi ge ökade bidrag, liksom till landstingen och andra institutioner. Vi måste tillmötesgå medicinalstyrelsens krav härutinnan bättre än vi hittills gjort.

Herr talman! Jag vill också, för att inte behöva återkomma till den saken vid nästa punkt — jag hoppas att herr talmannen inte tar det illa upp, om jag gör det inlägget här — passa på tillfället och säga, att jag skulle ha önskat ett positivt beslut redan nu vid punkt 80, som rör möjligheterna till efterbehandling av och ett starkare ekonomiskt stöd åt de sinnessjuka i samband med utskrivningen, så att de, när de komma ut, inte bli ställda alldeles på bar backe och på grund därav snart återigen bli sjuka. På detta nu berörda område inom sjukvården finns det mycket stora brister att reparera och mycket att förbättra. Vi måste verkligen ta oss an denna sak på ett helt annat behjärtat sätt än vi gjort tidigare. Det synes mig rimligare att vi skapa kroppssjukhus och sinnessjukhus i tillräckligt stort antal, bemanna dem med tillräckligt antal läkare och med tillräckligt stor personal, så att de kunna tillgodose behovet, än att vi forcera den stora sjukförsäkringsreformen, ty det är absolut mera trängande

Anslag till statens sinnessjukhus. (Forts.)
att vi först få flera kroppssjukhus och flera sinnessjukhus samt bättre förhållanden inom dem, än att vi redan i morgon lösa den stora och dyrbara frågan om den allmänna sjukvårdsreformen.

Herr **Olsson, Oscar**: Herr talman! Ehuru den föregående talaren huvudsakligen — om jag inte tar fel — hade sitt intresse fäst vid Stockholms stad, provocerar han ändå mig till att ge mig ut på ett område, som, i likhet med det han var inne på, inte direkt hör till denna punkt. Han uttalade sitt stora bekymmer för utvecklingen, som krävde allt fler platser på våra sinnessjukhus, och sade något, som var fullkomligt riktigt, nämligen att åtgärder måste sökas och finnas för ett hejdande av den utvecklingen. Jag kan inte underlåta att i detta sammanhang ge en anvisning, som torde tillhöra de mest impopulära som tänkas kan, om vi se till den allmänna folkmeningen.

Den anvisningen består däri, att om man dämpar spritkonsumtionen skulle man säkerligen få bättre plats på sinnessjukhusen än man nu har. Som sagt gäller inte detta direkt den punkt, som det här är fråga om, men det kan vara av ett visst intresse att detta kommer till synes i denna debatt, när debatten nu svällt ut på detta sätt. Det är dock alldeles förunderligt att se, hurusom Europas mest alkoholiserade nation före världskrigets utbrott, den franska, då, i väl ännu högre grad än den svenska, hade bekymmer för att sinnessjukhusen skulle sprängas på grund av det stora antalet sjuka, medan däremot under världskriget, när det franska folket var utsatt för de allra värsta umbäranden och lidanden men praktiskt taget alkoholförbud rådde, sinnessjukhusen tömdes i allra största utsträckning. Den utveckling, som vi bevittna just nu i världen i fråga om den oerhört stegrade alkoholkonsumtionen, kan måhända i detta sammanhang bli en varning och en maning i syfte att söka åstadkomma åtgärder, vilkas verkningar skulle kunna sträcka sig även till detta område.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkten 80.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 81.

Lades till handlingarna.

Punkterna 82—90.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 91.

Lades till handlingarna.

Punkterna 92—94.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 95.

Lades till handlingarna.

Punkterna 96 och 97.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 98.

Lades till handlingarna.

Punkterna 99—118.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 119.

Lades till handlingarna.

Punkten 120.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 121.

Lades till handlingarna.

Punkterna 122—126.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 127.

Lades till handlingarna.

Punkterna 128—135.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 136.

Lades till handlingarna.

Punkterna 137—142.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 143.

Lades till handlingarna.

Punkterna 144—154.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 155.

Lades till handlingarna.

Punkterna 156—159.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 160—162.

Lades till handlingarna.

Punkterna 163—168.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 169.

Lades till handlingarna.

Punkterna 170—177.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 178.

Lades till handlingarna.

Punkterna 179—194.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4 och 5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Ang. bilismens andel i vägkostnaderna.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Barmarksunderhållet för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 73 700 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *G. Velander* och *G. Björkman* (I: 200) och den andra inom andra kammaren av herrar *G. Nilsson* i Gröingegården och *G. Fahlman* (II: 323), däri hemställdes, att riksdagen för budgetåret 1946/47 måtte besluta dels att 70 procent av de egentliga vägkostnaderna skulle avräknas mot automobilskattemedel, dels att dessa medel i övrigt skulle överföras till budgetutjämningsfonden till nedbringande av såsom bilismens »skuld» å denna fond redovisade 291 miljoner kronor, dels ock att härav ett belopp motsvarande 30 procent av vägkostnaderna skulle överföras från budgetutjämningsfonden till anslagen för vägväsendets kostnader.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, a) att riksdagen måtte till Barmarksunderhållet för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 73 700 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

b) att motionerna I: 200 och II: 323 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»Utskottet håller före, att ett bifall till nu förevarande motioner skulle innebära ett ställningstagande i princip till frågan om fördelningen av vägkostnaderna mellan olika trafikantgrupper och därmed sammanhängande avvägning av skattesatsernas storlek. Enligt utskottets mening bör ett dylikt

Ang. bilismens andel i vägkostnaderna. (Forts.)

principbeslut icke fattas på enskild motion, och detta så mycket mindre som 1945 års riksdag ansett särskild utredning rörande dessa frågor önskvärd. Vid sådant förhållande finner sig utskottet bära avstyrka motionerna I: 200 och II: 323.»

Herr Velander: Herr talman! Statsutskottets utlåtande på den förevarande punkten har inte utlöst någon särskild tillfredsställelse hos motionärerna. Jag skall tillåta mig att med några ord antyda, varför detta inte kan vara fallet.

Sedan lång tid tillbaka ha statsmakterna i olika sammanhang hävdad den principen, att motortrafiken inte skall belastas för kostnaderna för vägväsendet genom automobilbeskattningen i större utsträckning än dessa kostnader kunna anses vållade av motortrafiken — varken mer eller mindre. Så sent som förliden höst vid riksdagens ståndpunktstagande till Kungl. Maj:ts proposition rörande en reglering tills vidare av automobilbeskattningen deklarerade också riksdagen, med godkännande av bevillningsutskottets föreliggande betänkande i ämnet, sin fulla anslutning till denna princip.

Syftet med de föreliggande motionerna har inte varit någonting annat än att förebygga, att detta principuttalande skulle glömmas bort eller lämnas obeaktat i detta sammanhang. Själva klämman i motionerna, eller närmast frågan huru motortrafikens belastning procentuellt sett skulle fastställas, har för motionärerna varit av underordnad betydelse. Motionärerna ha nämligen sett saken på det sättet, att här gäller det endast att åstadkomma en ordning av temporär räckvidd, i avvaktan på att den utredning, som riksdagen tog sikte på i höstas och som vederbörande departementschef då ställde i utsikt, skulle hinna verkställas och att man därmed skulle få en mera fast utgångspunkt för en definitiv reglering av motortrafikens andel i vägkostnaderna.

Avkastningen av automobilbeskattningen har i årets statsverksproposition beräknats till 180 000 000 kronor. Anslagsäskandena för bestridande av vägkostnaderna röra sig sammanlagt om ungefär enahanda belopp. Man kan säga, att vägkostnaderna avsiktligt ställts i relation just till automobilbeskattningens beräknade avkastning. På det sättet komma automobilskattmedlen att för nästa budgetår svara för hela kostnaden för vägväsendet. Man gör m. a. o. en konst i den princip, som jag nyss erinrade om. Med hänsyn härtill har man — åtminstone från motionärernas sida — med stort intresse emotsett, huru statsutskottet skulle reagera inför detta faktum. Nu har emellertid statsutskottet i sak inte reagerat alls. Och ändock gäller det spörsmål, som motionärerna ha berört, inte blott hur motortrafikens andel av vägkostnaderna under de närmaste åren skall regleras utan också fördelningen eller gäldandet av det belopp, varmed vägkostnaderna under krigsåren överstigit automobilbeskattningens avkastning under samma år och som temporärt täckts via budgetutjämningsfonden. Denna brist uppgick vid utgången av budgetåret 1944/45 till icke mindre än 291 000 000 kronor; och jag skulle kunna tänka mig, att den i dag är åtskilligt större.

Utskottet omnämner i förbigående, att denna brist av departementschefen har karakteriserats såsom ett förskott av allmänna skattemedel till vägväsendets finansiering och att han menar, att man måste taga hänsyn härtill vid en framtida bedömning av denna finansiering. Detta måste nu, med mitt sätt att se, betyda att om man inte är vaksam på denna punkt, så kommer motortrafiken att åtminstone tills vidare få bära hela kostnaden för vägväsendet. Utskottet självt aktar sig väldigt noga för att ge en minsta antydning om hur enligt dess uppfattning denna sak skall bedömas eller efter vilka linjer man bör framgå i fortsättningen. Utskottet tager, kan man säga, överhuvud taget inte ståndpunkt till något sakligt problem i detta sammanhang. Ut-

Ang. bilismens andel i vägkostnaderna. (Forts.)

skottet skjuter framför sig ett resonemang angående storleken av det tal, som procentuellt sett ifrågasatts närmast såsom arbetshypotes, när det gäller motortrafikens andel i vägkostnaderna tills vidare, i avvaktan på den avsedda utredningen och det definitiva ställningstagandet i anslutning därtill. Men detta är ju inte, såsom jag redan har antytt, någon huvudfråga i det här sammanhanget. Det framgår för övrigt av motionerna, att så icke varit förhållandet. Det heter där: »Beträffande motortrafikens andel av de i statsverkspropositionen upptagna vägkostnaderna å nära 180 milj. kronor kan denna i avvaktan på den avsedda utredningen icke nu exakt fastställas.» Sedan går man in på frågan, hur stor denna andel varit under de sistförflutna tio åren, och kommer slutligen fram till att man preliminärt kan räkna med 70 procent. Motionärerna uttala sålunda: »Med beaktande härav torde i avvaktan på utredningens verkställande kunna räknas med att motortrafiken i fortsättningen skall svara för högst 70 procent av vägkostnaderna.» När man så en gång kommer fram till den definitiva regleringen, får man se, huruvida motortrafikens andel i vägkostnaderna bör fastställas till 70 procent eller något mer eller något mindre.

Utskottet har på s. 9 i betänkandet ett uttalande, vilket väl skall utgöra någon sammanfattning av dess ståndpunkt. Uttalandet är av den beskaffenhet, att det, efter mitt sätt att se, förtjänar någon uppmärksamhet. Utskottet säger: »Utskottet håller före, att ett bifall till nu förevarande motioner skulle innebära ett ställningstagande i princip till frågan om fördelningen av vägkostnaderna mellan olika trafikantgrupper och därmed sammanhängande avvägning av skattesatsernas storlek. Enligt utskottets mening bör ett dylikt principbeslut icke fattas på enskild motion, och detta så mycket mindre som 1945 års riksdag ansett särskild utredning rörande dessa frågor önskvärd.» Jag har mycket svårt att förstå detta uttalande. Det principiella ställningstagande, som utskottet talar om, kom till uttryck under höstriksdagen, och det har för övrigt tagits långt tidigare. Riksdagens återopande därav under höstriksdagen var inte någonting annat än ett konstaterande av vad som tidigare utgjort en allmängiltig princip till vilken riksdagen då uttryckligen anslöt sig. Vidare säger utskottet, att ett bifall till motionerna innebär att man också tager ställning till frågan om skattesatsernas storlek. Detta är inte riktigt. Skattesatsernas storlek blir en given följd av den avsedda utredningen, som man må hoppas blir så pass tillförlitlig, att man kan taga definitiv ställning till just motortrafikens andel i vägkostnaderna; då bli skattesatserna en rent aritmetisk fråga, avhängig av hur man uppskattar avkastningen av automobilbeskattningen. Att riksdagen inte bör inlåta sig på ett principbeslut på grund av en enskild motion, är också en sats, som är helt främmande för mig. Därom är det dock inte fråga i detta fall, då riksdagens principiella ställningstagande är ett faktum sedan långt tidigare.

Jag beklagar att statsutskottet har kommit fram till något så föga upplysande som det föreliggande utlåtandet, som icke innebär någonting annat än att statsutskottet har kringgått det spörsmål, som motionärerna ha velat aktualisera. Jag skall emellertid, åtminstone icke för närvarande, ställa kammaren inför ett yrkande om bifall till motionerna. Jag skall icke heller söka formulera något uttalande att ställas emot utskottets och som jag skall begära att kammaren skall göra till sitt. Jag skall inskränka mig till att ställa en fråga till den eller dem, som här i kammaren företräda statsutskottet: om vi nu utgå ifrån att det tar ett eller annat år, innan läget blir så stabiliserat, att man kan igångsätta och slutföra den utredning, som är avsedd att läggas till grund för ett definitivt ståndpunktstagande i fråga om motortrafikens andel i vägkostnaderna, är det då verkligen statsutskottets mening att man under det

Ang. bilismens andel i vägkostnaderna. (Forts.)

kommande budgetåret och de närmast följande, i avvaktan på denna utredning skall belasta motortrafiken med hela kostnaden för vägväsendet, något som skulle bestämt strida emot riksdagens tidigare ståndpunktstaganden?

Till slut ett ord för kommunikationsministern eller finansministern, ehuru ingendera är närvarande här i kammaren. Det förhåller sig ju så, att frågan om den ofta omnämnda utredningen inte väcktes av höstriksdagen. Den signalerades av finansministern, när han diskuterade de beräkningar, som lägo till grund för propositionen angående automobilbeskattningens reglering tills vidare. Det kommer alltså att tillsättas en sådan utredning, och jag vill uttala den förhoppningen, vare sig det nu blir kommunikationsministern eller finansministern som kommer att utforma direktiven för densamma, att motionärerens synpunkter därvid skola beaktas bättre än som har skett i statsutskottets föreliggande utlåtande.

Jag har intet yrkande, herr talman.

I herr Velanders yttrande instämde herr *Björkman*.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**: Herr talman! Den senaste ärade talaren slutade med att ställa en fråga till statsutskottet, om det vore statsutskottets mening att bilismen skulle bära hela kostnaden för vägväsendet i avvaktan på en utredning av frågan. Den saken har statsutskottet inte tagit ställning till. Det pågår ju en utredning därom, och i avvaktan på denna ha vi accepterat departementschefens förslag. Jag vill vidare påpeka att detta betänkande endast behandlar frågan om bilskattemedlens användning för nästa budgetår. När det nästa år gäller anslag för följande budgetår, så är riksdagen naturligtvis oförhindrad att fatta andra beslut. Men vad utskottet här, när det gäller motionen, har uppmärksammat, det är att motioner med samma innebörd väcktes i höstas och då remitterades till bevillningsutskottet. Riksdagen avtog på bevillningsutskottets förslag dessa motioner om en ändrad fördelning av bilskattemedlen, men uttalade som angeläget, att »en utredning äger rum i syfte att klarlägga, på vad sätt vägkostnaderna bära fördelas mellan motorfordons- trafikfen och andra trafikantgrupper liksom även mellan olika slag av fordon inbördes». Samtidigt uttalade riksdagen: »Därvid bör jämväl undersökas, i vilken omfattning vägkostnaderna skäligen skola bestridas genom andra statsmedel än automobilskattemedel.»

Det är med hänsyn till detta, att riksdagen så sent som i höstas har behandlat samma fråga och gjort det uttalande jag nyss citerade, som statsutskottet har ansett sig kunna skriva så som det har gjort i det av herr Velanders kritiserade stycket, där statsutskottet säger: »Utskottet håller före, att ett bifall till nu förevarande motioner skulle innebära ett ställningstagande i princip till frågan om fördelningen av vägkostnaderna mellan olika trafikantgrupper och därmed sammanhängande avvägning av skattesatsernas storlek. Enligt utskottets mening bör ett dylikt principbeslut icke fattas på enskild motion, och detta så mycket mindre som 1945 års riksdag ansett särskild utredning rörande dessa frågor önskvärd.» Man kunde ha gjort ett tillägg till detta, så att det kommit att stå: »Enligt utskottets mening bör ett principbeslut, innebärande en ändring i av riksdagen redan fattade beslut, icke fattas på enskild motion.» Ett bifall till motionerna skulle ju både föregripa utredningen och innebära en ändring av riksdagens tidigare fattade beslut.

För att återgå till herr Velanders motion, har det ju i denna yrkats »att riksdagen för budgetåret 1946/47 måtte besluta *dels* att 70 procent av de egentliga vägkostnaderna skola avräknas mot automobilskattemedel, *dels* att dessa medel i övrigt skola överföras till budgetutjämningsfonden till nedbringande av såsom bilismens 'skuld' å denna fond redovisade 291 milj. kronor,

Ang. bilismens andel i vägstodnaderna. (Forts.)

dels ock att härav ett belopp motsvarande 30 procent av vägstodnaderna skall överföras från budgetutjämningsfonden till anslagen för vägstodsendets kostnader». Det är ju litet oklart i klämman, men det framgår av sista stycket i motionens motivering, att man avser att endast 70 procent av bilskattemedlen skola tagas till vägstodsendet, medan 30 procent skola tagas av andra statsmedel och ställas till vägstodsendets föfogande. Det är således direkt fråga om att för kommande år göra en sådan fördelning, och det har statsutskottet inte ansett sig kunna tillstyrka, dels, som jag nämnde, på grund av den behandling som motioner med samma innebörd fingo i höstas och på grund av vad som då uttalades rörande den utredning som förutsattes, dels också på grund av det förhållandet — det få vi inte glömma — att det belopp, 30 procent av 180 miljoner kronor, vilket skulle tagas av andra skattemedel än automobilskattemedlen, skulle medföra en avsevärd ökning av budgetens utgiftssumma. Det är ganska tydligt att man i dessa tider måste dra sig för att göra så väsentliga ändringar på statsverkspropositionens utgiftssida. Jag tror att vi få avvakta den utredning som pågår, och intill dess dennas resultat föreligger få vi acceptera vad kommunikationsministern under huvudtiteln har föreslagit. Det gäller, som jag sade, inte att acceptera det för all framtid, utan det gäller endast användningen av statsmedlen under nästa budgetår; därmed har man ju inte bundit sig i princip för framtiden. Det är således inte fråga om ett principiellt ställningstagande emot en ändring av bilskattemedlens fördelning.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Velander**: Herr talman! Statsutskottets ärade ordförande resonerar alltså jämt som om huvudfrågan här vore just procenttalet 70. Det framgår emellertid mycket otvetydigt av motionerna, att huvudfrågan inte är huruvida procenttalet skall vara 70 men att motionärerna dock ansett sig kunna framföra detta såsom ett preliminärt förslag eller arbetshypotes, gällande tills vidare. Klämman i motionerna anvisar alltså en utväg för statsutskottet respektive riksdagen att möjliggöra att motortrafiken, utan att riksdagens tidigare principiella ståndpunktstagande frångås, inte kommer att belastas med hela kostnaden för vägstodsendet. Om statsutskottet hade följt denna utväg, skulle detta inte heller ha krävt anvisande av några nya medel; motionernas kläm ger vid handen, att detta inte skulle ha behövts.

Statsutskottets ärade ordförande säger, att utskottets ståndpunktstagande inte är av principiell natur och att man kan ändra sig sedan. Jag vidhåller, att principen är klar sedan tidigare och att det gäller att taga konsekvenserna därav. Även om utskottets ärade ordförande förutsätter, att för det budgetår, som följer efter budgetåret 1946/47, skall av de kostnader för vägstodsendet, som då aktualiseras, motortrafiken endast svara för viss del, så kommer man inte ifrån att statsutskottets ställningstagande nu innebär, att motortrafiken belastas för samtliga kostnader för vägstodsendet under det kommande budgetåret.

Jag tror, att det ligger så till, att statsutskottet i brådskan inte har tänkt igenom den föreliggande frågan riktigt. Det är ju en mycket djärv tanke, jag då skattar åt, men jag tror att den är riktig i alla fall. Av det anförande, som utskottets ärade ordförande här nyss höll, framgick det nämligen, att statsutskottet eller åtminstone dess ordförande inte var på det klara med vad de av honom omnämnda motionerna från i höstas avsågo. Dessa motioner sammanföll på intet sätt med de motioner som föreliggande här; deras innehåll är inte kongruent med innehållet i de här behandlade motionerna. Den enda likheten består däri att man i båda fallen har diskuterat procenttalet 70. Men detta procenttal togs upp under hösten därför att det då gällde en direkt avvägning av

Ang. bilismens andel i väggkostnaderna. (Forts.)

skattesatserna, varvid man ansåg sig böra ha en utgångspunkt för resone-manget därom. Nu söker man en utgångspunkt för att kunna hålla möjligheten öppen att, när en definitiv ordning på detta område inträder, motortrafiken skall kunna gottskrivas för den överbelastning som i avvaktan därpå möjligen kan hava ägt rum.

Jag menar alltså, att om motortrafiken under nästa budgetår och eventuellt under vissa av de följande kommer att svara för hela kostnaden för vägväsendet eller för en större procentuell andel därav än vad som skäligen bör belöpa på densamma, så skall motortrafiken gottskrivas härför i form av amortering av dess skäligen andel i det belopp å 291 miljoner kronor eller mer som temporärt täckts via budgetutjämningsfonden.

Herr **Heiding**: Herr talman! Jag förstår inte riktigt herr Velanders resone-mang beträffande dessa 70 respektive 30 procent. I motionernas kläm ange motionärerna, att 30 procent skola föras över till budgetutjämningsfonden, men samtidigt måste man ta 30 procent därifrån, och då måste väl dessa 30 procent tagas av andra skattemedel. Man har väl ingen möjlighet att ordna det på annat vis.

Jag vill säga, att om man tar 180 miljoner kronor, som statsrådet har beräknat skola inflyta, i anspråk för vägväsendet, så är jag för min del nöjd med den ordningen. Jag anser att vi kunna vara glada att ha kommit dithän, att vi åtminstone för närvarande kunna få dessa utgifter täckta på detta sätt. Man har visserligen under krigsåren måst taga 291 miljoner kronor från budgetutjämningsfonden — herr Velander påstår att bristen troligen är ännu större, och det är mycket möjligt att så är fallet, men man får försöka återbetala detta så småningom. Jag är förvissad om att det kommer att inflyta mycket stora summor i form av bilskattemedel när bilismen har kommit i gång i full utsträckning igen, och då får man möjligheter att återbetala detta belopp.

Jag kan inte förstå att det kan vara någon glädje med att genomföra en sådan här anordning som motionärerna föreslå, utan man får väl se tiden an, och då kan man ju också förvänta att den här nämnda utredningen skall komma till något resultat och framlägga förslag till någon fördelning. Jag är då för min del av den åsikten, att när vi nu ha fått in ett så pass stort belopp att vi kunna klara utgifterna, så är det ingen anledning att göra den överflyttning som herr Velander talar om.

Nu säger herr Velander också att de 70 procenten inte utgöra precis den summa som man skulle behöva räkna med; det kan vara något mer eller något mindre. Men när man är så osäker, varför skall man då komma med ett sådant förslag nu? Man kan väl lugna sig och som jag förut framhållit se tiden an. Det är ju tydligt att skattesatserna kunna ändras i framtiden, och det kan ju också vara behövt att man gör vissa justeringar, men nog bör man väl i alla fall komma dithän att motortrafiken skall betala åtminstone största delen av kostnaderna för att hålla våra vägar i ordning. Att den skall svara för precis hela kostnaden har jag därmed inte velat påstå, men som det är för närvarande anser jag att det inte är någonting annat att göra än att gå fram på den av departementschefen föreslagna vägen och taga i anspråk hela det belopp, som kommer att inflyta. Jag är förvissad om att när vi få åtminstone största delen av våra huvudvägar i ett mera tillfredsställande skick och vägarna bli hårdbelagda i större utsträckning så komma de årliga underhållskostnaderna inte att bli så höga som nu. Under krisåren ha våra vägar blivit mer och mer illa åtgångna, man har inte haft tillräckligt med medel eller arbetskraft för att hålla vägarna i ordning, men kan man få dem stensatta och på annat sätt hård-

Ang. bilismens andel i vägkostnaderna. (Forts.)
belagda, så har man större utsikter att få ett vägnät som inte drar så stora kostnader som för närvarande är fallet.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till statsutskottets hemställan i denna punkt.

Herr Velander: Herr talman! Jag måste något replikera den siste ärade talar-
ren. Hans resonemang visade en inställning, som kanske inte var så oväntad
men som är farlig med hänsyn till den princip, vi här talat om. Uttalandet vitt-
nar om att herr Heiding för sin del är beredd att lämna denna princip åt glöms-
kan. Herr Heiding konstaterar, liksom jag tidigare, att den brist, som uppkom-
mit under krigsåren och som temporärt täckts via budgetutjämningsfonden, har
utgjort 291 miljoner kronor och kanske nu är åtskilligt större. Sedan säger han,
att när förhållandena bli normala och motortrafiken kommer i gång igen, kom-
mer avkastningen av automobilbeskattningen att stiga så, att man kan amortera
hela denna brist. Ja, men detta skulle då stå i bestämd strid mot den princip,
som riksdagen tidigare har hävdat. Och jag nödgas beklaga, att herr Heiding
resonerar på det sättet, fastän jag kan å andra sidan uppskatta, att herr Heiding
är så pass ärlig, att han ger ett otvetydigt besked på den punkten, att det sålunda
är hans mening att motortrafiken skall svara för hela denna kostnad.

Herr Heiding frågar, varför vi motionärer ha nämnt siffran 70, då vi inte
menat så mycket allvar med den! Som svar på den frågan får jag hänvisa till
motionerna. Där påpekas bl. a. att denna siffra dock ligger väsentligt högre än
medeltalet av motortrafikens procentuella andel i vägkostnaderna under tioårs-
perioden 1929—1939, och man ville därför i detta sammanhang inte gå högre.
Kunde statsutskottet eller någon annan motivera en högre siffra, skulle mot den-
samma inte behöva göras någon erinran, eftersom den i förevarande samman-
hang inte betyder någonting reellt. Den skulle ju endast, som jag tidigare har
sagt, utgöra en arbetshypotes, som skulle följas, tills man kommer fram till en
definitiv reglering av vad som skulle gottskrivas motortrafiken eller ytterligare
belastas densamma på grund av den andel i vägkostnaderna, som man då fast-
slår att motortrafiken har att bära.

Herr Heiding: Herr talman! Jag skall endast be att få säga till herr Velan-
der, att jag för min del inte har något emot att bilismen åtminstone till största
delen får svara för samtliga kostnader för vägväsendet. Jag tror att vi bli tvung-
na att ordna det på det sättet. Med de stora statsutgifter som det räknas med
i framtiden, får man säkerligen taga huvuddelen av de pengar, som inflyta i
form av bilskattemedel, till att underhålla våra vägar med. Vi få således inte
ta endast 70 procent av automobilskattemedlen, utan vi få säkerligen taga ännu
mera.

Herr Velander: Herr talman! Jag vill endast säga, att jag i detta samman-
hang, i motsats till herr Heiding, har utgått från att automobilbeskattningen
skall regleras icke med hänsyn till statsfinansernas ansträngda läge utan med
fasthållande av den princip, som statsmakterna tidigare ha följt, nämligen att
motortrafiken skall svara för den kostnad, som den åsamkar vägväsendet, vare
sig denna blir större eller mindre, men därutöver ingenting.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt
hemställt.

Punkterna 7—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Nyanläggning av ödebygdsvägar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 3 300 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *J. F. Grym* m. fl. (I: 126) och den andra inom andra kammaren av herr *U. R. Jacobson* i Vilhelmina m. fl. (II: 234), hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte till nyanläggning av ödebygdsvägar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 3 500 000 kronor.

Vidare hade i en inom andra kammaren av herr *O. E. Sandberg* och fru *Ragnhild Sandström* väckt motion (II: 123), såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte till förevarande ändamål för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 4 300 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 126 och II: 234 samt II: 123, i vad motionerna avsåge förevarande anslag, till Nyanläggning av ödebygdsvägar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 3 300 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits av herrar *Bäckström*, *Viklund* och *Akerström*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka höjning av ifrågavarande anslag till 3 500 000 kronor och alltså hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 123 samt med bifall till motionerna I: 126 och II: 234, i vad motionerna avsåge förevarande anslag, till Nyanläggning av ödebygdsvägar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 3 500 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Herr Bäckström: Herr förste vice talman! I denna punkt föreligger dels en motion, vari yrkas att anslaget till ödebygdsvägar skall höjas med en miljon kronor, dels två likalydande motioner, som gå ut på att anslaget i enlighet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hemställan skall höjas till 3 500 000 kronor. Jag måste säga att jag har stora sympatier för den förstnämnda motionen, som är avlämnad av herr Sandberg och fru Ragnhild Sandström, men då jag väl förstår svårigheterna på grund av de begränsade tillgångarna på bilskattemedel, har jag nöjt mig med att endast yrka bifall till de motioner, vari hemställes att anslaget skall utgå med 3 500 000 kronor.

Jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till reservationen på denna punkt.

Herr Grym: Herr talman! I en motion har jag jämte några andra av kammarens ledamöter hemställt bl. a. att till nyanläggning av ödebygdsvägar skulle anvisas ett reservationsanslag av 3 500 000 kronor i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 3 300 000 kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har för sin del föreslagit, att anslaget bestämmes till det förstnämnda beloppet, och därvid framhållit den stora betydelse, som dessa ödebygdsvägar ha för befolkningen i de glest bebodda områdena. Statsutskottets majoritet har inte kunnat tillstyrka någon höjning utan följt Kungl. Maj:ts förslag. Nog skulle det ha varit av behovet synnerligen påkallat, att utskottet gått med på ett högre belopp än vad Kungl. Maj:t här har föreslagit.

I motiveringen för sitt ställningstagande har utskottet framhållit bl. a. att »under den tilländalupna beredskapstiden vägar av nu ifrågavarande slag i relativt stor utsträckning kommit till utförande med anlitande av anslaget

*Anslag till
nyanläggning
av ödebygdsvägar.*

Anslag till nyanläggning av ödebygdevägar. (Forts.)
till byggande och förbättring av för riksförsvaret betydelsefulla vägar och broar». Det är alldeles riktigt, att vissa bygder ha fått vägförbindelser under beredskapstiden genom krigsmaktens försorg, men jag tror inte att dessa vägar äro av någon större betydelse för befolkningen. Det vore för övrigt ganska intressant att få veta huru pass många kilometer väg, som ha kommit till på detta sätt, men det kan ju vara litet svårt för statsutskottets talesmän att ge svar på den punkten. Man måste beakta, att när militärerna bygga sina vägar, ha de sina strategiska synpunkter på saken. Det kan för all del hända — det känner jag åtminstone delvis till — att ett par huvudvägar, som ligga på ett visst större avstånd från varandra, kunna ha sammanbundits genom militärvägarna, och om nu någon by eller gård har råkat så att säga ligga vid den strategiska linjen, har den givetvis fått vägförbindelse på detta sätt. Det är självklart att det är ett plus i utvecklingen. Men jag vill också i detta sammanhang påpeka, att det finnes exempel på att militärerna ha stoppat ett i gång varande vägbygge. Det kan tänkas att det finns flera sådana fall, men åtminstone ett känner jag till. Sådana ingripanden hejda utvecklingen i de bygder som beröras därav. Jag skall inte alls berätta i detalj om det av mig kända fallet, utan det räcker, om jag omnämner, att till detta vägbygge ha av allmänna medel satsats ungefär 100 000 kronor. Såvitt jag kan förstå har detta belopp såsom saken nu ligger till, utgivits till ingen nytta, vare sig för ortsbefolkningen eller någon annan. Jag kan också omnämna, att jag för på ifrågavarande vägsträcka i somras. Den är nu beväxt med småbuskar och tall- och granplantor. Jag skulle kanske tillägga, att detta vägbygge utfördes i domänverkets regi, men meningen var i varje fall att vägen skulle få samma standard som en vanlig ödebygdeväg.

Det uttalande, som statsutskottet har gjort under punkt 9. måste man säga är av stor principiell betydelse. Utskottet framhåller bl. a. att det är angeläget »att fördelningen av anslag å vägföretag inom olika delar av landet sker med utgångspunkt från vägföretagens inbördes angelägenhetsgrad». Vidare säger utskottet, att det inte bör ifrågakomma »att läget å arbetsmarknaden tillmätas avgörande betydelse vid prövningen av vilka vägföretag som med anlitande av de under sjätte huvudtiteln uppförda anslagen skola komma till utförande». Vi känna mycket väl till att det ofta varit så att vägarbeten, som ha utvalts till motverkande av arbetslöshet, i de flesta fall ha legat i närheten av de platser, där arbetslöshet för tillfället har varit rådande. I skogsbygder, där praktiskt taget ingen arbetslöshet har funnits under de senare åren, har man inte alls eller endast i synnerligen liten utsträckning haft vägarbeten i gång. Man får nu hoppas att det i fortsättningen blir en sådan ordning, att vägbyggnadsarbeten även när det gäller att motverka arbetslöshet utväljas med hänsyn till det aktuella vägbyggnadsbehovet i de olika bygderna.

Under förevarande punkt har avgivits en reservation av herr Bäckström m. fl., som går ut på att statsutskottet bort tillstyrka höjning av ifrågavarande anslag till 3,5 miljoner kronor. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr Hage.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**: Herr talman! Som kammarrens ledamöter kanske ha observerat, har utskottet på en tidigare, redan behandlad punkt meddelat, att med anledning av de många motioner, som ha väckts beträffande olika väganslag, har utskottet gjort en justering av anslagen, men att utskottet har varit angeläget om att vid denna justering hålla sig inom automobilskattemedlens ram och således inte gå därutöver och öka budgetens slutsumma. Det har varit den ledande principen för utskottet, när vi ha fördelat bilskattemed-

Anslag till nyanläggning av ödebygdsvägar. (Forts.)

len. Vi ha med hänsyn till de skäl, som ha anförts i en del av dessa motioner, ansett oss böra göra omflyttningar från ett anslag till ett annat, för att på det sättet tillmötesgå vad som omvitnats vara de mest angelägna önskemålen.

När det har gällt att behandla de motioner, som ha väckts på den nu föredragna punkten 10, har utskottet måst observera, att detta anslag förra året var upptaget till 1 800 000 kronor och att departementschefen föreslagit höjning av anslaget med icke mindre än 1,5 miljoner kronor, varför anslaget här, eftersom utskottet följt departementschefen, är upptaget till 3 300 000 kronor. Vidare har utskottet vid de föredragningar, som vi haft inför utskottet, fått uppgifter från väg- och vattenbyggnadsstyrelsens sida om att under beredskapstiden av anslaget till byggande av för riksförsvaret betydelsefulla vägar och broar cirka tre miljoner kronor ha kommit till användning inom dessa ödebygdsmråden. När vi vid justeringen av anslagen med hänsyn till motionerna gjort vissa omflyttningar, ha vi därför funnit att det inte fanns skäl att öka anslaget under den nu behandlade punkten. Genom departementschefens förslag och genom medel från annat håll har ändamålet med anslaget blivit så pass väl tillgodosett, att vi tyckte att det kunde anstå med vad som nu föreslogs i propositionen. Det betyder naturligen inte, att man inte sympatiserar med strävandena att få vägnätet utbyggt även i dessa bygder. Vi ha alla en mycket stark känsla för behovet därav, men när det gällde en rättvis fördelning av anslagen mellan olika intressen, funno vi att på den här punkten hade intressena blivit väl tillgodosedda i propositionen.

Jag ber, herr talman, att med denna förklaring få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson, Elon: Herr talman! Jag tror att man nog i allmänhet känner sig tillfredsställd med den ökade välvilja, Kungl. Maj:t i år visat det svenska vägväsendet med en över hela linjen betydligt ökad anslagstilldelning. Det bör emellertid kanske påpekas, att Kungl. Maj:ts välvilja förnämligast beror på den omständigheten, att kommunikationsministern haft möjlighet att räkna med betydligt större inkomst av bilskattemedel än tidigare, varigenom således den ram, som han haft att hålla sig inom, varit betydligt vidsträcktare än den varit tidigare om åren.

Jag begärde emellertid ordet, herr talman, närmast med anledning av den motivering, som utskottet har för sitt förslag och som tidigare har påtalats av herr Grym. Överrevisorerna för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hade i somras tillfälle att ägna någon uppmärksamhet åt vägfrågorna i Västerbotten och Norrbotten. Jag erkänner gärna, att när jag gav mig av på den resan, levde jag i den föreställning, som statsutskottets majoritet också gör, att den ökning av vägväsendet, som kommit till stånd genom de för försvarsberedskapen byggda vägarna, skulle vara av mycket stor omfattning och framför allt av mycket stor betydelse. Sedan jag haft tillfälle att dels tala om saken med vägnämndsordförandena i olika områden och dels också själv försöka bilda mig en föreställning om hur det låg till, måste jag säga att det intryck jag bar med mig därifrån är ungefär överensstämmande med den bild, herr Grym här givit, nämligen att det byggts en hel del vägar för riksförsvarets räkning men att de inte byggts i första hand med hänsyn till bygdens behov av ödebygdsvägar, utan med hänsyn till försvarets behov av samfärdsleder, och att dessa båda synpunkter inte alltid varit överensstämmande. Det är nog också riktigt att försvarsberedskapsvägarna många gånger sluta vid en bunker inne i skogen och inte fortsätta till den bygd, som kunnat ha gagn av vägen. Det förefaller naturligt om vägunderhållet på en dylik vägsträcka blir sådant, att vägen till sist får karaktären av skogbärande mark, som herr Grym har talat om.

Anslag till nyanläggning av ödebygdsvägar. (Forts.)

Jag har, herr talman, velat påpeka detta för att vitsorda, att den ringa uppskattning av de genom försvarsberedskapen tillkomna ödebygdsvägarna, som Herr Grym här givit uttryck åt, överensstämmer med det intryck jag har efter mitt besök i Norrbotten.

Herr **Hesselbom**: Herr talman! Jag inser mycket väl det behjärtansvärda, som ligger bakom dessa motioner, som syfta till att skapa bättre kommunikationsmöjligheter för fattigt folk ute i ödebygderna. Men man kan ju inte sträcka sig hur långt som helst när det gäller att tillfredsställa dessa önskemål, om de också äro aldrig så behjärtansvärda. När utskottet påpekar den stora utvidgningen av för riksförsvaret betydelsefulla vägar och broar, skulle jag till det vilja foga, att när riksdagen behandlade nionde huvudtiteln anslagos inte mindre än två miljoner kronor till byggande av för skogsbruket viktiga vägar. Det är naturligtvis med dessa skogsvägar som med militärvägarna, att de inte byggas främst med hänsyn till behovet av ödebygdsvägar, men de måste likväl innebära en väsentlig förstärkning av vägväsendet inom dessa ödebygder. Det var, som statsutskottets ärade ordförande redan har framhållit, angeläget för fjärde avdelningen, när den behandlade dessa vägfrågor och de olika motioner, som väckts rörande dem, att försöka hålla anslagen inom den kostnadsram, som Kungl. Maj:t hade angivit. De olika anslagen ha vägts emot varandra, och där vi ansågo, att en höjning kunde vara motiverad, som t. ex. på föregående punkt, var det nödvändigt att pruta på en annan punkt för att vi inte skulle överskrida kostnadsramen. Det var inte endast statsfinansiella skäl som gjorde att utskottet hade denna inställning, utan utskottet måste också räkna med det rådande läget på arbetsmarknaden o. s. v. Det är nämligen meningslöst att bevilja anslag, om man är medveten om att alla de arbeten, som anslagen avse, ej kunna komma till utförande just med hänsyn till tillgången på arbetskraft. Det är därför ingen avoghet gentemot befolkningen, som bor i dessa ödebygder, som har förestavat fjärde avdelningens behandling av dessa frågor, utan det är de kalla fakta som jag här försökt i någon mån påvisa.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Andersson, Elon**: Herr talman! Med det intresse för kalla fakta, som herr Hesselbom har, förefaller det mig önskvärt att erinra honom om att byggandet av skogsvägar säkerligen inte alltid tillgodoser samma önskemål som byggandet av ödebygdsvägar. Vid planeringen av skogsvägarna för de anslag, som beviljas på nionde huvudtiteln, tar man nog i första hand andra hänsyn än till önskemålet att skapa förbindelser för gårdar och byar genom ödebygder med närmast tillgängliga huvudväg. Det hör också till de kalla fakta, som det har intresse att i detta sammanhang ha reda på.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr **Bäckström** begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Anslag till nyanläggning av ödebygdsvägar. (Forts.)

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bäckström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 45.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 11—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Lades till handlingarna.

Punkterna 28—40.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 41.

Lades till handlingarna.

Punkterna 42—51.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 52.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till Statens brandinspektion: Omkostnader för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 57 500 kronor.

*Anslag till
statens brand-
inspektion.*

Herr **Ström**: Herr talman! Jag skulle helst ha velat fråga herr statsrådet, om han har observerat den mängd av eldsvådor, som under den senare tiden ha gått härjande fram särskilt inom industrien men även inom andra områden, och om han inte anser att detta tyder på någon brist i brandinspektionen och brandskyddet och att omkostnaderna behöva höjas för att få fram ett säkrare skydd mot brandfara. Det är ju dock enorma värden, som gå förlorade genom dessa väldiga eldshärjningar, och det kan inte vara nationalekonomiskt klokt att låta detta passera och kanske fortsätta utan att man ingriper på allvar för att dels söka utfinna orsakerna till ökningen i antalet eldsolyckor och dels vidta organisatoriska och ekonomiska åtgärder i syfte att säkerställa landet, dess industri och befolkning gentemot en fortsatt härjning genom eldsvådor i samma omfattning som under senare tid.

Anslag till statens brandinspektion. (Forts.)

Om herr statsrådet är beredd att på rak arm svara, skulle jag vilja fråga om han har observerat detta av mig berörda förhållande och om han har tänkt på några motåtgärder eller undersökningar för att komma det onda på spåren och hejda dess utbredning samt komma elddrabbade till bistånd.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 53—73.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr statsrådet *Nilsson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 225, angående vissa anslag till fångvården m. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlå-
tande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda
framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under
elfte huvudtiteln, avseende anslagen under folkhushållningsdepartementets verk-
samtetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Inledningen.

*Ang. kristids-
organisatio-
nens avveck-
ling.*

Under denna rubrik hade utskottet bland annat redogjort för vissa av che-
fen för folkhushållningsdepartementet såsom inledning till elfte huvudtiteln i
innevarande års statsverksproposition gjorda uttalanden angående avveckling
av krisorganisationen i samband med den fortlöpande förbättringen av vårt
lands försörjningsläge. Utskottet hade därefter för egen del anfört:

»Frågan om hur snabbt krisorganisationen kan avvecklas är givetvis — så-
som departementschefen framhållit — beroende på i vilken takt de olika re-
striktionerna och regleringarna komma att upphävas. I likhet med departe-
mentschefen anser utskottet, att man om man endast tager hänsyn till vårt
 eget lands försörjningsläge torde kunna utgå ifrån, att endast ett fåtal ran-
soneringar komma att kvarstå den 1 juli 1946. Utskottet delar även departe-
mentschefens uppfattning därom, att avvecklingen bör kunna ske i snabbare
takt än krisorganen räknat med, och har funnit de med utgångspunkt här-
ifrån av departementschefen under olika punkter av elfte huvudtiteln verk-
ställda anslagsminskningarna väl motiverade. Emot den av departementschefen
tillämpade beräkningsgrunden för anslagens avvägning har utskottet icke fun-
nit anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen
må besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet ovan
anfört.»

Herr statsrådet **Gjöres**: Herr talman! Det yttrande statsutskottet avgivit över
elfte huvudtiteln skulle i normala fall knappast ha föranlett något som helst
inlägg från min sida. Utskottet har följt Kungl. Maj:t på alla de olika punk-
terna. Men sedan huvudtiteln lades fram och kanske också i någon mån sedan
utskottets utlåtande justerats har det ju skett en viss förändring i den all-
männa situationen, eller rättare sagt man har kommit till ökad klarhet om
det internationella försörjningsläget, och denna omständighet synes mig, herr
talman, motivera att jag inte utan vidare låter föreliggande ärende passera.

Då vi i höstas utarbetade elfte huvudtiteln, utgingo vi från den bedömning

Ang. kristidsorganisationens avveckling. (Forts.)

av den internationella försörjningssituationen, som var ganska allmän i världen. Vi utgingo från att efter fiendligheternas upphörande importen av för vår försörjning viktiga varor skulle kunna komma i gång i betydande utsträckning och att man, såsom det hette i departementschefsyttrandet, torde kunna räkna med att endast ett fåtal ransoneringar skulle kvarstå vid halvårsskiftet den 1 juli 1946. Jag tror man kan säga, att detta sista uttalande, om man bedömer försörjnings- och regleringspolitiken i dess helhet, allttjämt är fullgiltigt, ty om vi ta hänsyn inte bara till livsmedelsransoneringarna, utan även till de tidigare mycket omfattande regleringarna och förbrukningsbestämmelserna i fråga om industriella förnödenheter, gäller det omdömet allttjämt, att vi vid halvårsskiftet 1946 torde ha kvar endast ett relativt litet antal av de ransoneringar och regleringar, som krigstiden tvingat oss att införa.

Det har också varit möjligt för oss att skära ned krisförvaltningen från hösten 1945 och fram till nu i ganska betydande omfattning, och jag föreställer mig, att det kan intressera kammaren att få en allmän föreställning om i vilken omfattning och i vilken takt denna nedskärning har kunnat ske.

Den största minskningen — jag går här endast efter antalet befattningshavare — har kunnat genomföras inom industrikommissionen, där antalet befattningshavare den 1 april 1946 hade minskat med icke mindre än 47,5 procent jämfört med den 1 oktober 1945. Därav framgår fullt tydligt, att det skett en betydande avlastning av de betungande produktionsregleringar och ransoneringar, som tidigare lågo under industrikommissionens kontroll. Det hade varit vår förhoppning, att minskningen för industrikommissionens del den 1 april 1946 skulle ha varit ännu större, men den markanta omsvängning, som under den senaste tiden skett beträffande vissa industriella förnödenheter, har gjort att vi inte kunnat komma längre än till dessa 47,5 %, vilket väl dock får sägas vara vackert så.

De övriga kommissionerna ha icke kunnat avveckla sin verksamhet i samma takt, men ta vi samtliga kommissioner i ett sammanhang — kristidsstyrelser, bränslekontor, priskontor och allt vad det nu är — äro vi den 1 april i år nere i ett antal befattningshavare, som är 32,4 procent lägre än det antal befattningshavare vi hade den 1 oktober 1945. Grovt taget kan man således säga, att krisapparaten, bedömd efter antalet befattningshavare, för närvarande är endast två tredjedelar av vad den var i höstas.

När man i utskottsutlåtandet liksom i departementschefsyttrandet läser om de efter den 1 juli kvarstående ransoneringarna tänker jag mig emellertid, att i varje fall den stora allmänheten främst fäster avseende vid livsmedelsransoneringarna. Det är naturligt därför att det är de ransoneringar, med vilka den stora allmänheten mest kommer i kontakt, och jag vill inte dölja, herr talman, att när huvudtiteln på sin tid skrevs, låg i det bedömande, som då gjordes, en förhoppning om att vi även i fråga om livsmedelsransoneringarna den 1 juli i år skulle ha hunnit ett gott stycke längre i avvecklingen än som nu är skönjbart.

På denna särskilda punkt måste jag säga, att perspektivet förskjutit sig. Vi äro mitt uppe i en internationell försörjningskris, om vars allvar vi nästan dagligen få underrättelser genom pressen och på annat sätt. Jag skall inte uppta kammarens tid med att ge någon utförlig redogörelse för hur den internationella försörjningssituationen i dag ter sig, ej heller hur den i detalj återverkar eller i fortsättningen kan komma att återverka på vårt eget försörjningsläge. Möjligen får jag anledning till det i annat sammanhang. Jag vill endast säga, att den förändring i det internationella läget, som har inträffat, kommer att betyda, att vi få räkna med att bibehålla de återstående livsmedels-

Ang. kristidsorganisationens avveckling. (Forts.)
ransoneringarna under en längre tid än jag för min del utgick från då huvudtiteln skrevs.

Jag vill också säga, fastän det kanske vore lämpligare att göra det på en senare punkt, att de markanta, svåröverskådliga och svårförutsebara kastningarna i den internationella ekonomien och i den internationella prisutvecklingen göra det nödvändigt att räkna med ett långvarigare bibehållande av våra pris-kontrollanordningar än vad kanske en och annan tidigare föreställt sig.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Jag skulle vilja begagna detta tillfälle för att framföra några synpunkter i en fråga, som jag tror har en viss relevans i dag, nämligen frågan om bildäckens lössläppande.

Det förefaller som om den nuvarande bundenheten på detta område i viss mån bidragit till att förhöja prisläget i stället för att, såsom väl avsikten varit, hålla detsamma nere. En mycket betydande del av gummiförsörjningen sker nog så där under hand vid sidan av gällande bestämmelser, och där tillämpas ofta priser, som äro högre än de av industrikommissionen satta. Även om inte tillgången på bildäck är tillräckligt stor för att det hela skall gå alldeles friktionsfritt, vill jag därför ifrågasätta, om det inte vore lämpligt att släppa bildäcken fria redan något innan den fulla försörjningen på detta område är uppnådd. Då jag tror, att det kan intressera många människor att få klarhet på denna punkt, vill jag vid detta tillfälle fråga, hur statsrådet ställer sig till ett dylikt frigivande.

Sedan vill jag efterlysa också en annan sak. Efter vad jag kan förstå har man i utlandet den föreställningen, att vårt land har en mycket riklig försörjning med livsmedel. Man lever i allmänhet i den tron, att våra ransoner äro större än andra länders. Min tro är, att i varje fall den ransonerade delen av våra livsmedel knappast är så stor som i flertalet länder omkring oss. Vad jag skulle önska vore, att i utlandet ävägabragtes en upplysningsverksamhet, som lämnar riktigare upplysningar om de verkliga förhållandena än dem vissa utländska journalister här i Sverige sprida i sina respektive hemland. Jag hemställer till statsrådet att medverka till att en dylik upplysningsverksamhet kommer till stånd eller — om en sådan verksamhet redan i någon mån kan ha förekommit — intensifieras. Journalistiken är inte alltid den lämpligaste vägen, när det gäller att sprida kunskap om saker och ting. Det är ofta inte exakt riktiga uppgifter man kommer med.

Herr statsrådet **Gjöres:** Herr talman! Jag delar så till vida herr Mannerskantz' mening beträffande bildäcken, att jag anser, att dessa böra släppas fria innan man uppnår en full försörjning. Men man kan inte tänka sig ett frisläppande, förrän vi ha nått fram till en så pass god försörjning, att ett frisläppande kan ske utan alltför svåra störningar. Jag inbillar mig med andra ord inte, jag drömmer inte om och önskar inte, att vi skola kontrollera användningen av vartenda bildäck, till dess vi ha full täckning för behovet. Men vi måste få till stånd en betydande import av bildäck, innan vi kunna våga oss på ett frisläppande.

Vår egen produktion är nu ganska högt uppdriven. Den är praktiskt större än vad vi riktigt på allvar vågade räkna med i höstas, då råvaror och cordväv gjorde det möjligt för bilringstillverkningen att expandera för fullt. Man har i det hela lyckats lösa det svåra arbetskraftsproblemet, som i detta sammanhang har särskilt stor betydelse, och produktionen är därför nu ganska högt uppdriven. Men det behov, som föreligger, är i jämförelse med våra produktionsresurser enormt, och om inte en mycket betydande import av färdiga bildäck äger rum, kommer bristsituationen att besvära oss under lång tid.

Ang. kristidsorganisationens avveckling. (Forts.)

Beträffande möjligheten att få till stånd en sådan import, har ju pressen, vars relativa pålitlighet såsom uppgiftslämnare i detta sammanhang bjärt illustreras, givit allmänheten föreställningar om att vi snart skulle kunna räkna med en mycket stor import. Det är inte pressens fel, att denna föreställning har spritts. Den har därvidlag tagit för goda de kanske av önsketänkande färgade uppgifter, som vissa svenska importörer lämnat pressen eller spritt inom sina respektive kretsar. Hittills har det visat sig, att uppgifterna om en snart förestående import av färdiga ringar av större mått inte kunnat infrias. Men jag vet, att man alltjämt gör mycket betydande ansträngningar för att få en sådan import till stånd, och jag vill försäkra kammaren — även om ingen har ifrågasatt att det skulle förhålla sig på annat sätt — att alla sådana bemödanden mötas med den största sympati och hjälpsamhet från de statliga myndigheternas sida.

Vad sedan gäller frågan om de svenska livsmedelsransonerna, är jag enig med herr Mannerskantz om att de uppgifter, som ibland spridas i den utländska pressen om vårt försörjningsläge, mera ha tagit intryck av den standard, man möter på Operakällaren och andra näringsställen här i Stockholm, än den man möter t. ex. hos bruksarbetarna i Fagersta eller jordbruksarbetarna i Södra Møre.

Hur man skall komma tillrätta med denna sak vet jag inte. När expresident Hoover var här, fick han av de svenska myndigheterna en fullt uppriktig och korrekt bild av den svenska ransonerings och dessutom av situationen i fråga om de varor, som ligga utanför ransonerings. Jag får kanske nämna, eftersom den saken har förts på tal, att vid den internationella konferens, som hölls i London i förra veckan och där jag hade äran att representera den svenska regeringen, förelåg en utredning rörande försörjningen i olika länder rent kalori-mässigt sett. Jag kan inte bedöma graden av tillförlitlighet i dessa beräkningar, men enligt dem skulle försörjningsnivån i Sverige och Danmark för närvarande ligga vid ungefär 90—95 procent av förkrigsnivån. Sverige ställes i dessa hänseenden i paritet med Storbritannien, medan däremot några länder som Australien, Canada och Förenta staterna ligga högre.

Jag anser det liksom herr Mannerskantz mycket angeläget, att korrekta uppgifter om vårt verkliga försörjningsläge spridas i utlandet, och i den mån jag kan medverka därtill, skall det för mig vara inte bara en glädje, utan en mycket angelägen plikt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande del av utlåtandet hemställt.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkten 15.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 16.

Lades till handlingarna.

Punkterna 17—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till anskaffande av apparatur m. m. för allmän skärmbildsundersökning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 å kapitalbudgeten, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 å kapitalbudgeten, i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 å kapitalbudgeten, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit för försvarets fabriksstyrelse;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till kostnaderna för tillhandahållande av fri undervisningsmateriel åt folkskolebarn m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till vetenskapsakademien;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till arbetsrådet och yrkesinspektionen;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till barnavdelningar vid lasarett m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till förlossningsvården;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för telegrafverkets räkning av fastigheten Heimdal nr 1 i Stockholm;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till kraftstation vid Jösseforsen m. m.;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till lån till Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag m. m.;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till anordnande av telefonkabel å bandelen Köping—Frövi m. m.;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till iståndsättning av uthyrningsfastigheter vid Drottningholms slott;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av vissa äldre reservationsanslag; samt

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förfogande över visst äldre reservationsanslag.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 95, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1946/47 till understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

*Om avdrags-
rätt för skogs-
arbetare m. fl.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning av väckt motion angående ändring av kommunalskattelagens bestämmelser om rätt för skogsarbetare m. fl. till avdrag för vissa fördyrade levnadskostnader.

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, II: 27, av herr *Holmberg* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om proposition med förslag om sådan ändring av kommunalskattelagens bestämmelser rörande avdrag från intäkt, att skogsarbetare och med dem jämförliga arbetargrupper tillförsäkrades skattefrihet för sådana fördyrade levnadskostnader, som i motionen angivits.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att motionen II: 27 av herr *Holmberg* m. fl. angående ändring av kommunalskattelagens bestämmelser om rätt för skogsarbetare m. fl. till avdrag för vissa fördyrade levnadskostnader icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Persson, Einar: Herr talman! Då detta är en fråga, som i högsta grad intresserar mig, skall jag be att få anföra några synpunkter på densamma.

Bevillningsutskottet framhåller i sitt utlåtande, att det i motion II: 27 berörda spörsmålet är en ren tillämpningsfråga och att det finns möjligheter för taxeringsmyndigheterna att medgiva skäligen avdrag för de i motionen berörda skattskyldiga. Även om man skulle kunna gå med på att det, enligt nuvarande taxeringsbestämmelser, ges möjligheter att medgiva avdrag för fördyrade levnadskostnader, är det tydligt att det för taxeringsmyndigheterna blivit ett problem, hur de bestämmelser, varom här är fråga, skola tillämpas.

Att det blivit ett problem för taxeringsmyndigheterna kan man utläsa av de yttranden, som kommit utskottet tillhanda från landskamraterna i en del län. I intet av de län, varifrån yttranden inkommit, ha de taxeringsbestämmelser, som här äro i fråga, tillämpats lika. I ett län har man t. ex. medgivit ett avdrag av högst 2 kronor per dag för gifta skogsarbetare, men däremot intet avdrag för ogifta. I ett annat län har man medgivit ett avdrag av 4 kronor i veckan för försörjningspliktig och 2 kronor i veckan för ensamstående. Här gäller dock det förbehållet, att utredning måste företas angående kostnadernas art och storlek. I ett län har avdrag medgivits ogifta skogsarbetare, om de haft hushållerska och barn. I ett annat län har avdrag medgivits också för matsäck, i ett annat län däremot icke. Härav framgår tydligt, åtminstone förefaller det mig så, att klarare bestämmelser i kommunalskattelagen vore av behovet påkallade för att komma till rätta med denna fråga.

Man kan å andra sidan inte undgå att göra vissa jämförelser mellan behandlingen av olika grupper i detta hänseende. Såsom kammarledamöterna känna till, är det ej enbart skogsarbetare som äro sysselsatta inom skogsbruket, utan det finns också åtskilliga skogstjänstemän, som ha sin utkomst inom denna näringsgren; jag syftar här i första hand på jägmästare, kronojägare, skogvaktare m. fl. Dessa uppbära i regel utom sin års- eller månadslön s. k. dagtraktamenten för de dagar de vistas på arbetsplatser så långt borta, att de ej kunna övernatta i hemmet. Dessa dagtraktamenten äro ej beskattningsbara — åtminstone gäller detta statens skogstjänstemän — därför att de anses utgöra ersättning för den kostnadsfördyring, som föranledes av bortovaren från hem-

Om avdragsrätt för skogsarbetare m. fl. (Forts.)

met och som också faktiskt föreligger. Här är alltså den principen fastslagen, att det verkligen blir en kostnadsfördyring vid arbete så långt borta, att övernattnings i hemmet ej kan ske. Denna princip anser jag för min del fullt riktig.

Äro alltså taxeringsmyndigheterna i detta fall av den uppfattningen, att en kostnadsfördyring föreligger, tycker man att detta borde vara lika klart när det gäller skogsarbetare, som i de flesta fall ha sina arbetsplatser mildt från hemmet. Men så långt ha taxeringsmyndigheterna ej velat sträcka sig, i varje fall inte när det gäller ogifta skogsarbetare, utom möjligen i rena undantagsfall. För att ytterligare belysa förevarande problem skall jag be att få anföra ett exempel. Vi kunna antaga, att en skogstjänsteman, som utom sin lön även uppbär dagtraktamente, och en skogsarbetare ha sin arbetsplats förlagd på samma ställe och att båda bo i samma stuga. Det kan till och med vara så, att de ha sin mathållning gemensamt. Detta är alls inte ovanligt; jag har själv åtskilliga gånger varit med om en sådan anordning. Vi kunna vidare antaga, att båda äro ogifta och att ingen av dem har hushållerska. Man tycker, att dessa båda när det gäller avdrag för fördyrade levnadskostnader skulle vara jämställda. Så är emellertid ej fallet. Skogstjänstemannen, som alltså uppbär en viss del av sin lön i form av dagtraktamente, behöver ej betala skatt för denna inkomst på grund av de skäl, som jag förut anförde, medan skogsarbetaren ej har någon som helst rätt till avdrag för fördyrade levnadskostnader.

Det är denna olikhet i tillämpningen, som skogsarbetarna ha så svårt att förstå. När betingelserna för avdrag äro precis lika, tycker man också att tillämpningen borde vara lika i båda fallen.

Då jag förstår, att det är utsiktslöst att här ställa ett yrkande om bifall till den i ämnet väckta motionen, vill jag, särskilt med hänsyn till bevillningsutskottets välvilliga behandling av denna fråga, endast uttrycka den förhoppningen, att de bestämmelser, som för närvarande gälla, skola göra det möjligt för taxeringsmyndigheterna att komma fram till likformiga bestämmelser i berörda spörsmål.

I detta anförande instämde herrar *Sten, Näsström och Näslund*.

Herr Bärq, Johan: Herr talman! Jag kunde också vara färdig att instämma i det uttalande, som herr Persson nyss gjorde. Det framgår ju av betänkandet, att utskottet till alla delar har samma uppfattning som herr Persson om önskvärdheten av att likformiga bestämmelser i detta hänseende komma att tillämpas inom landets olika delar. Men vår skattelagstiftning vimlar, kan jag säga, av bestämmelser av den beskaffenhet, som här påtalats: åt taxeringsmyndigheterna överlämnas att i en mängd speciella fall avgöra, vad som kan anses vara skäligt. Att i lagen inskriva bestämmelser, som skulle passa för alla tänkbara fall, är ju fullständigt ogörligt.

Konsten är endast att få tillämpningen någorlunda likformig, och här har utskottet anvisat en väg, som i sin mån kan bidra till att likformiga tillämpningsbestämmelser komma att praktiseras. Jag föreställer mig, att landskamrerarmötena, som ju hållas årligen, efter vad som nu förekommit i ärendet skola uppmärksamma denna fråga mer än som hitintills kanske varit fallet. Men jag är fullständigt medveten om att man inte enbart på den vägen kan nå fram till önskat resultat. Man har länge sökt efter möjligheter att få till stånd en ordning, som skulle bli mera effektiv än den, som kan åstadkommas genom överläggningar vid landskamrerarmötena. Man har tänkt sig, att den nya taxeringsorganisationen skulle medföra en förbättring också i detta hänseende, och jag tror, att utvecklingen går i rätt riktning. Men det är möjligt att man — och den frågan står ju för närvarande på dagordningen — nödgas

Om avdragsrätt för skogsarbetare m. fl. (Forts.)
tillskapa en myndighet med speciell uppgift att söka samordna förfarandena i landets olika delar för att bättre tillgodose önskemålet om likformighet. Jag har den förhoppningen, att man skall lyckas utfinna ett system som leder dit-hän.

I avvaktan på detta tror jag inte man har något annat att göra än att stryka under uppmaningen till landskamrerarna, att de vid sina sammanträden upp-taga denna fråga till allvarligt övervägande och söka åstadkomma en förbättring i det nuvarande tillståndet, som vi alla känna oss missbelättna med.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 26, i anledning av väckta motioner om beskattning av medlemsavgifter till ekonomiska och ideella föreningar; samt

nr 27, i anledning av väckta motioner om hävande eller begränsning av den för staten gällande skattefriheten i fråga om kommunal fastighetsskatt.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fort-satt giltighet av lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Ko-nungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m.;

nr 27, i anledning av framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående förlängning av bemyndigande för fullmäktige att till riksbanken över-lämna skattkamarväxlar m. m.;

nr 28, angående avlöningsförmånerna åt förste vaktmästaren hos riksdagens första kammare Chr. Jensen och vaktmästaren hos samma kammare M. J. Ericsson under tjänstledighet på grund av sjukdom;

nr 29, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om pen-sion åt städerskan vid riksdagshuset Elin Matilda Larsson, född Persson;

nr 30, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 31, i anledning av väckt motion angående f. lokomotivföraren K. H. Karls-sons pensionsförmåner; samt

nr 32, angående tillfälligt lönetillägg och provisoriskt lönetillägg åt den hos riksdagen anställda personalen.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förbättring av löneställningen för präster, dels ock väckta motioner angående utredning och förslag i samma ämne;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med vissa bestämmelser rörande skadeståndsskyldigheten för förare av motor-fordon, motorredskap och traktortåg, som tillhöra eller nyttjas av staten;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om till-fälligt förlängning av skyddstid för litterära och musikaliska verk;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.;

nr 23, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock en i ämnet väckt motion;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 1 november 1940 (nr 924) med särskilda bestämmelser angående patent vid krig eller krigsfara m. m.;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om straff för sabotage;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.; samt

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 951) angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens konferens år 1945 vid dess tjugosjunde sammanträde fattade beslut;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 1—6 mom. och 3 § 1 mom. lagen den 27 juni 1902 (nr 71), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om radioanläggningar m. m.;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 juni 1945 (nr 384) med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar; samt

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till slutstadgandet i lagen den 20 oktober 1939 (nr 732) med särskilda bestämmelser angående tillfällig vattenreglering.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond m. m.;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för försök med täckdikningsmaskiner m. m.;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl.;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, såvitt angår jordbruksärenden;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden jämte i ämnet väckta motioner;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom jämte i ämnet väckt motion;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av två allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 25, i anledning av väckta motioner angående anslag för bidrag till arvodet åt skolläkare vid lantbruks-, lantmänna- och lantushållsskolor;

nr 26, i anledning av väckta motioner angående anslag till fraktlindring för frukt till Norrbottens och Västerbottens län;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrlägningsföretag jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

*Anslag till
prisreglerande
åtgärder på
jordbrukets
område.*

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till prisreglerande åtgärder för budgetåret 1945/1946 jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 29 mars 1946 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 216, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor.

Utskottet hade i samband härmed till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 296 av herr *Albertsson* m. fl. samt II: 454 av herr *Svensson* i Ljungskile m. fl., vari hemställdes, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte

1) bevilja de 20 000 000 kronor, som Kungl. Maj:t begärt;

2) uttala, att den del av dessa medel, som beräknats för en höjning av det allmänna mjölkpriset med 0,5 öre per kg, i stället borde i första hand användas för en höjning av producentbidraget till det mindre jordbruket med 1 öre per kg.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor;

B. att de likalydande motionerna I: 296 och II: 454 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrar *Näslund* och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor;

B. att de likalydande motionerna I: 296 och II: 454 måtte anses besvarade med vad utskottet i det av reservanterna förordade yttrandet anført.

Anslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

I den av reservanterna föreslagna motiveringen hade förordats att, på sätt som föreslagits i motionerna I: 296 och II: 454, de medel, som begärts för pris-höjning av det allmänna mjölkprisbidraget med 0,5 öre per kg, skulle i första hand användas för att höja producentbidraget till det mindre jordbruket med 1 öre per kg mjölk.

Herr Näsland: Herr talman! Som kammarens ledamöter finna har jag jämte en ledamot av utskottet från andra kammaren till det föreliggande utskottsut-låtandet fogat en reservation. Reservationen skiljer sig från utskottets utlåtan-de därutinnan, att vi reservanter föreslå en omprövning av dispositionen av de 30 miljoner kronor, som här åskas. Till stöd för detta vårt yrkande anknyta vi till det uttalande, som riksdagen gjorde förra året, då den kungl. propositionen angående prisreglerande åtgärder för jordbruket behandlades. Med hänsyn till möjligheten att detta plenum skall kunna avslutas före middagen skall jag dock inte återge innehållet i detta riksdagens uttalande — den intresserade kan själv läsa det.

Vi reservanter ha anslutit oss till det motionsledes framställda yrkandet, enär vi inte anse fördelningen av de åskade 30 miljoner kronorna, varom överens-kommelse träffats vid förhandlingarna inför regeringen i år, stå i överensstäm-melse med det uttalande, som riksdagen i fjol gjorde. Jag vill redan från bör-jan säga, att man bör hysa den allra största respekt för de beslut, som ha träf-fats vid underhandlingarna med regeringen. Men det lär väl ändå förhålla sig så, att vad som för svenska folket är avgörande i denna fråga är *beloppet*, de 30 miljoner kronorna, och *sättet* för pengarnas disposition lär väl ändå kunna få diskuteras utan att därigenom respekten för den träffade uppgörelsen mins-kas. Jag gör detta antagande så mycket hellre som det i pressdiskussionen med anledning av den träffade uppgörelsen har rätt delade meningar om vem det är som bär skulden till — vilket alla tyckas vara eniga om — att det mindre jordbruket ur dessa 30 miljoner kronor får en mycket ringa, om ens någon kom-pensation för höjda produktionskostnader. Från visst håll göres gällande, att motståndet emot småbrukarintressenas tillgodoseende skulle ha kommit ifrån regeringshåll, men från det hållet göres däremot gällande, att det var kraven från jordbrukets underhandlare själva, som gävo anledning till att överenskom-melsen blev sådan den blev.

Att småbruket här har kommit i en utomordentligt missgynnad ställning, därom läro vi inte behöva tvista här i dag. Det är nämligen på det sättet, att småbruket i mycket ringa grad producerar sådana saluprodukter som kött och fläsk: småbruket producerar endast i någon mån fläsk, och kött produceras i ännu mindre omfattning för avsalu. Småbrukets huvudsakliga saluprodukt ut-göres av mjölk. Med den fördelning av anslaget, som Kungl. Maj:t nu här före-slår, kommer därför småbruket otvivelaktigt i en missgynnad ställning.

Härtill kommer även en annan omständighet, nämligen den, att man i drift-kostnadskalkylen för nästa år räknar med att jordbruket kommer i åtnjutande av en betydande omkostnadsminskning på grund av den väntade ökade traktor-driften. Men denna omkostnadsminskning kommer ju så gott som uteslutande storjordbruket till del, ty den driftkostnadsminskning, som man alltså i detta avseende kan räkna med, kan av lätt förklarliga skäl småbruket inte dra nytta av på samma sätt som storbruket.

Jag har velat understryka dessa synpunkter, och jag kan tillägga, att diskus-sionen efter uppgörelsen såväl i tidningspressen som inom olika organisationer och man och man emellan klart och tydligt har givit vid handen, att om man velat tillgodose småbrukarna, hade man kunnat göra det på ett bättre sätt, utau att därmed ha behövt riskera att uppgörelsen inte hade kommit till stånd.

Anslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

Jag skall hålla mitt löfte att försöka bidra till att kammaren kan slutföra detta plenum på förmiddagen, och därför skall jag, herr talman, endast med stöd av det redan sagda be att få yrka bifall till den av mig och Waldemar Svensson i Ljungskile avgivna reservationen.

Herr Svedberg: Herr talman! Såväl jordbruksutskottet som riksdagen har ju vid flera tillfällen uttalat sig för nödvändigheten av att förbättra levnadsbetingelserna för den stora folkgrupp, som finner sin utkomst inom det svenska småbruket. En bland de många möjligheter härvidlag som finnas är ju att höja producentbidraget. Jag måste dock säga, sedan jag tagit del av den motion, som ligger till grund för reservationen, att jag har uppfattat den mera som en folkpartipolitisk spekulatör. Ty skulle riksdagen besluta i enlighet med denna reservation, skulle detta innebära, att man trasade sönder den överenskommelse, som nu har träffats mellan jordbrukets topporganisation Lantbruksförbundet och RLF å ena sidan och regeringen å andra sidan. Detta skulle vara till skada för de grupper av jordbrukare, som nu skola få någon förbättring. Enligt överenskommelsen är allt stöd avsett att stödja det mindre jordbruket genom att det kommer den animaliska produktionen till del.

En annan sak, som ligger till grund för min uppfattning i denna fråga, är, att om man följer reservationen i detta fall, skulle man fullkomligt utestänga just de jordbrukare, vilkas produktion vid leverans av mjölk till mejerierna endast till ringa del överstiger den tidigare fastställda maximimängden, nämligen 30 000 kg. Ty för leveranser utöver 30 000 kg utgår för närvarande inte något producentbidrag. Dessa mindre jordbrukare ha ju i många fall kanske en eller två anställda, men om de inte finge komma i åtnjutande av det föreslagna bidraget på all mjölk, som de leverera, skulle de med hänsyn till det avtal, som nu slutits mellan å ena sidan lantarbetsgivarna och å andra sidan lantarbetarnas fackorganisationer, få en löneförsämring i stället för en löneförbättring för egen del.

Jag är fullt övertygad om att småbrukets tryckta ekonomiska läge måste i en snar framtid förbättras, och min förhoppning är också, att redan nu i vår, när propositionen om prisregleringsåtgärder på jordbrukets område för nästa budgetår skall läggas fram för riksdagen, det då blir en betydlig höjning av producentbidraget.

Ett bifall till reservationen skulle emellertid, som jag tidigare sagt, innebära ett söndertrasande av den överenskommelse, som redan träffats, och det skulle med säkerhet uppfattas som en brist på förståelse särskilt för dessa mindre jordbrukares belägenhet, vilka ha en eller två anställda och genom avtalet med de anställda få större löneutgifter och därför ha anledning även att få del av pristillägget som överenskommelsen avser som statens stöd.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Sträng: Herr talman! Det kanske i klarhetens intresse bör sägas någonting ifrån min sida i anledning av den reservation, som föreligger till detta utskottsutlåtande, och i anledning av det anförande, som här har hållits av riksdagsman Näslund.

Vid fördelningen av de 30 miljoner kronor, som enligt den träffade överenskommelsen fixerats för innevarande år, var det absolut uppenbart, att man var tvungen att beakta både försörjningspolitiska och regleringstekniska synpunkter. Dessa synpunkter nödvändiggjorde en prisstimulans på kött och fläsk i första hand. Att även detta är ett småbruksintresse är jag ganska angelägen om att understryka. Fläskproduktionen i södra Sverige och gödkalvproduk-

Anslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

tionen i mellersta och norra Sverige äro ju produktionsgrenar, som äro typiska för det svenska småbruket. Närmare 20 miljoner av dessa 30 miljoner kronor fördelas också med hänsyn härtill.

I dessa 20 miljoner kronor ligger också en subvention för konstgödning. Det är nämligen angeläget, att statsmakterna bereda de svenska jordbrukarna möjlighet att anskaffa konstgödning till lägre pris än den annars kan anskaffas, eftersom det är önskvärt att under innevarande år på allt sätt stimulera den nödvändiga produktionen. De återstående 10 miljoner kronorna, som äro avsedda för mjölkproduktionens stödande, kunde helt naturligt fördelas efter två alternativa linjer, dels genom att få till stånd en generell prisförbättring och dels genom att få till stånd en differentierad prisförbättring, såsom reservanterna här ha anfört. I det senare fallet skulle förbättringen antingen genom ett förhöjt producentbidrag eller genom ett ytterligare förhöjt differentieringsbidrag komma i huvudsak de norrländska länen till godo.

Om man nu från jordbrukarhåll hade önskat en sådan fördelning, är det alldeles uppenbart, att regeringen hade fått ta ett sådant önskemål under omprövning och övervägande. Nu gick emellertid jordbrukaruppfattningen vid förhandlingarna i en rakt motsatt riktning. Man begärde uttryckligen att prisförbättringen skulle ta sig uttryck i generellt verkande pristillägg.

Ett förhandlingsresultat är aldrig ett diktat från den ena eller den andra sidan, utan i regel är det en kompromiss mellan skilda synpunkter. Men när åtta stycken jordbrukarrepresentanter, som företråda lantbruksförbundet och RLF, voro absolut eniga om den uppfattningen, att pristilläggen skulle ges generell karaktär, var det ganska uppenbart, att regeringen inte gärna kunde negligera en sådan enhälligt manifesterad uppfattning.

Avtalet undertecknades och godkändes av regeringen. I överensstämmelse med min allmänna grunduppfattning om respekten för träffade avtal är det alldeles uppenbart, att regeringen är beredd att hävda giltigheten av det avtal, som är träffat.

Riksdagen — jag ber att få erinra om det — gjorde ju i fjol vissa uttalanden i fråga om jordbrukets prisregleringar, då beslut därom fattades. Jordbrukets fackliga organisation ansåg sig emellertid sedermera icke bunden att acceptera detta beslut och ställde därigenom samhället inför en belägenhet, där man under hot om produktionsstrejk sökte genomdriva sina önskemål.

Vid den remissdebatt, som inledde årets riksdag, deklarerade ju en lång rad av ledande bondepolitiker, att även om man i och för sig ogillade metoderna och framgångssättet i den aktion, som RLF hade iscensatt, så solidariserade man sig i sak med framställningen och med dess syftemål. När man på politiskt bondehåll gör en sådan deklARATION, måste detta självfallet betyda någonting — det måste väl innebära och betyda, att man anser att jordbrukarnas synpunkter i en sådan fråga skola komma bättre till uttryck, om det får förhandlas på ett, låt mig kalla det så, fackföreningsmässigt sätt. Denna förhandling har ju nu gått av stapeln ungefär efter de linjer och grunder, som jag nyss anfört.

Skulle man nu från riksdagens sida ändra på det avtal, som efter ganska stora besvärigheter har träffats, måste det väl innebära, att avtalet, som vi inte bara betrakta såsom moraliskt utan även såsom juridiskt bindande och förpliktande, ändras beträffande sina grundvalar och grundförutsättningar. Om riksdagen nu ändrar på avtalet måste det väl också betraktas som en avi åt motparten, att den inte heller i fortsättningen behöver anse sig bunden av sin tidigare ståndpunkt. Jag ifrågasätter, om riksdagen är beredd att ta konsekvensen av att den uppgörelse, som nu har träffats med jordbrukets organisationer, hädanefter skulle bli betraktad som en nullitet.

Anslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

Jag har velat framföra dessa synpunkter, vilka jag finner vara avgörande i denna fråga, och jag vill sluta med att förorda bifall till utskottets förslag.

Herr Näslund: Herr talman! Det är klart, att om man tillmäter uppgörelsen det innehåll och den bindande verkan, som statsrådet Sträng här har gjort sig till talesman för, skall man naturligtvis respektera den. Jag har all förståelse för ett avtal och gör inte heller anspråk på att riksdagen skulle gå i spetsen för att bryta avtal. Men när jag gör detta medgivande måste jag också samtidigt konstatera, att riksdagen står ganska maktlös. Även om riksdagen anser en uppgörelse mindre ändamålsenlig eller i varje fall såsom icke stående i överensstämmelse med riksdagens tidigare uttalanden, så har man ändå bara att acceptera, att riksdagen är satt i efterhand och varken kan eller bör rätta till vad den anser vara mindre lämpligt. Detta är ingalunda någon utveckling i riktning mot demokrati, tycker jag. Men det må vara hänt: gagnar det folket och människorna, må det väl få ske! Jag har dock känt ett behov att inlägga en gensaga emot den utvecklingen.

Det var emellertid mycket intressant att få höra statsrådet Strängs klarläggande anförande. Efter detta lär det väl inte från underhandlarnas sida gå att göra gällande, att det har berott på regeringen, att prisuppgörelsen fick sitt nuvarande innehåll. På den punkten har man skylt ifrån sig på varandra, jag ber att få uttrycka min tillfredsställelse över att vi nu ha fått ett klart och tydligt uttalande från statsrådet Sträng på denna punkt, så att vi äntligen veta, vart vi skola adressera folks klagomål över att vad som skett är galet, så att man inte längre kan skylla på varann.

Såvitt jag kunde förstå min vän herr Svedberg på bänken framför mig, var han för sin del tillfredsställd med uppgörelsen, och jag skall inte om honom och hans ståndpunktstagande fälla något omdöme på sätt han gjorde om mig och om reservationen. Han förklarade helt framt, att den var en folkpartistisk partispekulation. Jag vill säga att detta är ett sådant slags omdöme, som jag inte vill tillåta mig att utan vidare fälla om någon annan, och även om herr Svedberg skulle få många med sig in på den linjen, ber jag att få nedlägga en bestämd protest mot en sådan anklagelse. Reservationen innebär ingenting annat än ett ärligt, uppriktigt och vällovligt försök att med stöd av riksdagens i fjol uttalade mening kunna få till stånd en liten jämkning i innehållet i den träffade uppgörelsen, med andra ord en annan användning av de 30 miljonerna än vad som där överenskommits.

Herr Anderberg: Herr talman! Efter herr statsrådets klagande anförande kan det inte vara så mycket från utskottsmajoritetens sida att tillägga, men jag anser i alla fall att det finns ett par saker, som behöfve framhållas.

Majoriteten inom utskottet gick ju in för ett godkännande av vad propositionen föreslagit och ansåg, att riksdagen inte hade någon anledning att göra någon erinran beträffande förslaget. Det var endast i den av Waldemar Svensson i Ljungskile i andra kammaren och herr Albertsson i denna kammarväckta motionen, som vissa invändningar gjordes.

Inom utskottet förekom mycken diskussion om dessa spörsmål, och de synpunkter, som herr Näslund här har framfört, blevo också framförda i utskottet. Där framhölls såsom det väsentliga i denna sak, att ett avtal hade träffats mellan två parter, mellan lantbruksförbundet och statsmakterna, där det fastställdes efter vilka grunder den ytterligare jordbrukshjälpen skulle utgå. Den organisation, som huvudmotionären tillhör, är ju också representerad i lantbruksförbundet. Och det var ju inte fråga om vilka representanter som helst — såsom det sades i morgontidningarna i dag — eftersom de åtta her-

Anslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

rar, som inkallats till överläggning med regeringen i dessa prisfrågor, voro inga mindre än de ledande männen inom jordbrukarnas ekonomiska sammanlutningar. Likadant som man gjorde när det gällde lönefrågorna för stats-tjänarna, då man träffade en överenskommelse mellan representanter för de fackliga organisationerna och för statsmakterna, har man gjort när det gällde dessa ekonomiska frågor.

I remissdebatten den 17 januari i år uttalade sig huvudmotionären i denna fråga, såsom av protokollet framgår, på följande sätt: »Att avtal böra hållas och vedertagen förhandlingsordning följas även i ett fall som detta tycker jag står utom all diskussion.»

Det förefaller mig litet underligt, att samme man, som sagt detta, nu i en motion vill göra om hela det förslag, som bygger på den mellan lantbruksförbundet och regeringen träffade överenskommelsen. Nu är han beredd att riva upp denna överenskommelse och gå fram efter nya linjer. Utskottsmajoriteten har inte kunnat vara med om något sådant och har icke ansett sig ha anledning att frånga Kungl. Maj:ts förslag.

I sitt senaste anförande framhöll herr Näslund, att riksdagen hade blivit förd åt sidan. Den uppfattningen kan jag inte anse vara riktig. Jordbruksutskottet har inte funnit anledning att göra någon invändning emot regeringsförslaget, utan detta har av sakliga skäl biträtts av majoriteten inom utskottet. Om det hade lyckats herr Näslund att övertyga utskottet och riksdagen och få majoritet för sitt yrkande, så hade naturligtvis riksdagen gjort sitt inflytande gällande vid frågans vidare bedömande. Då nu emellertid utskottet intar en så fast ståndpunkt i denna fråga, kan jag inte finna någon som helst anledning till att det göres någon politisk attack på detta område.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till jordbruksutskottets utlåtande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckt motion om utredning och förslag angående statsbidrag till rensning av vattendrag, som icke företages i anslutning till redan fullbordade torr-lägningsföretag, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Havstena nr 7 Grubbagården och Havstena nr 9 Storegården i Skövde stad. *Ang. försäljning av vissa fastigheter i Skövde.*

I en till riksdagen den 15 februari 1946 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 88, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, under punkt 6:o föreslagit riksdagen medgiva, att, sedan från kronogendomarna 1 mantal Havstena nr 7 Grubbagården och 1 mantal Havstena nr 9 Storegården i Skövde stad avstyckats vissa salulotter, dessa på angivna villkor finge försäljas till staden.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande proposition måtte medgiva att,

Ang. försäljning av vissa fastigheter i Skövde. (Forts.)
 sedan från kronoegendomarna 1 mantal Havstena nr 7 Grubbagården och 1 mantal Havstena nr 9 Storegården i Skövde stad avstyckats vissa salulotter, vilka närmare utmärkts å två av distriktslantmätaren E. O. Janson upprättade kartor över egendomarna, följande lotter finge försälas till Skövde stad, nämligen

dels av Havstena nr 7 Grubbagården hemskiftet (stadsägorna nr 264 + 265) om cirka 9,10 hektar och skiftet Dälderna (stadsägorna nr 261 + 262 + 263) om cirka 1,25 hektar för köpeskillingar av respektive 63 700 och 2 050 kronor samt med tillträde den 14 mars 1947,

dels ock av Havstena nr 9 Storegården hemskiftet (stadsägan nr 119) om cirka 22,70 hektar för en köpeskillning av 77 200 kronor samt med tillträde den 14 mars 1947; allt under villkor i övrigt, som i utlåtandet närmare angivits.

Herr statsrådet **Sköld:** Herr talman! I det utskottsutlåtande, som här föreligger, behandlas en kungl. proposition, vari Kungl. Maj:t föreslagit, att en viss kronan tillhörig fastighet i Skövde skulle försälas till Skövde stad. Jordbruksutskottet har tillstyrkt, att hemskiftena sälas till staden, men däremot har utskottet avstyrkt, att de till fastigheten hörande ängsskiftena nu försälas.

Jag vill med anledning av detta utskottets ståndpunktstagande anföra några synpunkter. Vid den prövning av ärendet, som jag har måst företaga, kom jag till den uppfattningen, att om kronan skall sälja dessa ängsskiften, kunna de inte gärna försälas till någon annan än till Skövde stad. Det skulle leda till ganska stora besvärigheter i framtiden vid planering av bebyggelsen, om detta område komme i annans hand än stadens. Jag tror inte, att man överhuvud taget kan hysa någon annan uppfattning härvidlag: antingen skall kronan äga detta område eller också Skövde stad.

Nu är det klart att man på nuvarande stadium kan säga, att det kan komma att dröja många år, innan det kan bli nödvändigt för Skövde stad att besitta detta område, och att det därför inte föreligger någon anledning för kronan att just nu sälja det. Men å andra sidan ligger det väl i öppen dag, att när nu hemskiftena försälas och dessa ängsskiften ensamma bli kvar, så blir det inte lätt för kronan att på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt förvalta detta område. Det kommer att dra kostnader och det kommer inte att ge några inkomster. Detta kommer att leda till att statens fastighetsförvaltning får dras med ett objekt, som är ur ekonomisk synpunkt ofördelaktigt. Därför måste jag säga, att när det är uppenbart, att området ändå förr eller senare måste överföras i stadens ägo, vore det bäst att göra detta nu, när den övriga delen av fastigheten försälas till staden. Jag kan för min del inte finna att det slut, vartill utskottet kommit, kan vara klokt och välbetänkt.

Herr **Näslund:** Herr talman! Jag skall helt kort från början tillkännage, att utskottet är av rakt motsatt uppfattning mot jordbruksministern: utskottet anser att det är klokt att behålla dessa ängsskiften i kronans ägo. Det förhåller sig nu nämligen så, att Skövde stad knappast kan behöva dessa områden för bebyggelse. Detta framgår av handlingarna i akten, och jordbruksutskottet har kunnat förvissa sig därom genom att en delegation besökt platsen. Därtill kommer ju den omständigheten, att delar av dessa ängsskiften äro av en särskilt märklig geologisk formation, så att naturskydd skulle vara önskvärt. Och om kronan har i sin hand områden, som helst böra ur kulturell och ideell synpunkt vårdas på särskilt sätt, så kan det väl inte vara någon särskild anledning för kronan att sälja dem.

Skövde stad har tillräckligt mycket tomtmark, lämplig för bebyggelse, på

Ang. försäljning av vissa fastigheter i Skövde. (Forts.)

närmare håll än detta område, och jag tror inte att det skall bli några svårigheter för statens förvaltande organ att på nöjaktigt sätt få användning för de återstående delarna av ängsskiftena, sedan dessa naturskyddssynpunkter ha blivit tillgodosedda.

Vidare kan jag inte underlåta att påpeka, att jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 22, som behandlades för några minuter sedan, där utskottet tagit ställning till en motion om att kronan överhuvud taget inte skulle sälja någon mark, har återfört i tankarna vad utskottet skrev 1942, nämligen att man bör vara återhållsam vid jordförsäljningar från kronans sida. Kammaren har godkänt detta uttalande. Jag tycker att riksdagen här har ett mycket lämpligt tillfälle att visa något av en sådan återhållsamhet vid försäljning av kronans jord just när det gäller områden av den beskaffenhet som det här är fråga om.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag måste för min del reagera mot att det kan inläggas i det uttalande från jordbruksutskottet, som herr Näslund citerade, den meningen att staten skulle vara återhållsam även vid försäljning av mark till kommuner. Jag kan inte tänka mig, att utskottet har avsett, att det skulle utfärdas några restriktioner vid försäljning till kommuner av kronomark, som kan erfordras för kommunala behov.

Vidare vill jag nämna, att jag vid samtal med drätselkammaren i Skövde har fått det intrycket, att man där har vissa bekymmer för den utomplansbebyggelse som kan uppkomma på dessa delar av stadens område, icke minst med hänsyn till hur man skall på rationellt sätt anordna vatten- och avloppsledningar, och att det på den grund kan finnas vissa skäl för att staden får ha besittningen av denna mark.

Att området är av sådan geologisk beskaffenhet, att det borde naturskyddas, kan väl inte vara något starkt skäl för utskottets ståndpunkt. Var och en måste väl ändå förstå, att det är lättare för staden Skövde att på tillfredsställande sätt sköta och vårda ur natursynpunkt märkvärdiga områden inom staden än vad det är för staten, som ju inte har någon så utgrenad förvaltning, att man kan ägna särskild omsorg åt varje sådant litet område. Vi få väl ha tilltro till kommunerna och lita på att de tillvarataga det allmännas intressen på de områden som de besitta.

Herr **Anderberg**: Jag tror att herr statsrådet kanske tolkade herr Näslunds anförande något oriktigt. Det anförande av utskottet, som herr Näslund citerade, syftar naturligtvis inte på försäljningar till kommuner utan på försäljningar till privata personer.

Jordbruksutskottet har mycket grundligt diskuterat och övervägt denna fråga. Man hemställer inte gärna om avslag ens på någon liten del av en kungl. proposition utan att ha en stark ställning. Men i detta fall tyckte utskottet, att det förelåg goda skäl. Dessa ängsskiften ha ingen faktisk betydelse för staden, de ligga tre kilometer från stadsbebyggelsen, och det föreligger intet omedelbart behov för staden att förvärva dem. På grund av de skäl, som herr Näslund anförde, enade sig då utskottet om att dessa ängsskiften borde kvarstå i statens ägo.

Detta är inte i något avseende en stor fråga, men vi ha funnit, att man ur naturskyddssynpunkt når det bästa resultatet genom att icke avyttra området, och det är därför som vi yrkat avslag på den kungl. propositionen i denna del. Jag har icke blivit övertygad genom statsrådets uppläggning av saken, då han framhöll att det skulle uppstå svårigheter med tillsynen över området. Staten har ju många sådana här områden, som man mycket väl kan sköta. Jag

Ang. försäljning av vissa fastigheter i Skövde. (Forts.)
anser därför inte alls att det ligger något orimligt i utskottets enhälliga uppfattning, och jag yrkar, herr talman, bifall till jordbruksutskottets förslag.

Herr **Dahlström**: Herr talman! Det är ju inte särskilt roligt att gå emot Kungl. Maj:ts förslag, och vi bruka ju i jordbruksutskottet vara tämligen kungatrogna, men i detta fall tycker jag för min del, att det finns tillräckliga skäl att åberopa för den ståndpunkt utskottet intagit.

Vid behandlingen av detta ärende har jag fäst mig vid en sak, som jag anser vara av praktisk betydelse. Av handlingarna framgår, att domänstyrelsen och Skövde stad äro överens om att den mark det här är fråga om skulle vara en synnerligen lämplig plats för en sinnesslöanstalt för Skaraborgs län, och man frågar sig då, vad det skall tjäna till, att staten nu avhänder sig ett område, som redan är påtänkt för statligt ändamål.

Det har framhållits, att Skövde stad skulle ha bekymmer för utomplansbebyggelse i dessa trakter, men jag föreställer mig, att det blir svårt att företaga någon sådan bebyggelse, så länge staten har området i sin hand.

Herr talman! Jag är övertygad om att den väg som utskottet valt är den riktiga, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag har förvissat mig om att det från statens sida icke föreligger några planer på att förlägga någon sinnesslöanstalt till detta område.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

*Om nya
direktiv för
socialvårds-
kommittén
m. m.*

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om nya direktiv för socialvårdskommittén m. m.

I en inom första kammaren väckt, till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 27, hade herr **Linderot** m. fl. föreslagit, att riksdagen skulle hemställa till Kungl. Maj:t, att nya direktiv av sådant principinnehåll, som förordats i motionen, måtte utfärdas för socialvårdskommittén och i tillämpliga delar även för andra utredningar, vilka sysslade med socialpolitiska frågor, samt att riksdagen måtte uttala önskemålet om att socialvårdskommittén måtte genomföra sitt arbete i högsta möjliga arbetstakt, så att riksdagen snarast lämnades tillfälle att fatta beslut i fråga om revision av fattigvårdslagstiftningen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion, I: 27, icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr **Öhman**: Herr talman! Utskottet har enhälligt yrkat avslag på denna motion, och jag förstår mycket väl, att det inte finns någon utsikt att få gehör för någon annan mening här i kammaren, men jag skulle i alla fall vilja framföra några synpunkter på saken.

Det är ju inte förvånande, att utskottet kommit fram till ett avslagsyrkande, då det bygger sin ståndpunkt i huvudsak på ett yttrande från socialvårdskommittén, som naturligtvis tycker att dess egen verksamhet är ganska förträfflig. Men det var ju just socialvårdskommitténs verksamhet, som motionen kritiserade och som vi motionärer ville ha förändrad, bland annat genom att socialvårdskommittén skulle få nya direktiv ifrån regeringen. Det är egendomligt, att utskottet då vänt sig just till socialvårdskommittén som enda remissinstans. Den har sålunda yttrat sig över sin egen verksamhet och befunnit

Om nya direktiv för socialvårdskommittén m. m. (Forts.)

sig i den behagliga situationen att kunna döma i egen sak. Det borde väl ha funnits även andra remissinstanser att vända sig till, om man verkligen hade velat komma fram till ett allsidigt och objektivt omdöme om socialvårdskommitténs verksamhet och det nuvarande tillståndet inom hela socialpolitiken.

Vad som framför allt borde ge riksdagen anledning att ingripa, är följande två omständigheter: 1) att vår nuvarande socialvård är så splittrad, att den enskilde medborgaren icke har möjlighet att orientera sig i den djungel av paragrafer om olika stödformer och förordningar som finnes på det socialpolitiska området, och 2) att ingen av de nuvarande stödformerna ensam garanterar existensminimum åt sitt speciella klientel, utan den, som kommer i behov av understöd från det allmänna, ofta måste vända sig till fyra å fem olika grenar av social hjälpverksamhet för att möjligen få en något så när draglig utkomst. Och ändå är det ofta fattigvården med dess förödmjukande behovsprövning och allt vad därtill hör, som i sista hand måste anlitas.

Vi ha i vår motion räknat upp inte mindre än 25 olika officiella eller halv-officiella stödformer, som för närvarande finnas, och vi ställa frågan: är det nödvändigt, att socialvården skall vara splittrad på detta sätt? Vore det inte mera praktiskt både för den enskilde och för samhället, om hela socialvårdssystemen förenklades och centraliserades? När socialvårdskommittén tillsattes, tillhörde det ju dess uppgifter att framkomma med förslag till en samordning och centralisering av de olika socialvårdsgrenarna, men det verkar faktiskt inte som om kommittén ännu skulle ha tagit itu med denna enligt min uppfattning synnerligen viktiga uppgift.

Nu säger man i utskottsutlåtandet i anslutning till vad socialvårdskommittén uttalat, att det icke är lätt att få en klar bild av de principer, som enligt motionärerna skulle ligga till grund för nya direktiv åt kommittén. Man säger att innebörden av uttrycket »all socialvård», som staten skulle taga hand om, är oklar o. s. v. Jag förstår inte, att man kan komma till den ståndpunkten. I vår motion är det mycket klart utsagt, enligt vilka principer vi anse att socialvården bör ordnas. Vi ha såsom vår mening fastställt, att det bör finnas två principer för socialpolitiken. Den ena är att staten skall garantera den enskilde medborgaren trygghet emot nöd. Detta innebär, att staten skall taga hand om all socialvård och taga ansvaret för den, samtidigt som naturligtvis kommunerna icke skola avkopplas utan spela rollen av förmedlande organ för den enskilde hjälpsökande. Den andra grundläggande princip, som vi förfäktat i motionen, är att hela socialvården skall utgå i en enda form, som vi förslagsvis kallat socialersättning och som skall vara så avpassad, att den garanterar ett dragligt existensminimum för dem som äro i behov av social omvårdnad från det allmännas sida. Jag tycker att det icke borde föreligga några skäl från utskottets sida att påpeka, att de principiella synpunkterna icke äro tillräckligt klart fastställda. Det är enligt mitt sätt att se mycket enkla och klara principer för socialvården, som vi i motionen ha förfäktat.

Man har också från socialvårdskommitténs sida kommit till den något märkliga uppfattningen, att vi i motionen vilja skjuta fram fattigvården som en hörnsten i den sociala omvårdnaden. I verkligheten är ju motsatsen fallet. Motionen äsyftar att avskaffa fattigvården och att ersätta den och alla andra olika hjälpformer av socialvård med den socialersättning, som jag tidigare här omnämnt.

Herr talman! Jag är medveten om att motionen denna gång kommer att falla, men jag är lika övertygad om att frågan därmed icke är avgjord för all framtid. Den kommer tillbaka, och jag uttrycker den förhoppningen, att de principer för socialvårdens uppbyggande som vi anfört i motionen så småningom skola vinna anslutning. Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Om nya direktiv för socialvårdskommittén m. m. (Forts.)

Herr **Ericsson, Herman**: Herr talman! Jag är den förste att erkänna, att det i motionen finns en hel del saker av mycket stort värde, och därför borde nog motionen ha varit väckt för åtskilliga år sedan, när socialvårdskommittén började sitt arbete. Då hade den, såvitt jag förstår, kunnat bli en vägledning att gå efter. Men nu är ju socialvårdskommittén i det närmaste färdig, och man är rädd för att om man skulle ge den nya direktiv, skulle dess arbete komma att ytterligare utsträckas. Den har kostat staten mycket stora pengar ändå, och därför är det, såvitt utskottet nu kan bedöma, önskvärt att socialvårdskommittén blir färdig så fort som möjligt.

Detta är den ena anledningen till att motionen avstyrkts. Den andra anledningen är att man i fjol i båda kamrarna hade motioner, i vilka det hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamma åtgärder i syfte att få till stånd en plan för det fortsatta utredningsarbetet på socialpolitikens och socialvårdens områden. Dessa motioner remitterades till befolkningsutredningen, institutet för folkhälsan, kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering, pensionsstyrelsen, socialstyrelsen och socialvårdskommittén. Dessutom beredde man landsorganisationen, landskommunernas förbund, landstingsförbundet, stadsförbundet och sjukkaseförbundet tillfälle att inkomma med yttranden över motionen.

Landskommunernas förbund begagnade sig icke av möjligheten att avgiva något yttrande. Övriga yttranden gingo i olika riktning; en del tillstyrkte, en del avstyrkte motionerna. Befolkningsutredningen redogjorde för det arbete den höll på med och sade sedan, att det enligt beredningens mening stötte på stora svårigheter att lägga upp en plan på längre sikt och att beredningen därför inte var angelägen om att något skulle företagas. Institutet för folkhälsan uppehöll sig särskilt vid spörsmålet om den samhällsliga hjälpverksamhetens förhållande till en ur hälsosynpunkt godtagbar levnadsstandard, alltså det som motionären här var inne på. I fråga om en enhetlig plan för det fortsatta utredningsarbetet i allmänhet tillstyrkte institutet att åtgärder skulle vidtagas. Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering fann det synnerligen önskvärt, att de allmänna principerna för socialpolitikens framtida utveckling underkastades en mera ingående förberedande prövning. Pensionsstyrelsen ansåg att en utredning av de huvudprinciper, som böra ligga till grund för socialvårdens omdaning, skulle vara av stort värde men ifrågasatte, om det nu var möjligt att göra upp en plan, sedan utredningsarbetet inom olika kommittéer hunnit så långt som fallet var. Landsorganisationen tillstyrkte att en utredning kom till stånd. Socialstyrelsen avstyrkte. Stadsförbundet ansåg att ett intimare samarbete borde äga rum mellan olika utredningar men också att ett allmänt planeringsarbete skulle medföra en betänklig stagnation i arbetet på socialvårdens förbättring, varför förbundet för sin del avstyrkte motionerna. Men utskottet tillstyrkte motionerna, och riksdagens båda kamrar beslöt i enlighet med utskottets förslag. Riksdagen har sålunda begärt denna utredning om en plan för socialvården, när socialvårdskommittén en gång blir färdig.

Utskottet har med anledning av dels dessa förhållanden, dels vad jag sagt förut, icke ansett sig nu böra tillstyrka motionen, men vi understryka vikten av att när socialvårdskommittén blir färdig, en planmässig anordning även av de kommunala föranstaltningarna, som den nya socialvårdsorganisationen medför, kommer att genomföras. Därmed anser utskottet, att en del av motionärernas önskemål skulle vara beaktade.

Herr talman! Jag skall inte tala längre i denna sak. Annars finns det mycket utförliga utlåtanden, som införskaffades i fjol, och det är därför som vi i år icke infordrat nya annat än från socialvårdskommittén. Jag ber att med dessa ord får yrka bifall till utskottets förslag.

Om nya direktiv för socialvårdskommittén m. m. (Forts.)

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om utredning angående yrkesskolornas och folkhögskolornas ställning och uppgifter i samhället, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om revision av gällande bestämmelser för beviljandet av statsbidrag eller stipendier av social eller kulturell art.

Om ändrade bestämmelser rörande vissa statsbidrag och stipendier.

I en inom första kammaren väckt, till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 246, hade herr *Persson, Ivar*, m. fl. föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära skyndsamt revision av nu gällande bestämmelser för beviljandet av statsbidrag eller stipendier av social eller kulturell art i syfte att göra dessa bestämmelser mera enhetliga samt att vid ärendenas behandling bidragssökandenas förmögenhetsförhållanden skulle beräknas efter likvärdiga grunder.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion, I: 246, icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr **Persson, Ivar**: Herr talman! Utskottet ställer sig ju ganska positivt till den motion varom det här är fråga, i det att det understryker åtskilliga synpunkter i motionen. Sålunda säger ju utskottet att det vill understryka, att stipendier åt elever vid olika skolor så långt möjligt böra vara enhetliga. Vidare säger utskottet, att när det gäller bidrag av social natur vill utskottet understryka vikten av att det blir sådana bestämmelser, att jordbrukare och andra fria företagare inte missgynnas. Utskottet medger också utan vidare, att jordbrukare och andra mindre näringsidkare i åtskilliga fall äro missgynnade i dessa hänseenden.

Jag får säga, att av en sådan motivering skulle jag närmast vilja draga den slutsatsen, att utskottet hade bort tillstyrka bifall till motionen. I stället hänvisar emellertid utskottet till socialvårdskommittén och befolkningsutredningen och anser att dessa böra kunna beakta de synpunkter som anföras i motionen. Det vore naturligtvis synnerligen värdefullt för oss motionärer om så verkligen kunde bli fallet — ingen skulle vara gladare än jag om socialvårdskommittén, som ju säkerligen har mycket att göra ännu, i någon mån kunde gå oss till mötes. Jag är emellertid inte riktigt säker på att det blir så. Vad befolkningsutredningen beträffar anses den ju stå inför sin avslutning, och det är väl inte stora utsikter att det kommer så mycket mera från denna kommitté, åtminstone inte i de angelägenheter det här gäller.

Det är ju en mycket betydelsefull punkt i motionen som handlar om att förmögenheten hos de personer, som det här kan vara fråga om, enligt vår mening bör beräknas på ett sådant sätt, att hänsyn inte endast, som för närvarande är fallet, tages till kontant eller i bank placerat kapital samt i produktionen investerat dylikt, medan avsättning till pensionsfonder, livförsäkringar,

Om ändrade bestämmelser rörande vissa statsbidrag och stipendier. (Forts.) värdefull personlig lösegendom och dylikt lämnas helt utanför. Inte heller till en persons innehav av säkerhet för att han får en ordentlig pension efter slutat livsverk tar man ju för närvarande någon som helst hänsyn vid dessa beräkningar, och denna anordning ha vi motionärer ej funnit riktigt tillfredsställande. Det säges inte rent ut i utlåtandet, om man även i detta hänseende är med på våra linjer, men jag tycker i alla fall att en liten passus i utlåtandet ger vid handen att utskottet även här vill beakta våra önskemål, nämligen där utskottet säger: »Beräkningen av de bidragssökandes förmögenhetsförhållanden borde ske med större hänsynstagande till de av motionärerna anförda synpunkterna.»

Jag måste emellertid säga, att särskilt denna sista fråga, som jag alltså här har citerat efter utlåtandet, är av så pass genomgripande natur, att man väl knappast kan vänta sig att de kommittéer, som nu finnas och som utskottet har hänvisat till, kunna komma med några särskilt långtgående förändringsyrkanden i frågan utan särskild påstötning genom en skrivelse från riksdagen. Jag har åtminstone svårt att tro att så blir fallet — om det kan bli det, så skulle jag bara bli angenämt överraskad. Jag finner i varje fall för min del, att det säkraste sättet att få dessa synpunkter fullt ut beaktade, så som vi motionärer anse vara nödvändigt, är att en särskild utredning tillsättes för dessa frågor.

Jag menar sålunda att den utredning, som vi ha begärt i motionen, verkligen är behövlig, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Ericson, Herman: Herr talman! En del av vad motionärerna vilja vinna är redan tillgodosett i proposition nr 183 till årets riksdag. Motionärerna säga, att stipendierna borde vara enhetliga. I denna proposition föreslås, att landsbygdens ungdom och överhuvud taget varje svensk pojke och flicka, som behöva det, skola kunna få ett grundstipendium på 500 kronor utan behovsprövning. Det kan alltså tilldelas vem som helst, som inte har den lämpliga skolan i hemorten. Därutöver kan efter behovsprövning utgå stipendium med 540 kronor, men det grundstipendium, som jag här åsyftar, kommer i varje fall att kunna utgå till alla. Det viktigaste där är, att barnet är studiebegävat, så att det kan tillgodogöra sig studierna. Vidare kommer staten att betala kostnaden för resor till och från skolorten. Föräldrarna behöva bara betala 25 kronor, medan staten betalar resten av kostnaden för resorna mellan hemorten och skolorten morgnar och kvällar, där sådant kommer i fråga. Där har alltså en del av motionens önskemål redan tillgodosetts.

Socialstyrelsen har i sitt yttrande påpekat, att något behov av större enhetlighet i avfattningen av dessa på olika områden gällande bestämmelser knappast torde vara för handen. »Lämpligheten av en förmögenhetsspärr för rätten till bidrag kan emellertid givetvis i vissa fall bli föremål för diskussion. Det torde sålunda icke kunna bestridas, att jordbrukare med visst fog kunna åberopa i motionen anförda omständigheter gentemot den föreskrivna förmögenhetsspärren i samband med bidrag exempelvis till sjukvårdskostnader.» Men nu komma ju även sjukvårdskostnaderna att så småningom betalas av staten, och därför blir det efter hand likställighet även på den punkten. Det dröjer kanske något, men det är i alla fall meningen att man också där skall tillgodose motionärernas önskemål.

»En del av de i motionen framförda synpunkterna», säger socialstyrelsen vidare, »förtjäna därför att beaktas. Det synes kunna förväntas, att så i tillbörlig mån sker inom socialvårdskommittén och inom befolkningsutredningen vid deras ännu icke slutförda utredningsarbeten. Några särskilda anstalter för

Om ändrade bestämmelser rörande vissa statsbidrag och stipendier. (Forts.)
en revision av bestämmelserna om statsbidrag för sociala ändamål synas där-
över icke för närvarande vara påkallade eller önskvärda.»

Det är på detta yttrande, herr talman, som utskottet har byggt sitt avstyr-
kande, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Persson, Ivar**: Herr talman! Jag ber endast att få erinra om att, såsom
utskottets ärade ordförande också poängterade, en del av motionens önskemål
äro tillgodosedda genom den proposition om vidgade stipendiemöjligheter till
läroverk och dylika undervisningsanstalter, som förelagts riksdagen. Jag vill
emellertid erinra om att när det gäller lantmannaskolor, folkhögskolor, lanthus-
hållsskolor och dylikt, får man inte bättre stipendiemöjligheter enligt denna
proposition. Vi motionärer vända oss i själva verket inte emot förmögenhets-
spärren som princip — dess storlek ha vi givetvis ett och annat att anmärka
på — men det är framför allt det faktum, att förmögenheten härvidlag beräk-
nas olika för olika grupper av folk, som vi önska en ändring av. Utskottet har
enligt min mening inte visat tillräckligt säkra vägar för att åstadkomma en
mera enhetlig beräkning. Det är därför, herr talman, som jag vidhåller mitt
yrkande.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de yrkanden, som därunder
framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under
behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet
väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara
med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts
utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om förstärkning av AEG-koncer-
nens och Elektriska aktiebolaget Siemens företag i Sverige, bifölls vad utskot-
tet i detta utlåtande hemställt.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr tal-
man! Jag får hemställa, att kammaren för sin del måtte besluta, att särskilda
utskottet skall behandla jämväl Kungl. Maj:ts i dag avlämnade proposition
nr 222, med anhållan om riksdagens yttrande angående avvecklingen av den
allmänna omsättningsskatten, ävensom de ytterligare framställningar, som
kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne
eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Tillika hemställer jag, att andra kammaren måtte inbjudas att i detta beslut
företräda sig med första kammaren.

Denna hemställan bifölls.

Ordet lämnades ånyo till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Med hän-
syn till infallande helg hemställer jag, att kammaren måtte besluta, att tiden
för avgivande av motioner såväl i anledning av de under gårdagen avlämnade
kungl. propositionerna nr 220, 221 och 223 som ock i anledning av samtliga
i dag avlämnade kungl. propositioner utsträcker till det plenum, som infaller
näst efter tjugu dagar från propositionernas avlämnande.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 211, 222 och 224—237.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 297, av herr *Gränebo* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av landsbygdens telefonförhållanden; och

nr 298, av herr *Mannerskantz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1946.

Anmälades bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen: nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m.;

nr 144, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.; samt

nr 145, i anledning av väckt motion angående f. lokomotivföraren K. H. Karlssons pensionsförmåner.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, beträffande förslaget nr 143, att utskottets hemställan i utlåtande nr 26, vidkommande förslaget nr 144, att utskottets hemställanden i utlåtande nr 30 samt, i fråga om förslaget nr 145, att utskottets hemställan i utlåtande nr 31 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond m. m.;

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för försök med täckdikningsmaskiner m. m.;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl.;

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, såvitt angår jordbruksärenden;

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av två allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.;

nr 154, i anledning av väckta motioner angående anslag för bidrag till arvodet åt skolläkare vid lantbruks-, lantman- och lantushållsskolor;

nr 155, i anledning av väckta motioner angående anslag till fraktlindring för frukt till Norrbottens och Västerbottens län;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrlägningsföretag;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till prisreglerande åtgärder för budgetåret 1945/46; samt

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Havstena nr 7 Grubbagården och Havstena nr 9 Storegården i Skövde stad.

Skrivelseförslagen godkändes, ett vart under förutsättning att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 156, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratificering av vissa ändringar i stadgan för Internationella arbetsorganisationen.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 1 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till anskaffande av apparatur m. m. för allmän skärmbildsundersökning;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till vetenskapsakademien; samt

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, beträffande förslaget nr 157, att utskottets hemställan i utlåtande nr 87, vidkommande förslaget nr 162, att utskottets hemställan i utlåtande nr 73, rörande förslaget nr 164, att utskottets hemställan i utlåtande nr 79 samt, angående förslaget nr 165, att utskottets hemställanden i utlåtande nr 80 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 163, till Konungen, i anledning av väckta motioner om hävande eller begränsning av den för staten gällande skattefriheten i fråga om kommunal fastighetsskatt.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 27 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens konferens år 1945 vid dess tjugosjunde sammanträde fattade beslut;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 1—6 mom. och 3 § 1 mom. lagen den 27 juni 1902 (nr 71), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar;

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om radioanläggningar m. m.;

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 juni 1945 (nr 384) med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar; samt

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till slutstadgandet i lagen den 20 oktober 1939 (nr 732) med särskilda bestämmelser angående tillfällig vattenreglering.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 171, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förbättring av löneställningen för präster.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 13 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 179, angående en översyn av riksheraldikerämbetet;

nr 180, angående räntan å byggnadsförskott ur kyrkofonden; samt

nr 181, angående en redogörelse över svenska handelsflottans förluster under andra världskriget av människoliv och egendom.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen i riksdagens första kammare och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning, den 10 april 1946.

På därom av vikarierande vaktmästaren hos kammaren Karl Harry Gustafsson gjord ansökning beslöt herrar deputerade, att det Gustafsson den 2 innevarande april meddelade förordnandet att vara vikarie för vaktmästaren K. Swenson under dennes förordnande såsom vikarierande postvaktmästare skulle upphöra med den 13 innevarande april. Till vikarie för Swenson från och med den 14 april tills vidare förordnades Bernt Sven Gunnar Alfvén.

Är och dag som ovan.

In fidem
G. H. Berggren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

Då alla ärenden på föredragningslistan redan blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 5.18 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.
